

**JUTTA RICHTER'İN “BİR KÖPEĞİN SAMİMİ
İTİRAFLARI” ADLI ESERİNDE ÇOBAN KÖPEĞİ
ANTON'UN FARKLI PERSPEKTİFLERDEN
İNCELENMESİ**

Kübra ÇAVUŞ

**Yüksek Lisans Tezi
Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Prof. Dr. Ahmet Uğur NALCIOĞLU
2020**

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ALMAN DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Kübra ÇAVUŞ

**JUTTA RICHTER' İN “BİR KÖPEĞİN SAMİMİ İTİRAFLARI” ADLI
ESERİNDE ÇOBAN KÖPEĞİ ANTON'UN FARKLI PERSPEKTİFLERDEN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Ahmet Uğur NALCIOĞLU**

ERZURUM-2020

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “Jutta Richter’in “Bir köpeğin samimi itirafları” Adlı Eserinde Çoban Köpeği Anton’un Farklı Perspektiflerden İncelenmesi” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

13/01/2020

Kübra CAVUŞ

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Ahmet Uğur Nalcıoğlu danışmanlığında, Kübra ÇAVUŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 13 / 01 / 2020 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Ahmet Uğur Nalcıoğlu

İmza: .....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ahmet Sarı

İmza: .....

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Davut Dağabakan

İmza: .....

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR DİZİNİ	V
ÖNSÖZ.....	VI
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	9
ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHÇESİ.....	9
1.1. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATI	9
1.2. ALMANYA'DA ÇOCUK EDEBİYATI	24
1.3. TÜRKİYE'DE ÇOCUK EDEBİYATI.....	28
1.3.1. Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Öncesi Çocuk Edebiyatı	28
1.3.2. Türkiye'de Cumhuriyet Döneminden Günümüze Çocuk Edebiyatı	32
İKİNCİ BÖLÜM	35
BİR ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI OLARAK JUTTA RICHTER	35
2.1. EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	35
2.2. YAZDIĞI TÜRLER	37
2.3. RICHTER'İN ESERLERİNE GENEL BİR BAKIŞ	39
2.3.1. Kitapları.....	39
2.3.2. Şiirleri.....	43
2.3.3. Tiyatro Oyunları.....	43
2.3.4. Sesli Kitapları.....	44
2.4. ROMANIN TANITIMI	45
2.5. BULGULAR VE YORUM.....	49
2.5.1. Genel Değerlendirme	49
2.5.2. Otobiyografik Bulgular	49
2.5.3. Anton'un Karakter Analizi.....	50
2.5.4. İnsan-Aile -Köpek İlişkisi	53
2.5.5. Kedi-Köpek İlişkisi	57
2.5.6. Köpek-Memleket-Ferenc Amca İlişkisi.....	59
2.5.7. Anton ve Dolunayda Ağlayan Beyaz Köpek	61

2.5.8. Romandaki Pedagojik Buluntular ve Kazanımlar	65
2.5.8.1. Fabl Özellikleri	67
2.5.8.2. Empati	71
2.5.8.3. Sorgulamak	74
2.5.8.4. Köpek Okulu	75
SONUÇ	82
KAYNAKÇA	84
İnternet Kaynakları.....	88
ÖZGEÇMİŞ.....	91

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**JUTTA RICHTER'İN “BİR KÖPEĞİN SAMİMİ İTİRAFLARI” ADLI
ESERİNDE ÇOBAN KÖPEĞİ ANTON’UN FARKLI PERSPEKTİFLERDEN
İNCELENMESİ**

Kübra ÇAVUŞ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ahmet Uğur NALCIOĞLU

2020, 101 Sayfa

**Jüri: Prof. Dr. Ahmet Uğur NALCIOĞLU
Prof. Dr. Ahmet SARI
Dr. Öğr. Üyesi Davut DAĞABAKAN**

Çocuklar için sözlü ve yazılı tüm eserleri kapsayan çocuk edebiyatı gün geçtikçe önem kazanan bir edebiyat dalıdır. Çalışmamızda Çağdaş Alman Edebiyatı’nda çocuk edebiyatı ile ünlenen Jutta Richter’in “Bir Köpeğin Samimi İtirafı” adlı eserindeki köpek Anton, farklı perspektiflerden incelenmiştir. Giriş bölümünde “Çocuk” ve “Edebiyat” kavramlarının tanımı yapılmıştır. Çocuk edebiyatının işlevi, özellikleri ve önemi açıklanmıştır. Birinci bölümde çocuk edebiyatının dünyada, Almanya’da ve Türkiye’deki tarihsel gelişiminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, Çağdaş Alman çocuk edebiyatı yazarı olan Jutta Richter’in hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında detaylı bilgi verilmiş ve Jutta Richter’in “Bir Köpeğin Samimi İtirafı” adlı eseri geniş kapsamda incelenmiştir. Ana karakter olan Anton figürünün hayata, insanlara ve hayvanlara olan bakışı, ilişkileri, memleket özlemi ile eserde bulunan pedagojik buluntular ve kazanımlar, bölümlerden örnekler verilerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Jutta Richter, Bir Köpeğin Samimi İtirafı, Anton

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****INVESTIGATION OF THE SHEEP DOG ANTON FROM DIFFERENT
PERSPECTIVES IN THE WORK TITLED “I AM JUST THE DOG AROUND
HERE” BY JUTTA RICHTER****Kübra ÇAVUŞ****Thesis Advisor: Prof. Dr. Ahmet Uğur NALCIOĞLU****2020, 101 Page****Jury: Prof. Dr. Ahmet Uğur NALCIOĞLU
Prof. Dr. Ahmet SARI
Dr. Öğr. Üyesi Davut DAĞABAKAN**

Children’s literature covering all verbal and written work for children is a literature branch gaining importance day by day. In our study, the sheep dog Anton in the work titled “I am just the dog around here” by Jutta Richter who earned reputation for children’s literature in Modern German Literature was analyzed from different perspectives. In the introduction section, definitions of “child” and “literature” concepts were made. The function, features and importance of children’s literature were explained. In the first section, historical development of children’s literature in the world, Germany and Turkey were mentioned. In the second section, detailed information was given about the personal life, literary personality and works of Modern German Children’s Literature author Jutta Richter and her work called “I am just the dog around here” was analyzed in broad scope. The view of the main character figure, Anton to life, people and animals, his relations, longing for home and pedagogical findings and outcomes in the work were tried to be revealed by giving examples from sections.

Key Words: Children’s Literature, Jutta Richter, I am just the dog around here, Anton

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB

Milli Eğitim Bakanlığı

VDH

Verband Für Das Deutsche Hundewesen

ÖNSÖZ

Çocuklar, toplumun devamını sağlayan, nitelikli yetiştirilmesi gereken en değerli zenginliklerimizdir. Donanımlı bireyler yetiştirmek ve topluma kazandırmak, toplum ve ebeveynlerin en önemli görevleridir. Geniş yelpazeye sahip olan çocuk edebiyatı, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik birçok eser içermektedir. Çocuk edebiyatı sözlü ve yazılı ürünlerin hepsini kapsamaktadır. Çocuk edebiyatı masal, ninni, şiir, tiyatro, roman, hikâye, destan, tekerleme gibi daha birçok türü içerisine almaktadır. Hayat yolunda ilerleyen çocuklar, daha küçük yaşlardan itibaren edebiyat ile karşılaşır. Bu bağlamda çocuklar için üretilen eserlerin nitelikli olması önemli bir konudur.

Araştırma konusu, Çağdaş Alman çocuk edebiyatı yazarı olan Jutta Richter'in "Bir Köpeğin Samimi İtirafları" adlı romanında, kahraman köpek Anton'un farklı perspektiflerde incelenmesi ile oluşturulmuştur. Araştırma yaparken "Metne Bağlı İnceleme", "Otobiyografik İnceleme", "Yazılı Görüşme" yöntemlerine başvurulmuştur. Tezin Giriş bölümünde; çocuk edebiyatının tanımı, önemi, işlevi ve genel özellikleri üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde çocuk edebiyatının dünyada, Almanya'da ve Türkiye'deki tarihsel gelişmelerden bahsedilmiştir. İkinci bölümde Çağdaş Alman çocuk edebiyatı yazarı olan Jutta Richter'in hayatı, edebi kişiliği, yazdığı türler hakkında geniş bilgi verilmiş, Jutta Richter'in "Bir Köpeğin Samimi İtirafları" adlı romanı farklı perspektiflerden incelenmiştir.

Tezin oluşturulmasında birçok kişinin katkısı olmuştur. Bunların başında tez konusunu belirlenmesinden, tezin sonuçlandırılmasına kadar her aşamada desteğini gördüğüm danışmanım Sayın Prof. Dr. Ahmet Uğur Nalcıoğlu gelmektedir. Bana olan inancı, güveni ve desteği dolayısıyla kendisine teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisansta derslerini aldığım, alanla ve akademik yaşamla ilgili önerilerde bulunan ve desteklerini gördüğüm Sayın Prof. Dr. Fatma Öztürk Dağabakan ile Sayın Prof. Dr. Ahmet Sarı'ya şükranlarımı sunarım. Tezime okuyarak katkıda bulunan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Davut Dağabakan'a teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitiminde desteğini gördüğüm tüm hocalarıma minnettarım.

Varlıklarına şükür ettiğim annem Havva Keleş ve babam Osman Keleş'e, beni yetiştirdikleri ve eğitim hayatıma verdikleri emek için saygılarımı sunarım. Görüş ve

önerileri ile bana yardımlarını eksik etmeyen kardeşim Betül Ersöz'e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Bu süreçte bana her türlü desteği veren, eşim Ahmet Çavuş'a özverisinden dolayı şükranlarımı sunarım. Hayatımın en anlamlı varlıkları olan kızlarım Evlanur ve Fatma Sena ile bir yaşındaki oğlum Osman Hamza'ya tezi yazarken bana zor zamanlarda vermiş oldukları motivasyon, destek ve anlayışlarından dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Ülkemizde Jutta Richter ve eserleri hakkında daha önceden araştırma yapılmamıştır. Çalışmamızın bu açıdan daha sonraki çalışmalar için önemli bir kaynak oluşturacağı düşüncesindeyiz.

Erzurum-2020

Kübra ÇAVUŞ

GİRİŞ

Edebiyatın bir dalı olan çocuk edebiyatı 2-14 yaş arasındaki çocuklar için sözlü ve yazılı edebi eserlerin hepsini kapsamaktadır ve birçok türü içine almaktadır. Bunlar arasında ninniler, hikâyeler, masallar, romanlar, tiyatro, sesli kitaplar, şiirler sayılabilmektedir. Atatürk'ün "*Çocuklar geleceğimizin güvencesi, yaşama sevincimizdir, bugünün çocuğunu, yarının büyüğü olarak yetiştirmek hepimizin insanlık görevidir*" (URL 1) sözünden de anlaşıldığı gibi çocuklar toplumun en önemli bireyleridir.

Hepimizin içinde bir yerlerde, bir çocuk yaşamaktadır. Kimimiz bir masalı dinlerken, bir filmi izlerken, dinlediğimiz şarkılarda çocukluğumuzu buluruz. Çocukluk insanın geleceğinin şekillendiren, bireyin karakterini oluşturan, bilişsel ve fiziksel tüm gelişiminin şekillendiği dönemdir. Peygamberimiz "*Çocuklarınıza değer verin, güzel ahlak öğretin ve onlar için Allah'tan bağışlanma dileyin*" (Sarı, 2016: 64) sözünden de anlaşıldığı üzere, anne babaların ve toplumun görevi, toplumun geleceğini devam ettiren çocukların iyi yetişmesi, iyi bir vatandaş ve sorumlu bireyler olmaları için çaba sarf etmeleridir. Chomsky de "*Çocuk kafasının içi bilgiyle doldurulacak bir kap değildir, istediğinde açmasına yardım edilecek bir çiçektir*" (URL 2) sözüyle çocukların iyi yetiştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Hayal kurmalarına izin vererek, onları kalıpların içinde büyütmemeliyiz. Bunun için çocuk edebiyatının önemi çok büyüktür. Çocuklar, hayatı yetişkinler gibi algılayamaz, bu sebepten dolayı çocuk edebiyatına gereksinim duyulmaktadır.

"Çocuk edebiyatı nedir?" sorusuna, farklı tanımlar yapılmıştır. Çocuk edebiyatının tanımını yapmadan önce *Çocuk* ve *Edebiyat* kavramlarını incelemenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Türk Dil Kurumu'na göre çocuk: "*Küçük yaştaki erkek veya kız*" (URL 3) anlamına gelmektedir. Çocuğu kısa tanımlar ile betimlemek kolay değildir. İnsanoğlunun en zengin varlığı olan çocuk tektir, özeldir, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitmeye ihtiyaç duymaktadır. Çocuklar dünyayı yetişkinlerden farklı algılamaktadır.

Bugün biliniyor ki, çocuk yetişkinin küçük bir örneği değildir. Çocukluk olgusu diye bir dönemden bahsedebiliriz. Her çocuğun kendine özel bir dünyası, algılama ve düşünme biçimi vardır. Çocuk, çocukluğunu yaşaması gerekmektedir. Fakat insanlık "çocukluk" kavramına kolay ulaşmamıştır. Çocuk hep vardı ama çocukluk yoktu, yok sayılmaktaydı. Çocukluk 16. yüzyılda ortaya çıkmıştır, Rönesans'ın ürünüdür. Matbaanın

icadından sonra kitaplar basılmaya, çocuk eğitimine ilişkin metinler yazılmaya başlanmıştır (Nas, 2004: 1).

Türk Dil Kurumu edebiyatı: “*Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilme sanatı*” (URL 4) şeklinde tanımlamıştır. Edebiyat bizlere, sanatçı duyarlığı ile kurgulanmış bir yaşam sunmaktadır. Yaşamımıza yeni anlamlar katmaktadır. Edebiyat, insan ve yaşam gerçekliğini sanatçı duyarlığı ile algılamamıza, bu gerçekliği sanatçının penceresinden bakmamıza imkân sağlamaktadır. Edebiyat yaşamdan kesitler ortaya koyarken, bizim ondan ders çıkartmamıza fırsat sunmaktadır. Edebiyat yapıtlarıyla tarih ve kültüre ilişkin çeşitli bilgilere ulaşılabilir. İnsan okuduğu edebi eserlerden ders çıkarma ve tecrübe sahibi olabilir. Edebiyat insanın ruh dünyasına zenginlik katar ve okura “güzele” karşı estetik ilgisi uyandırmaktadır (Sever, 2007: 3-5).

Çocuk edebiyatı ile ilgili birçok tanım yapılmaktadır. Oğuzkan çocuk edebiyatını: “*Çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar*” (Oğuzkan, 2001: 5) şeklinde tanımlamıştır. Edebiyatı eğitici özellikler ile bağdaştıran Tuncer ve Yardımcı çocuk edebiyatını: “*Usta yazarlar tarafından çocuklar için özel olarak yazılmış olan, estetik ve eğitici özellikler içeren eserlere verilen ad*” (Tuncer ve Yardımcı, 2000: 16) olarak yorumlamıştır.

Bir benzer tanımlı yapan Ciravoğlu’na göre çocuk edebiyatı: “*Henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken, toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne denir*” (Ciravoğlu, 1997: 9) anlamına gelmektedir. Çocuk edebiyatını, sanat ile ilişkilendiren Demiray tanımını: “*Çeşitli düşüncelerin çocuklara göre ve sanatla ifadelendirildiği veya büyükler için yazıldıkları halde çocukların da anlayarak, zevk alarak okudukları eserlerin hepsi çocuk edebiyatını teşkil etmektedir*” (Demiray, 1971: 16) şeklinde aktarmaktadır. Şirin, ise çocuk edebiyatının tanımını daha geniş kapsamlı değerlendirmiştir:

“*Çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan, ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemidir.*” (Şirin, 2016: 24)

Şirin, “çocuğa görelilik” ilkesi üzerinde durarak, kitapların çocukların bütünsel gelişimini desteklediğini ve çocuk edebiyatının çocuğu hayata hazırladığını ifade eder:

“Çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyatın içinde çocuksu bir yöneliştir. Çocuk dünyasının bütün zenginliklerini yansıtır. Çocuk edebiyatı çocuksu fantezinin şölenidir. Oyun, masal ve serüven çağı çocuğun eğilimleri anlatıma yansıdığı oranda çocukların ihtiyacını karşılayan edebiyattan söz edebilir”. (Şirin, 2000: 12-13)

Çocuk edebiyatı, denilince akla sadece kitapların ya da masalların gelmesi büyük bir yanılgıdır. İşin içinde çocuk olması, onun bütün ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik eserler yazılmasının önemli olduğu anlamına gelmektedir. Çocuğun ilgileri en yakın çevresinden en uzak evrene kadar değişkenlik ve çeşitlilik göstermektedir. Bütün nesnelere onu çağırır ve dokunma duygusuna seslenmektedir. Sesler, görüntüler ve ritmik ezgiler de çocuklar için uyarıcı etki yapmaktadır. Çocuk her şeyi bilmek ve öğrenmek istemektedir. Çevresindeki insanlara soru sorar, sorduğu soruların cevaplandırılmış olması ve aklına yatmasını istemektedir (Şimşek, 2007: 18). Çocuğa ait ne varsa, çocuk edebiyatın içerisindedir. Gelişen çocuğun her yaşta farklı gereksinimleri vardır. Bebeklikten itibaren başlayan gelişim, ergenliğe kadar devam etmektedir. Çocuğun gelişimine katkıda bulunmak için çocuk edebiyatının geniş yelpazesinden yararlanmak gerekir.

Gelişen dünyada çocuk edebiyatı da çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda değişim göstermektedir. Çocuğun en temel ihtiyacı sevgidir. Çocuk sevgi ile büyür, herkes tarafından sevmek, kabul görmek ister. Sevme ve sevilme, çocuğun ve insanın temel psikolojik ihtiyaçlarındandır. Sevgi gereksinimi ömür boyu sürer ve sürekli doyurulması gereken bir unsurdur (MEB, 2013: 27). Anne ve babaların çocuklarına verecekleri en önemli duygu sevgidir. Çocuğa sevgilerini göstermek ve hissettirmek, onların en temel görevidir. Annesi ve babası tarafından sevildiğini hisseden çocuk, kendisinin değerli olduğu kanısına varmaktadır. Kendine değer verilen çocuğun öz güven duygusu yüksektir. Çocukların sevgi anlayışı ile yetişkinlerin sevgi anlayışı farklıdır. Çocuklar sevgi ihtiyaçlarını davranış ve sözleriyle ifade etmektedirler. Çocuklar sevildiklerini duymak isterler, bunun için sevgi sözcükleri ile hitap edilmesi önemlidir (Asımgil, 2009: 113-115).

Çocuk sevgi duyduğu kişilere karşı güven duygusu kurmaktadır. Çocuğun gelişimi için bir diğer önemli husus ise güven duygusudur. Çocuk için güvende olma hissi çok

önemlidir. Güven içinde büyümesi, fiziksel ve psikolojik gelişimi için oldukça önem taşır. Güvenlik, kişiyi fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne veya malına yönelik olan tehditlerden koruma ve kişinin kendini tehlikelerden uzak hissetme durumu olarak tanımlanır. Bireyin kendine güvenmesinin yanında kendini güvende hissetmesi ve başkalarına güven vermesi, ruh sağlığı açısından oldukça önemlidir (MEB, 2013: 31). Çocuk, güven duygusunu daha anne karnında hissetmeye başlamaktadır. Anne ile çocuk arasındaki güven ilişkisi, çocuğun ilk dört yaşındaki en büyük ve temel iç dinamiğidir. Anne karnındaki çocuk aslında tırtıl evresindedir. Bu dönemi sağlıklı bir şekilde tamamlayan çocuk, anne karnından ayrılığı vakit bir çeşit koza hayatına başlamaktadır. Tırtılın koza hayatının çeperi, çocuk için anne sevgisidir. Anne çocuğunla ilgilenir onu ihmal etmez, yalnız bırakmaz ve bütün ihtiyaçlarını karşılırsa, çocuk dört yaşından sonra kelebek olma özelliğine kavuşacaktır (Güneş, 2011: 250-251).

Güven duygusunun oluşumunda etkili rol oynayan anne, çocuk ile arasında güçlü iletişim kurmak durumundadır. Çocuğu dinleyen, kendisini ifade etmesine önem göstermesi önemlidir. Çocuk, kendini rahat ifade edebileceği ortamlarda kendini güvende hisseder. Bunun için çocuğun öz güven gelişimine yoğunlaşmak gerekir. Onu bir birey olarak kabullenmek, fikirlerine saygı göstermek gerekir. Bu durumda çocuk ile olan iletişim hayati öneme sahiptir.

İletişime girme faaliyetleri yalnızca konuşarak gerçekleşmemektedir. İletişimin %60'ını beden dili, %30'unu ses tonu, vurgular ve sadece %10'unu anlatılan konu oluşturmaktadır. Çocuk ile etkili bir iletişime girebilmenin yolu etkili dinleme ile gerçekleşmektedir. Etkili bir dinleme ise karşındaki bireyin ne demek istediğini anlamak için yapılan dinlemedir. Çocuk bir dinleme sonucunda "anlaşıldım" duygusunu yaşaması gerekmektedir (Aktosun, 2010: 87-89). İletişim kurarken çocuk ile konuşmak kendisini anlatmasına izin vermek, temel gelişimi için çok önemlidir. Konuşurken çocuk ile göz teması halinde iletişime geçmek, öz güvenin işaretidir ve ilişkide önemli bir konudur. Göz teması iletişimin unsurlarındandır. Muhatabın gözlerine bakmanın amacı, karşındakinin söylediklerini duyuyor, dinliyor, anlıyor mu gibi sorulara yanıt bulmak içindir (Tarhan, 2018: 207).

Çocuk ile konuşurken onun fikirlerine saygı duyulmalı ve ciddiye alınmalıdır. Aile ortamı çocuğun iletişim becerilerini geliştirdiği ilk duraktır. Bu hususta ebeveynlerin

çocuklara bilinçli yaklaşımları dikkat edilmesi gereken bir konudur. Okul hayatı ile ilgili sohbet ortamları, çocukların kendilerini ifade etmeleri için uygun bir ortam olacaktır. Okulda okuduğu kitap ya da dersler hakkında soru sorarak onun konuşma becerisine katkıda sunulabilir. Konu ile alakalı “Ne anladın? Konusu ne? Ana fikir nedir?” vs. gibi sorular sormak, kendini ifade etmesi, okuduğunu anlama ve okuduğundan ders çıkarma gibi birçok kazanımlar elde etmesine yardımcı olabilir.

İletişim kuramının en kolay ve etkili yolu çocuk ile oyun oynamaktır. İnsan her yaşta oyun oynamaya ihtiyaç duyar. İnsan hayatında oyun oynama isteği değişmez, değişen sadece oyuncaklardır. Oyun, çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması için sevgiden sonra gelen ikinci en önemli ruhsal besindir. Sonunu düşünmeden, eğlenmek amaçlı yapılan hareketlere oyun denmektedir (Asimgil, 2009: 134). Oyun oynama ihtiyacı çocuğun gelişimi için mühim bir konudur. Bu ihtiyacı gidermek için oyuncaklar sadece birer araçtır. Dünyanın her yerinde her çağda, her kültürde oyuncaklar değişse de çocuktaki oyun oynama ihtiyacı değişmez. Oyun oynamak çocuk için nefes almak gibidir. Oyun çocuğun fiziksel, zihinsel, dil, motor, sosyal-duygusal gelişim alanlarını destekleyici rolü vardır. Ayrıca çocuk oyun oynarken, paylaşmayı, yardımlaşmayı, iş birliği yapmayı, sıra beklemeyi, sorumluluk almayı, başkalarının hakkına saygı duymayı ve kendi hakkını korumayı öğrenir (Sığırtmaç, 2018: 1).

Gelişen teknoloji ile birlikte oyunlar da değişime uğramıştır. Mahallede komşu çocukları ile oynanan oyunlar, zamanla yerini bilgisayar oyunlarına, atari, tablet ve sanal oyunlarına bırakmıştır. Çocukları toplumdan uzaklaştıran bu gelişmeler, çevresindekilerle olan iletişimde kötü yönde etkilemektedir.

Günümüzde teknolojik aletlerden dolayı aile içi iletişim zayıflamakta hatta yok denilecek kadar vahim bir hal almaktadır. Çocuk aile içi iletişiminden uzak, sanal bir dünya ile iletişim içerisinde. Çocuğun, teknolojik aletler vasıtasıyla kurduğu iletişim, okuma alışkanlığını da azaltmaktadır. Çağlar boyunca insanoğlunun en önemli bilgi ve iletişim aracı olan kitap, bugün yerini televizyon, telefon, tablet, vb. teknolojik araçlara bırakmaktadır (Oktay, 2000: 181).

Tarihte sözlü edebiyat ile başlayan serüven, matbaanın buluşu ile günümüz teknolojik gelişmeler, telefon, tablet, bilgisayar, sosyal medya, sanal oyunlar, sesli

kitaplar gibi buluşlar ile çağa ayak uydurabilmek için büyük adımlar atılmıştır. Gelecekte de bu değişim devam edecektir ve ihtiyaçlar bugüne oranla değişime uğrayacaktır.

Çocuk edebiyatının, çocuk üzerindeki etkisi ve işlevi yadsınamayacak kadar büyüktür. Bu alanda çalışma yapanların tanımları farklı olsa da temel noktalarda görüşleri birleşmektedir. Bu görüşlerde, okuma alışkanlığı kazanması, çocuğa görelilik, hayal dünyasının gelişimi, evrensel ve ulusal değerleri kazanması, sosyal gelişimi, ana dil öğrenimi, kelime dağarcığının gelişimi, okuduğunu anlama, yazma, dinleme ve okuma gibi temel becerileri hedef almaktadır. Çocuk edebiyatının en temel işlevi, çocuklara verilmek istenen okuma alışkanlığıdır.

Okumanın amacını Demirel şöyle dile getirir: “*Anlayarak okuma becerisini kazanmak, sözcük hazinesini zenginleştirmek, okumayı zevkli bir alışkanlık haline getirmek*” (Demirel, 2014: 110). Okuma ve anlama iki farklı kavram gibi görünse de aslında birbirlerine neden-sonuç ilişkisiyle bağlıdır. Anlamak, okumanın sonucu değil temelidir. Okumanın biriktirme, taşıma, saklama, karşılaştırma, eleştirme, yorumlama gibi amaçlar ile yapılması, okumanın yaşam boyu sürdürülmesin için önemlidir (Epeçan, 2018: 620,623). Çocuklara severek okuma alışkanlığı kazandırmak için, onlara çocuk edebiyatının zengin içeriklerinden oluşan ürünlerini sunmakta fayda vardır.

Sever’e göre çocuk edebiyatının en temel işlevi, çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuklara nitelikli metinlerin yazılması, onlara çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin kapılarını aralayacaktır. Çocuk günlük yaşantıda, sıradanlıkla karşı karşıya kalabilmektedir. Dikkatini çeken, çocuğa göre yazılan kitaplar ise onu bu sıradanlıktan alır, heyecan dolu bir dünya ya sürükler. Okulda düzenlenen okuma saatleri bu anlamda önem teşkil etmektedir. Çocukların hayatında kitaplar çok önemlidir. Onların seviyesine göre kitaplar yazmak ve düzenlemek yazarlarımızın en önemli görevleridir (Sever, 2007: 12).

Şirin, ise çocuklar için edebiyat ve sanat yapan sanatçı bakışı içinde, çocuğun duyarlıklarını, çocuğa göreliliğin ölçüsünü bulmamıza yardımcı olur. İçimizdeki çocuk, duygu, duyarlık, enerji, heyecan ve şevk kaynağıdır. İçindeki çocuğun sesini duyabildiği oranda sanatçı bakışı çocuğa yansiyabilir. Çocuklar için yapılan edebiyat öncelikle çocuğa göre ve çocukların dünyasını yansıtmalıdır şeklinde yorumlamaktadır (Şirin, 2000: 20).

Bir diğerk işlevini Oğuzkan, “*edebiyat hoşça vakit geçirici, eğlendirice bir şeydir*” (Oğuzkan, 2001: 5) şeklinde açıklar. İyi bir yurttaş olması için okumanın, çocuk için büyük bir fırsat olduğunu dile getirmektedir. Edebiyat güzel bir dildir, diye devam eden Oğuzkan, çocukların anadili gelişimi için edebi eserlere ihtiyaçları olduğunu savunmaktadır. Çocuk edebiyatının bir diğerk işlevini Aksan şöyle dillendirir: Ana dili, çocuğun anne ve babasından, aile büyüklerinden ve arkadaş çevresinden öğrendiği dildir. Ana dil insanın bilinç altına inen ve bireyin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir. Genellikle annenin dilinin ses dizgesi vurgu, ton gibi özellikleri ile büyümekte olan çocuğun diline derin çizgilerle yerleşir (Aksan, 1975: 285).

Çocuğun dil gelişiminde büyük rol oynayan ailenin, çocuğa uyurken okuduğu masallar ve hikâyeler, kelime dağarcığının, hayal dünyasının gelişmesine yardımcı olmaktadır. Hayal kurmak çocuk gelişimi için çok önemlidir. Özgürce düşünen çocuğun, hayal dünyası genişler ve üretken olabilmektedir. Edebi metinler çocuklar için yaratıcı pek çok duygu, düşünce, hayal ile doludur. Alışmış lığın dışına çıkarak, çocukların ilgisini çeken, hayal dünyasının zenginleşmesine yönelik birçok eser mevcuttur. Bunlara örnek vermek gerekirse, Jules Verne’nin “*Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*”, J. K. Rowling’in “*Harry Potter*”, Christine Nöstlinger’in “*Kim Takar Salatalık Kral’ı*” gibi eserleri göstermek mümkündür. Çocuk edebiyatının diğerk dalları olan tiyatro, film, şiir, şarkılar, hikayeler, piyes ve çizgi filmler de çocukların hayal dünyasına, gelişimine, temel becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olan unsurlardır.

Bu bölümde çocuk edebiyatının tanımı, önemi, özellikleri ve işlevi farklı kaynaklardan yararlanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden ve alanın uzman yazarlarından faydalanılmıştır.

Bu çalışmada Çağdaş Alman çocuk edebiyatı yazarı, Jutta Richter’in “Bir Köpeğin Samimi İtirafı” adlı romanında, çoban köpeği Anton’u farklı perspektiflerden incelenmiştir. Bunu yaparken “Metne Bağlı İnceleme”, “Otobiyografik İnceleme” ve “Yazılı Görüşme” yöntemleri kullanılmıştır. Yazar ile e-posta aracılığıyla yazışmalarda bulunup, romanla ilgili görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmanın ilk bölümünde yazar Jutta Richter’in hayatı ve edebi kişiliği ile ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra çocuk edebiyatının tarihçesi hakkında, çeşitli ülkelerden, öne çıkan yazarlar hakkında bilgiler

paylaşılmıştır. Son bölümde ise Jutta Richter'in "Bir Köpeğin Samimi İtirafı" adlı romanında köpek Anton'u farklı perspektiflerden incelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın en önemli sınırlılığı ise ülkemizde, yazar Jutta Richter ile ilgili daha önce hiçbir araştırma yapılmamış olmasıdır. Bu sebepten dolayı ikincil kaynak (Sekundärliteratur) bulmakta zorluk çekilmiş, birincil kaynaklarından (Primärliteratur) faydalanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHÇESİ

1.1. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATI

Çalışmanın bu bölümünde dünyada, çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi hakkında bilgi vermeye çalışacağız. Dünya var olduğundan beri çocuk, insan hayatının en önemli parçasıdır. Fakat bu bilinç tarihte hemen oluşmamıştır. Önceleri çocuklar, çocuk olarak görülmemiş, buna bağlı olarak çocuk için gelişmeler sonradan oluşmuştur. Çocuğun bakış açısını gözetmeksizin önceden konulmuş kurallara göre çocuklar eğitilmiştir. Bu kurallar yaşanan toplum ve mensup olunan din tarafından belirlenmiştir. Önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde, insanlar hayatta kalabilmek için beslenme, barınma, korunma ve çoğalma gibi temel ihtiyaçların etrafında yoğunlaşmıştır:

“İnsan mitolojik dönemden itibaren, dış dünyaya ait her türlü oluşumu din çevresinde ele almış ve toplumsal düzeni sağlayan ahlak kurallarını dinden hareketle tanzim etmiştir. Büyüklerin korku, sevgi gibi duygulardan; korunma, çoğalma ve hayatını sürdürme gibi temel ihtiyaçlardan hareketle kurduğu bir sosyal dünya vardır. Bu dünyada uyumu, dengeyi ve düzeni sağlayan, ahlak ve hukuk kurallarıdır. Çerçevesini hayat tecrübesi fazla olan insanların çizdikleri bu kuralların çocuklara telkin edilmesi ya da öğretilmesi düzenin devamı açısından gereklidir. Çocuk, kurala ve tecrübeye saygı duymak, taklit yoluyla kurulu düzene uyum sağlamak durumundadır. Bunlar sözlü telkinler vasıtasıyla çocuğa belletilir. Bir bakıma ezberletilir. Böylece çocuk, töre ve geleneği kavramak suretiyle büyüklerin dünyasına girer”. (Şimşek, 2007: 30)

Büyükler tarafından oluşturulan düzende, çocuklar söz hakkına sahip değillerdi. Ezber yolu ile taklit edilen gelenek ve görenekler, bu anlayışın toplumda sürdürülmesine olanak sağladı. Çocukların kendi dünyasını oluşturmalarına izin verilmeyerek, zorunlu bir şekilde büyüklerin dünyasına uyum sağlamak mecburiyetinde bırakılmışlardır. Bu ezberletilen düzen, yazının icat edilmesinden sonra da devam etmiştir.

“Sosyal hayatı düzenleyen kurallar yazılı hale geldikten sonra da çocuğa ezberletilme yoluna gidilmiştir. Bu, ilk çağlardan itibaren bütün insanlığın ortak serüvenidir. Oyun, büyüklerin koyduğu kurallara göre oynanır. Çocuğa görelilik kavramının söz konusu edilmediği bir hayatı çocuklar da büyükler gibi paylaşmak ve yaşamak durumundadırlar. Dini inançların, destanlar (epope) ve hayvan hikayeleri (fabl) vasıtasıyla çocuklara öğretilmesi, antik Yunan ve Roma

toplumlarında sık görülen bir durumdur. Daima ahlaki telkini amaçlayan bu metinlerde, çocuk düzeyine uygunluk gözetilmemiştir". (Şimşek, 2007: 30)

Oyunlar insanın kendisini özgür hissetmesi gereken etkinliklerdir. Çocuklar, oyunları kendi istekleri doğrultusunda oynamalı ve yönlendirmelidir. Çocuklar için önceden belirlenmiş oyun kuralları, daima ahlak kurallarını telkin eden hikayelerden oluşmuştur. Çocuğa uygunluk ilkesi dikkate alınmamıştır. Çocuğa yönelik ilk eserin tarihte M.Ö.16. yüzyılda Hindistan'da didaktik amacı ile kaleme alındığı bilgiler arasındadır:

"Çocuğa yönelik ilk kitabın milattan önce 16. yüzyılda Hindistan'da kaleme alındığı söylenir. Söz konusu kitapta, şehzade eğitmeni bir brahmanın hikayesi anlatılır. Didaktik bir tarzın kullanıldığı kitapta, ahlaki hikayeler eğlenceli bir üslupla sunulmakta, böylece çocukların temsili hikayeler yardımıyla iyi ahlaklı birer fert olarak yetişmesi amaçlanmaktadır". (Şimşek, 2007: 30)

Hindistan'da çocuk edebiyatına kazandırılan bu ilk önemli eser, büyük bir gelişme olarak görülmektedir. Çocuk bir birey görülüp onun seviyesine uygunluk dikkate alınmıştır. Bu gelişme sonucunda çocuk edebiyatının zemini hazırlanmış ve dünyaya örnek oluşturmuştur. Şirin bu alandaki görüşlerini şu cümleleri ile dile getirir:

"Dünya tarihinde yakın bir geçmişe kadar çocukların edebiyattan uzak tutulması anlayışı egemendi. Dünyada 16. yüzyıla gelinceye kadar çocukları hedef alan edebiyat ürünü bulunmamaktadır. Çocuklar için kitap yazmak, çocuk eğitiminde arayışların sonucudur. Çocukların yapmacık hayvan hikâyeleri ve boş fantezilerle dolu kitapları okumalarının zararlı olacağını ileri sürenler, çocuklar için ayrıca kitap yazılmasına karşı çıkmışlardır". (Şirin, 2000: 15)

Tartışmaların başladığı bu dönemde, Avrupa'daki kiliseler, çocukların dinsel yayınlar dışındaki kitapları okumalarına karşı çıkıyorlardı. Çocuklar bu kitapları sıkıcı buluyor ve okumak istemiyorlardı. Bilim adamlarının bu alanda farklı görüşleri vardır. Sokrates kız çocuklarına felsefe derslerinin uygun olmadığını savunur ve karşı çıkmıştır. Eflatun ise çocuklara şiirlerin bulunduğu kitapları yasaklamıştır. Aristoteles engelli çocukları yok sayarak onların eğitime karşı çıkmıştır:

"Sokrates, kız çocuklara felsefe dersi vermenin yararlı olmadığını savunmuştur. Eflatun, çocukların şairleri ve yetişkinlerin kitaplarını okunmasını yasaklamıştı. Aristoteles engelli çocukların eğitilmesine karşı çıkmıştı. Konfüçyüs ise, 6. yüzyılda Çin klasiklerinin özetlenerek çocuklara okutulmasına hatta ezberlenmesine önermiştir. İbn-i Sina 10. yüzyılda eğitimine özellikle küçük yaşlarda (3-7 yaş arası) özen gösterilmesini savunmuştur. Doğu'da hem çocuk fikri hem de çocuk

düşüncesinin kökleri daha eski olduğu halde “terbiye” ye dair kitapları dışında çocuklar için kitap yazma geleneği oluşmamıştır”. (Şirin, 2016: 27)

Yapılan tartışmalar sonucunda, bilim adamların bu alanda farklı görüşleri olduğu ortadadır. Bu farklılıkların temel nedeni kültürlerdir. Her kültürün kendine göre eğitim felsefesi ve görüşleri bulunmaktadır. Fakat o dönemlerde tartışmaların temelindeki ana düşünce de “terbiye etmek” fikri vardır. Bu fikrin dışına çıkılmamış ve tartışmalar sürmüştür.

Sözlü edebiyat, yazının kullanılmasından önce olan dönemi kapsamaktadır. Yazının olmaması nedeniyle bu dönemdeki eserler kulaktan kulağa günümüze kadar ulaşmıştır. Bu döneme ait birçok eser olmasına rağmen günümüze kadar hepsi ulaşmamıştır (URL 5). Sözlü geleneğin içeriği çok zengindir. Fakat bu zenginlik yazılı gelenek geldikten sonra kısıtlanmıştır. Öncelikle sözlü geleneğin verilerinin derlemesi yapılmıştır. Matbaanın icadı ise sözlü geleneğin dönüm noktası olmuştur:

“Yazılı çocuk edebiyatı öncesinde çocukların ihtiyacını karşılayan zengin sözlü gelenek vardı. Sözlü geleneğin devam ettiği dönemlerde türlerin çocuklar için ayırımına gidilmemişti. Tarihi süreç açısından sözlü edebiyat ile yazılı edebiyatın birbirinin devamı oldukları söylenemez. Yazıdan önce sözün egemenliği söz konusu idi. Yazının yaygınlaşmaya başlaması ile sözlü verimlerin derlenmesine başlandı. Sözlü verimlerin çocuk kümelemesi ise henüz yapılmadı. Sözlü gelenek verimlerinin çocuk merkezli yaklaşımla tasnifi sonunda sözlü gelenek yazılı çocuk edebiyatı metinlerine dönüşebilir. Sözlü geleneği etkileyen en önemli dönüm noktası matbaanın icadı ile başladı”. (Şirin, 2000: 76-77)

Matbaanın icadı tüm dünyayı etkilemiş ve gelişmelere neden olmuştur. Matbaanın icadı, kültürel gelişmeler ile birlikte okuma yazma oranı artıkça kitaba ilgiyi arttırmıştır. Önceleri, daha çok sözlü edebiyatın ürünleriyle büyüyen çocukların, bu gelişmeler karşısında gereksinimlerini karşılamak epey zaman almıştır (Kıbrıs, 2010: 12). Tüm dünya matbaanın bulunuşu ile ilerlemeler kayıt etmiş ve yazılı eserler çoğalarak dünyaya yayılmaya başlamıştır. Bu icadın sonunda okuma yazma oranı da artmıştır. Daha çok okuyan insan demek, daha çok esere ihtiyaç duymak anlamına gelmektedir. Tüm çabalara rağmen çocuklar için yazılan ilk kitaplar da çocuğa uygunluk göstermemiştir.

“Yine de çocuklara sunulan ilk kitaplar çocuklar için yazılmamış kitaplardı. Yazının yaygınlaşması, okuryazarlığın çoğalması ve matbaanın icadı yazılı çocuk edebiyatı geçişi hızlandıracaktı. Sözlü çocuk edebiyatı yazılı çocuk edebiyatına dönüşme eğilimi gösterecekti. Geleneğin yenilenerek yazılı edebiyatla sürdürülmesi çocuk edebiyatı kültürünün oluşumuna yeni boyutlar kazandıracaktı”. (Şirin, 2000: 55)

Çocuklara yönelik yazılan ürünler tüm dünyada istenilen düzeyde olmasa da ilerleyen zamanlarda iyi sonuçlar vermeye başlamıştır. İlk bilinçli ve önemli girişimlerde bulunan ülkeler arasında Almanya, Fransa ve İngiltere gelmektedir. Ders kitapları dışında başka kitapların okunmasına müsaade edilmiyordu, fakat buna uzun süre karşı konulamadı ve halk hikayeleri, Ezop masalları gibi eserler çocuklara ulaşmayı başarmıştı.

*“Dünya edebiyatına çok değerli düşün ve sanat eserlerini kazandıran ülkelere baktığımız zaman, salt çocuklara özgü kitapların yazımına ve yayımına oldukça gecikerek başlanmış olduğunu görüyoruz. Bu konuda ilk bilinçli ve önemli girişimlere geçen ülkeler arasında başta İngiltere olmak üzere Fransa, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ile İskandinav ülkeleri sayılabilir. Başka ülkelerde olduğu gibi İngiltere’de uzun yıllar çocukların ders kitapları dışında herhangi bir kitap okumaları hoş karşılanmıyordu. 15. yüzyılın ortaları ile 16. yüzyılın başlarında tutucu düşünürlerin ve din adamlarının bu geleneksel tutumlarına karşı çocukların ilgilerini çeken birtakım yayınların ortaya çıkması önlenememiştir. Gerek anlatım ve gerek resimleme bakımından pek basit biçimde hazırlanan bu kitaplar daha çok **“Robin Hood”, “Tom Thumb”** gibi halk hikayelerinden esinlenerek yazılan eserlerdir. Bunların yanında Aisopos (Ezop) ’un hayvan hikâyeleri de çocuklarca çok okunan eserler arasında yer almaktadır. İngiltere’de özel olarak çocukların serbest okuma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hazırlanan eserlerin yayımı 17. yüzyılda başlamıştır. Bu kitaplar, eski çağlara ilişkin efsaneleri orta çağın ünlü hikâyelerini ve peri masallarını içeriyordu. **“Ali Baba ve Kırk Haramiler”, “Alaattin ve Lambası”, “Gemici Simbad”** gibi Bin Bir Gece Masallarından yararlanılarak kaleme alınan bu masalların çocuklar için kitapçıklar halinde basımına geçmişti. Ucuza satılan ve dört formayı geçmeyen bu eserlerden bir bölümü ABD’de de çoğaltılmış ve büyük ilgi görmüştür”. (Oğuzkan, 2000: 58-59)*

Çocuklar hikayelerden, masallardan çok hoşlanırlar. 17. yüzyıldan itibaren çocuklara hitap eden **“Robin Hood”, “Ali Baba ve Kırk Haramiler”, “Alaattinin Lambası”** gibi olağan üstü konuları içeren hikayeler çocukların dikkatini çekmiş, zamanla tüm dünyada okunmaya başlanmıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde çocuklara yönelik edebiyat yapma ihtiyacı artar ve çocukların yaş ve düzeyleri dikkate alınarak eserler meydana çıkmaya başlamıştır. John Newberry tarihte ilk defa çocukların yaşlarını ve düzeylerini dikkate alarak eserler yazmıştır. Bu adım çocuk edebiyatı için çok büyük bir gelişme sayılabilir.

18. yüzyılda çocuğa yönelik bir edebiyat yapma ihtiyacı iyice belirginleşmiştir. Bu konuda öncü yazar olarak John Newberry’nin (1713-1767) adını anmak gerekmektedir. Newberry, ilk olarak çocukların yaş grubu ve düzeylerini dikkate almıştır. **“Ana Kız”** adıyla tekerleme ve şarkılardan oluşan bir dizi kitap çıkartmıştır. **“Çift Ayakkabılı**

Goody” kitabını de kaleme almıştır. Daniel Defoe (1660-1731) tarafından 1719’da kaleme alınan **“Robinson Crusoe”**, dönemin çocukları tarafından zevkle okunmuştur. Jonathan Swift’in (1667-1745) 1726’da yazdığı **“Gulliver’in Gezileri”** de çocuklar arasında büyük ilgi görmüştür (Şimşek, 2007: 197).

Bu girişimler sonucunda artık çocuk merkezli bir edebiyat anlayışı egemen diyebiliriz. Çocukları görmezden gelen bir anlayıştan uzak, çocuk odaklı düşünen yeni bir yola girilmiştir. Robinson Crusoe gibi tüm dünyayı gezmek uğruna çıktığı macera sonunda yaşadıklarını anlatan bir eseri okuyan tüm çocuklar için, dünyaya açılan bir pencere aralanmıştır. Sınırı olmayan hayal gücü kurma olanağı sağlamış ve tüm dünyada, çocuklar tarafından büyük zevkle okunmuştur. Almanya’da Grimm Kardeşler, Danimarka’da Hans Christian Andersen gibi yazarlar, halk ağzından hikâyeleri dinleyerek, masalları derleyerek çocuk edebiyatın büyük katkıda bulunmuşlardır:

*“19. yüzyılda İngiltere çocuk edebiyatı alanında büyük bir gelişmeye sahne olur. Lewis Carrol (1832-1898), **“Alice Harika Diyarında”**, Charles Dickens (1812 - 1870), **“David Coperfield”**, Thomas Hughes (1822-1896), **“Tom Brown’un Okul Günleri”** ile dikkati çekerler. Bu dönemde masal, edebiyatında önemli bir atılım gerçekleştirilir. İngiltere’de Charles Lamb (1775-1834), Almanya’da Christophe Schmidt (1768 -1854) ve Grimm Kardeşler (Jakob, 1785-1863), Wilhelm (1786-1859), Danimarka’da Hans Christian Andersen (1805-1875) halk ağzından derleyip kaleme aldıkları masallarla çocuk edebiyatında önemli bir aşamayı temsil ederler”.* (Şimşek, 2007: 197)

Gelişmeler 19. yüzyılda daha da ileriye gider ve tüm dünyada çocuklar için eserler üreilmeye başlanılır. İngiltere’de de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Doğrudan çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik masal ve hikayelerden oluşan kitaplar, çocuk edebiyatına kazandırılmıştır.

*“İngiltere’de 19. yüzyılın sonlarında doğrudan doğruya çocukların ilgi ve anlayış özellikleri göz önünde tutularak yazılan masal ve masalımsı hikâye kitaplarının ortaya çıkışı, çocuk edebiyatı bakımından önemli bir gelişme saymak gerekir. Bu ülkede o dönemde yayımlanan John Ruskin’in (1819 -1900) **“Altın Nehrin Kralı”** (King of the Golden River) adlı hikâye kitabı ile W. M. Thackeray’ın (1811 -1863) **“Gül ve Yüzük”** (The Rose and the Ring) ve Oscar Wilde’in (1854 -1900) **“Mutlu Prenses ve Başka Masallar”** (The Happy Prince and Other Tales) adlı masal kitapları benzerleri arasında en tanınmış olanlardır. Özgün fantezi türünde ise bu çağın en ünlü eserleri arasında İskoçyalı yazarlardan George Mac-Donald’ın (1842 -1905) **“Kuzey Rüzgârı”** (At the Boom of the North) ve **“Prenses ve Çirkin Cüce”** (The Princess and the Goblin) adlı kitapları sayılabilir”.* (Oğuzkan, 2000: 68)

Bugün pek çok çocuk kitabına konu olan evcil hayvanların serüvenlerini anlatma eğilimi de 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. Buna örnek olarak Anna Sewell'in 1877'de yayımlanan ve bir atın başından geçenleri anlatan **“Siyah Güzellik”** (Black Beauty) adlı eserini gösterebiliriz.

*“Yirminci yüzyılın başlarında yayımlanan eserlerde gözlenen belirgin özelliklerden biri ise bunların çocukların geniş hayal dünyalarıyla ilgili oluşlarıdır. İskoçyalı yazar Keneth Grahame'in (1859 -1932) **“Söğütlerden Esen Rüzgâr”** (The Wind in the Willows), Edith Nesbit'in **“Define Arayıcıları”** (The Treasure Seekers) adlı eserleriyle, Pamela L. Travers'in (1906-) **“Mary Poppins”** başlığı altındaki hikayeleri böyle bir gelişilmenin değerli örnekleridir”.* (Oğuzkan, 2000: 70)

2000'li yıllarda J. K. Rowling tarafından yazılan **“Harry Potter”** dünyada büyük ilgi görmüş, çocuk edebiyatı alanında tartışmalara neden olmuştur. Harry Potter yedi kitaptan oluşan fantastik roman serisidir. Dünya çapında çok büyük başarı yakalayıp, dünya edebiyat tarihine geçmiştir. Kitapları, filmlere uyarlanmış ve beyaz perdede izlenme rekorları kırmıştır. Harry Potter ailesini trafik kazasında kaybetmiş ve hiç sevmediği halasının yanında on yıl yaşamak zorunda bırakılmıştır. Hogwarts Cadılık ve Büyücülük Okuluna başvuru yapmamasına rağmen, okula kabul mektubu ile hayatı değişir. Bu serüven boyunca karşılaştığı tehlikeler, yaşadığı gizemler ve heyecanlı olayları konu edinen yedi kitaplık seri, çocuklara ve gençlere büyük heyecan yaşattır.

İngiltere'den sonra çocuk edebiyatı alanında Fransa'da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Öncelikle 17. yüzyılda Charles Perrault'un kaleme aldığı **“Kırmızı Başlıklı Kız”** karşımıza çıkmaktadır. Küçükken annesinden dinlediği masalları kaleme alan Perrault doğrudan çocuklara yazmadığı halde, çocuklar tarafından çok sevilmiştir.

*“Fransa'da Charles Perrault (Şarl Pero) (1628-1703) çocukluğunda annesinden dinlediği masalları kaleme alır. **“Kırmızı Başlıklı Kız, Kül Kedisi, Çizmeli Kedi”** gibi masallar bunlardan birkaçıdır. Perrault, doğrudan doğruya çocuklar için yazmadığı halde, çocuklar tarafından da coşkuyla okunan bu masalları, **“Geçmiş Günlerim Masalları”** adıyla bir araya getirmiştir. Masalların ilgi çekici kılan özelliklerinden biri, Perrault'un dili çok iyi kullanmasıdır. Perrault, ayrıntılarla hayal gücüne hitap etmekle, canlı ve hareketli olaylar anlatmakta, karşıtlıklara dikkat çekmekte ve nihayet masal kahramanlarını ustaca tasvir edebilmektedir. Bu özellikler, o dönemde olduğu gibi günümüzde de çocukların zevkle okuyabilecekleri bir metnin formatlarını oluşturmaktadır”.* (Şimşek, 2007: 197)

La Fontaine, edebiyatta fabl denilince şüphesiz akla gelen ilk isimlerdendir. Bilinen hayvan hikayelerini şiirsel bir dil ile yeniden yorumlayan La Fontaine, o dönem adını

dünyaya duyurmayı başarmıştır. Farklı bakış açısı ile La Fontaine çocuklar tarafından büyük ilgiyle okunmuştur.

“Fransız edebiyatının fabl ustası La Fontaine (1621- 1695), çocuk dünyasına seslenebilen hayvan hikayeleriyle bir çığır açmıştır. La Fontaine dünyanın bilinen hayvan masallarını şiirleştirerek yenileme başarısını gösterdi. Ustası, ise, dünyanın en yaman masal yazarı Aisopos idi. La Fontaine’nin en önemli yeniliği lirizmle masallarının anlam çizgisini genişletmesidir. Güler yüzle anlattığı masallarını en kestirme yoldan sonuca ulaştırır. Masalları ders vermek için yazmamış, çoğu zaman da bundan kaçınmıştır. Gerekli gördüğü zaman dersi masalın hamuruna katmıştır. Fabl’leri çağına ışık tutacak bir siyasetname olarak düşünmüştür. Buna rağmen La Fontaine’i en çok çocuklar sevmiş ve okumuştur. Fabl’ler çocuklar için olmadığı halde, La Fontaine çocuklar için masal yazarları ve çocuk masalının gündeme gelmesini sağlayan önemli bir isim oldu”. (Şirin, 2000: 120-121)

Çocuk edebiyatına bir diğer önemli katkıda bulunan isim Jean Jacques Rousseau’dur. Rousseau hayal unsurları içeren kitapların çocuklara uygun olmadığı görüşündedir. Kitapların daha çok eğitim amaçlı olması gerektiğini savunur.

“Rousseau, Aydınlanma çağında 18. yüzyılda, çocuklara hitap edecek eserlerin hayal ürünü olmasını tehlikeli bulur, bunlar yerine öğretici kitaplar yazılmasını teklif eder. Konu ile ilgili görüşlerini dile getirdiği ve 1762’de yayınladığı “Emil” adlı kitabı yayınlar”. (Şimşek, 2007: 197)

Rousseau’nun bu görüşleri çocuk edebiyatında adeta bir dönüm noktası olarak görülebilir. Rousseau’nun eğitim anlayışı ve felsefesi çok dikkat çekicidir. İnsanın doğası ile bütünleşmesi gerektiğini savunan Rousseau, çocuk eğitiminin doğal akışı ile bağdaştırılması gerektiği kanaatindedir. Bu görüşleri tepki toplamış ve Rousseau çok eleştirilmiştir:

Emile, eğitim medeniyetin sakıncalarını en aza indirmeye ve mümkün olduğunca insanı doğasına nasıl yakınlaştırabildiğini göstermeye çalışmıştır. Emile doğal ve kendiliğinden olması gereken bir eğitim ile günün konvansiyonel ve örgün eğitimini değiştirmeyi hedeflemiştir. Rousseau çocuğun daha özgürce büyümesine izin veren eğitimin daha doğal bir sistemi içinde yaşanmasını gerekli olduğu görüşündedir. Onun görüş ve önerileri radikal göründü ve tepki ile karşılanmıştır (Korkmaz ve Öktem, 2014: 177).

Rousseau’nun görüşlerinden önceki anlayışa göre çocuk, “küçük yetişkin” olarak görülmekteydi. Bu yeni fikirlerinin ardından çocuklarında kendilerine özgü olma,

düşünme ve çocuk gibi hissetme olgusunun farkına varılmıştır. Böylelikle çocuklara karşı bakış açısı değişerek modern çocuk edebiyatı kavramı ortaya çıkmıştır (URL 6). Fransa’da bir diğer gelişme bilim kurgu alanında yaşanmıştır. Jules Verne’nin zengin hayal gücü ile çocukları aya götürme fikri, denizlerin altını keşfetmek gibi çocukların ilgisini çeken ürünler ortaya çıkarmıştır:

*“Bu yüzyılda Fransa özellikle bilim-kurgu türünün çocuklar tarafından ilgiyle okunan yazarını yetiştirir. Jules Verne (1828 -1905), zengin hayal gücüyle, çocukları aya götürür, denizler altında gezdirir, bütün dünyayı dolaştırır. 1864’ten itibaren **“Dünyanın Merkezine Seyahat, Aya Seyahat, Kaptan Grant’in Çocukları, Denizler Altında Yirmi Bin Fersah, Esrarengiz Ada, Seksen Günde Devrialem”** gibi kitaplarıyla Jules Verne çocuk edebiyatının öncülerinden biridir”.* (Şimşek, 2007: 198)

Çocuk edebiyatında 1880’de genç kızlara yönelik Almanya, Fransa ve İngiltere’de geliştirilen Genç Kız Edebiyatı dikkatleri çekmiştir. Kitapların yazılma amacı genç kızlara görgü ve ahlak kurallarını öğretmektir. Onları ileriki hayatlarına hazırlama maksatlı kitaplar, iyi bir anne, ev hanımı ve eş olma yolunda bir rehber niteliği taşımaktadır:

*“Bu yıllarda Almanya, İngiltere ve Fransa’da kök salan ve gelişen genç kız edebiyatından söz edilebilir ki, bu alandaki eserler de çeviri yoluyla o ülke edebiyatlarına kazandırılmıştır. Bu kitapların amacı, bir yandan kızlara görgü ve bilgi kurallarını öğretmek, onları ileride iyi bir eş, iyi bir anne, iyi bir ev hanımı olmaya hazırlamak, öte yandan sanat ve bilim konularında bilgilendirmek olmuştur. Bu tür eserler arasında, Campe’nin **“Vaterlicher Rat für meine Tochter”** (Kızıma Baba Nasihati) ve ayrıca **“Hoffmeisterin”, “Magazin für Kinder”, “Magazin für Junge Leute”, “Sittenlehre für Junge Frauenzimmer”** sayılabilir.”* (Can, 2000: 10-11)

Çocuk edebiyatına İtalyan Carlo Collodi’nin (1831-1890) önemli katkıları bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı aracılığıyla ebeveynlere ulaşmak isteyen Collodi, ebeveynlere sadece eğitim ve bilgi ile hayatı ustalaştırabileceğini göstermeyi amaçlamıştır. Tüm İtalya ve dünyada ünlü olmasına sebep olan eseri **“Pinokyo”** dur. İtalyanlar için *Pinokyo*, bir halk kahramanı ve İtalya’nın kültürünün sembolü olarak kabul edilmiştir ve çocuk edebiyatı klasiklerinin arasına girmeyi başarmıştır (URL 7).

Çocuk edebiyatına İtalya’nın katkılarından sonra İskandinav ülkelerindeki gelişmeleri incelemekte fayda vardır. İskandinav ülkelerinde yaşanan gelişmeler ve atılımlar, çocuk edebiyatı açısından çok büyük öneme sahiptir. İsveç coğrafi yakınlıktan

dolayı uzun yıllar Almanya'dan etkilenmiştir. İsveç'i farklı kılan, çok köklü bir çocuk tiyatro kültürünün olmasıdır. İsveç'in çocuk edebiyatında ortaya çıkartılan eserlerin içeriğinde piyesler ön plandadır. Selma Lagerlöf'ün 1906'da yayınlanan **“Nils Holgerson'un Eşsiz İsveç Yolculuğu”** adlı yapıtı büyük ses getirmiş ve farklı dillere çevrilerek, tüm dünyaya tanıtılmıştır:

*“İskandinav ülkeleri de dünya çocuk edebiyatının gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Gerçekten İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya özellikle içinde bulunduğumuz yüzyılın başlarından bu yana çocuk edebiyatı alanında ünlü yazarları ve onların değerli eserleriyle daima dikkatleri üzerlerinde toplamışlardır. İsveç, uzun yıllar edebiyat alanında genellikle Almanya'nın etkisi altında kalmıştır. Fakat bu ülke çocuk tiyatrosu konusunda çok eski ve köklü bir geleneğe sahiptir. Bu nedenle İsveç çocuk edebiyatı ürünleri arasında ilk ortaya çıkan eserler piyesler olmuştur. Başka türde eserlerin yayını ancak 18. yüzyılın ortalarında gerçekleşmiştir. Daha sonraki yıllarda çocuk yayınları çeşitlenmeye ve artmaya başlamıştır. Bu dönemin güzel örneklerinden biri, Selma Lagerlöf'ün (1850-1940) 1906'da yayımlanan **“Nils Holgerson'un Eşsiz İsveç Yolculuğu”** adlı iki ciltlik eseridir. Bir ders gereci olarak yazılan bu eser kısa zamanda türlü dillere çevrilerek klasik bir çocuk kitabı niteliği kazanmıştır. Bu ülkede çocuk yayınları alanında asıl önemli atılımlar bu yüzyılın ortalarında yapılır. Usta yazarların yanında, birtakım ressam- yazarların da yer aldığı bu gelişme sürecinde çocukların gerçek okuma gereksinimlerini ön plana alan, onları eğlendiren, dinlendiren ve güldüren özgün kitaplar ortaya çıkmaya başlar. Bunlar arasında Gösta Knutso'nun **“Kuyruksuz Kedinin Serüvenleri”** (1959), Linde'nin **“Bacanın Tepesindeki Ülke”** (1959), Anckarswäd'in **“Doktorun Oğlu”** (1963) gibi kitapları, başta İngilizce olmak üzere, başka dillere de çevrilmiş bulunmaktadır”. (Oğuzkan, 2000: 63-64)*

İsveç edebiyatı denilince Astrid Lingren anılmazsa olmaz. İsveçli yazar adını dünyaya 1945'de **“Pippi Uzun Çorap”** adlı kitabını yayınlaması ise duyurmuştur. Annesi ölen Pippi, babası ile birlikte denizlerde yaşar ve dünyayı gezmektedir. Pippi babasının denizlerin hâkimi ve kralı olduğuna inanmaktadır. Ardından babası Pippi'yi karada bulunan villasına bırakır. Alışılmış çocuk figürünü alt üst eden Pippi, dokuz yaşında ve tek başına atı ve maymunu ile birlikte Villa Rengârenk'te yaşamaktadır. Çok zengin olan Pippi'nin geçim derdi bulunmamaktadır. Ebeveynleri olmadan yaşayan Pippi, okula gitmez canı ne isterse onu yapmaktadır. Kurallar olmaksızın bir hayat süren Pippi, yaşadığı yerdeki çocuklar ile arkadaşlık kurar ve eğlenceli zamanlar geçirmektedir (Lingren, 2004: 9-11). Bir çocuğun bu denli rahat yaşaması psikologlar ve eğitimciler tarafından çok tepki çekmiştir. Pedagojiye uygun olmadığını savunanlar, bu eserin çocuklar için uygun olmadığını, kötü örnek teşkil ettiği görüşündedirler. Çocuğun

perspektifinden bakmak gerekirse, çocukların özgürce yaşayabildikleri, kuralların olmadığı bir dünyada daha mutlu olabilecekleri düşüncesi fikrindeyiz. “Pippi Uzun Çorap” serisi birçok dile çevrilmiş ve beyaz perdeye de uyarlanmıştır.

İsveç’e göre Norveç’te çocuk edebiyatı alanında gelişmeler daha geç ortaya çıkmıştır. 19. yüzyıldan itibaren halk masalları yaygınken, çocuklar uzun süre şiir ve piyesler ile yetinmek zorunda kalmışlardır. Norveç’in çocuk edebiyat açısından altın çağından ancak 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başından itibaren bahsetmek mümkündür. Öne çıkan eserler arasında Dikken Zwilgmeyer’in “Inger Johanne” adlı peri masalları içerikli eseridir.

“Norveç’te çocuk edebiyatı alanında ilk gelişmeler, 19. yüzyılın ortalarında Norveç halk masallarının yayımıyla başlamıştır. Daha sonraki yıllarda bu ülkenin çocukları uzun süre şiir ya da peri masalı türünden eserleri okumakla yetinmişlerdir. 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarını kapsayan otuz yıllık zaman ise çocuk yayınları bakımından Norveç için bir altın çağ olmuştur. Bu dönemin en önemli ünlü eserleri arasında Dikken Zwilgmeyer’in küçük bir kasabada yaşayan bir kız çocuğunun serüvenini anlatan “Inger Johanne” adlı dizisini ve Johann Falkberget’in “Prenses ve Kemancı” adlı oyunu ile peri masallarını anmak gerekir. Halver Floden’in kimsesiz bir çingene çocuğunun başından geçeneri anlatan “Yolda Bulunan Kız” adlı kitabını, Fina Havrevold’un cesur bir delikanlının serüvenini dile getiren “Anafor” (1968) adlı romanını, Thorbjon Egner’in “Karius ve Baketus” adlı güldürücü eserleri arasında sayılmaktadır”. (Oğuzkan, 2000: 64-65)

Danimarka’da çocuk edebiyatını dünyaya duyuran Hans Christian Andersen olmuştur. Andersen, masalları ile tanınmaktadır. Andersen hayatına birçok eser sığdırmış, şiirsel ve eğlenceli masalları ile kısa sürede eserleri farklı dillere çevrildikten sonra, adını dünyaya duyurmuştur. Andersen çocuğun penceresinden bakmaya çalışarak, çocuk dünyasına hitap etmeye çalışmıştır.

Çocuğun penceresinden anlatıyor sözü bugün çok tanıdık ama bu tarz kolay ortaya çıkmamıştır. Andersen’in üslubu çocuğa ders vermekten uzaktır. Dahası, bazı sert gerçekleri de çocuktan uzak tutmaz. Anlattıkları çarpıcıdır, sarsıcıdır ve hatta bazen acımasız görünebilir. Böylesine devrimci bir değişimi temsil etmesine karşın kendi döneminde ünlenmiştir. Bugünde kadar da dünyada ve ülkemizde çocuklar için yayınlanmaya devam etmektedir (Atayman, 2017: 9-10).

Andersen bugün hala çocuklar tarafından ilgiyle okunmaktadır ve dünya klasiklerinin arasına girmeyi başarmıştır. Danimarka'dan sonra gelişmelerin yaşandığı diğer ülke Finlandiya'dır. İskandinav ülkelerin arasında çocuk edebiyatına en geç eserleri Finlandiya vermiştir. Bunun sebebi ülkenin uzun yıllar İsveç'in etkisinde kalarak, peri ve halk masallarının hâkim olmasıdır.

“Finlandiya’da ise çocuk edebiyatıyla ilgili girişimler önce İsveç dilinde yazılan halk ve peri masallarından yararlanılarak başlamış, sonraki yıllarda ulusal halk edebiyatı ürünlerine dönülmüştür. Bu dönüşüm sırasında “Kalevela” gibi ulusal destanlardan esinlenerek birtakım çocuk kitapları yazılmıştır. Çağdaş anlamda çocuk kitapları ise Birinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkmıştır. Bu gelişmede derlenen çok sayıda halk hikâyelerinin ve yoğun halkbilgisi araştırmalarının önemli etkisi olmuştur”. (Şirin, 2000: 66)

Finlandiya’da eserler genellikle halk edebiyatı çerçevesinde olmuştur. Fakat kısa süre içerisinde uluslararası üne kavuşan yazarlar yetişmiştir. Örnek vermek gerekirse:

“Finlandiya’da oldukça kısa bir süre içinde çocuk edebiyatı alanında uluslararası üne kavuşan usta yazarlar yetişmiştir. Örnek vermek gerekirse, hayali bir dünyada yaşayan varlıkları anlatan roman dizisiyle tanınan 1966’da Andersen ödülünde kazanmış olan Tore Jansson’u çocuklar için yazdıkları güzel şiirleriyle dikkat çeken Aila ve Kirsi Kunnas’ı bunlar arasında saymak mümkündür”. (Şirin, 2000: 66)

İskandinav ülkelerinin ardından tüm dünyanın tanıdığı, dedesi ile İsviçre dağlarında yaşayan küçük kız Heidi'dir. Küçükten büyüğe tüm kız çocuklarının ilgisini çeken Heidi karakteri çok sevilmiş ve ilgi görmüştür. İsviçreli yazar Johanna Spyri'nin (1827- 1901) **“Heidi”**si öncelikle kız çocukların beğenisini kazanmış ve kuşaklar boyunca zevkle okunmuştur. Eserin yazarı olan Johanna Louise Heusser (12 Haziran 1827; Hirzel- 7 Temmuz 1901; Zürih), adındaki İsviçreli yazar Heidi kitabıyla ünlenmiş, yazdığı bu eseri dünya edebiyatının en önemli çocuk kitapları arasına girmiştir. Eser 1882 yılında yazılmış kısa zamanda pek çok ülkede şöhret bulmuş dünyanın hemen her diline çevrilmiştir. Johanna Louise Heusser aslında bir ev hanımı iken bu roman sayesinde dünyanın en tanınmış romancılarından birisi olmuştur. Buna rağmen Heidi yazarından daha geniş bir şöhrete ulaşan ender romanlardan birisidir. Heidi adlı roman sadece İsviçre’de değil dünyanın tüm ülkelerinde okullara ve öğrencilere tavsiye edilen temel çocuk kitaplarının en başında gelmektedir. Sinemaya pek çok kez uyarlanmış, pek çok kez çizgi filmlere de konu olmuştur. 2007 yılında Heidi 125 yaşına girmiş ve bu yılın anısına, İsviçre’de Johanna Spyri'nin resminin bulunduğu demir paralar basılmıştır (URL 8).

Heidi'nin tanınmadığı ülke kalmamıştır. En uzak ülke Amerika'da da ses getirmiştir. Çocuk edebiyatı alanındaki gelişmeler Amerika'da çok daha geç görülmüştür. Amerikan çocuk edebiyatına ilk kazandırılan eserler didaktik amaç içermektedir. Dini yapıtlarının da bulunduğu eserler yerini Romantik edebiyat anlayışına bırakmıştır:

*“Amerikan çocuk edebiyatına yönelik ilk ürünler de öğretici nitelik taşımaktadır. 19. yüzyılın sonlarına dek, dinsel geleneklerin işlendiği yapıtların yanında **“Küçük Kadınlar”** (M. Alcot, 1832-1888), **“Tom Sawyer ve Huckleberry Finn'in Başından Geçenler”** (Mark Twain, 1835-1910) gibi kökleşmiş yapıtlara da rastlanmaktadır. Daha sonraki yıllarda, öğreticilikten maddi değerlerin önem verildiği bir ortama kayan Amerikan çocuk edebiyatında, 19. yüzyılın sonlarına doğru romantik (çoşumcu) bir yaklaşımın egemen olduğu görülür. Bu dönemde halk kahramanlarının serüvenleri, destan niteliğindeki öyküler, duygusal ve pastoral şiirler ön plandadır. W. Emersen (1803-1883), Edgar Allan Poe (1809-1849) ve Nathaniel Hawthorne bu dönemi temsil eden yazarlardan birkaçıdır”.* (Kıbrıs, 2010: 13)

19. yüzyılın sonlarına doğru Amerikan çocuk edebiyatında bilim kurgu denemeleri yapılırsa da birinci dünya savaşından sonra sonuç vermiştir. Amerikan çocuk edebiyatına farklı alanlarda eserler kazandırılmıştır:

*“Aynı yıllarda Amerika'da çocuk edebiyatı alanında masala ve fantezi türünden eserlere yönelik birtakım denemeler yapıldığı görülür. Bu ülkede türlü masal kitaplarının çok sayıda ortaya çıkışı bu döneme rastlar. Ancak çocuk yayınlarının çeşitlenmesi Birinci Dünya Savaşından sonra gerçekleşir. Bir atın serüvenlerini anlatan **“Smoky”** adlı eseriyle Will James, bir bebeğin hikayesi olan **“Hitty”** adlı eseriyle Rachel Field (1896- 1942), New Yorklu bir kızın yaşamını canlandıran **“Tekerekli Patenler”** (Roller Skates) adlı eseriyle Ruth Sawyer (1880-) bu gelişmeyi temsil eden en ünlü yazarlardır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1920 - 1940 arasında tarihi roman dalında da önemli bir gelişme görülür. James Boyd'un **“Davullar”** (Drums) ve Eric Kelly'nin (1884-) **“Kracow Borazancısı”** (The Trumpeter of Kracow) adlı eserleri gerçek olaylara dayalı çocuk kitapları arasında anılır. Bu alanda en tanınmış eser ise L. I. Wilder'in (1867-1957) ilkine **“Büyük Ormandaki Küçük Ev”** (The Little House in the Big Woods) adını verdiği dokuz ciltlik kitap dizisidir. Bu ülkede içinde bulunduğumuz yüzyılın birinci yarısında çocuklara Çin, Hindistan, Japonya gibi uzak yerleri, oralardaki yaşayan insanların kültürel özelliklerini tanıtmaya yönelik çok sayıda kitap da yayımlanmıştır. Söz konusu yıllarda Amerikan çocuk edebiyatı, şiir ve gülmece (mizah) dallarında da dikkate değer bir zenginlik ve çeşitliliğe erişmiştir”.* (Oğuzkan, 2000: 70-71)

Amerika’da İkinci Dünya Savaşı sonrası bilim kurgu türü yaygınlaşır. Bilim kurgu eserlerinin insanların hayal güçlerinin ne kadar geniş olduğunu göstermesinin yanında insanları aydınlatması, onları geleceğe hazırlaması açısından da önemi büyüktür. Kitaplara konu olan bilim kurgu kısa zamanda çok ilgi görmüş ve bu sinema alanına da uyarlanmıştır.

Amerikan çocuk edebiyatına katkı sağlayan bilim kurgu filmleri günümüzde seyirci rekorları kırdığını görmekteyiz. Bilgisayar teknolojisinden yararlanmak suretiyle ortaya çıkarılan görsel efektler insanlarda ilgi uyandırmaktadır. Bu tür filmler ve bilim kurgu eserleri insan bilincinin gelişmesini de sağlamaktadır. Çocuklarda TV ve sinemada film izlemenin amacı, eğlenme ve oyalanma isteğidir. Sergilenen filmler ve diziler aslında çocuğun eğilimine uygun, fantezilerine kaçma ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle, doyum sağlayan hazır hayaller göstermektedirler. Özellikle hayal ürünlerini izleme, anlama, geleceğe yönelme, yakın çevresi dışındaki modellere benzeme çağında, gelecekle ilgili bilim kurgu filmleri ve dizilerinin ayrı yeri vardır. Çünkü çocuktaki hayal gücünün önemi, geleceği önceden görebilme yeteneğini geliştirmesidir. Çocuk büyüdükçe geleceğe yönelmekte ya da yönlendirilmektedir. Gelecek için kendisine hedefler belirlemekte ve bunlara erişmek için mücadele etmektedir. Bu, geleceğe hazırlanan çocuğun geleceğin hayalini kurması anlamını taşır. Bilim kurgu yazarlarından Isaac Asimov (1953), *“Die Nackte Sonne”* adlı eserinde robotların insanlara günlük işlerinde nasıl yardımcı olduğunu anlatmaktadır. Ayrıca Asimov robotların insan olmadıklarını insanların emirlerine göre davrandıklarını ortaya koymuştur. Asimov diğer bir eseri *“Tree Law Of Robotics”* de Daneel Olivaw adlı robotu, hatasız, önyargısız, çabuk ve doğru karar veren bir kahraman olarak karakterize etmektedir. Ona kültürel boyut da kazandırmaktadır. Diğer önemli temsilcileri olarak Bradbury, H. J. Welles, Artur C. Clark, P. Anderson, T. Freeman, Stabledon bu türün önde gelen isimleridir (İsmihan, 2005: 6,8).

Çocuk ve genç nesil edebiyatının 1900’lü yıllardan 2000’li yıllara geçişi biraz erken gerçekleşmiştir. Joanne K. Rowling’in *“Harry Potter ve Felsefe Taşı”* adlı eseri ile günümüzde hala etkisini göstermekte olan yeni bir devir başlamış oldu. Kitabın serisi İngiliz çocuklarına verilmiş gizli tavsiyelerden dünya çapında tanınmış çok karlı bir marka haline gelmiştir. Bunun dışında satış rakamları, satışı destekleyecek önlemler ve hedef kitleye hitaptaki yerleşik düzene de yeni bir düzen gelmesine vesile olmuştur (URL 9).

Çocuk edebiyatında yeni bir devir başlamıştır. Bilim ve kurgu alanındaki gelişmeler sonucunda, sınırsız hayal kurmanın kapıları tüm dünyadaki çocuklara sonuna kadar açılmıştır. Geçmiş yıllardaki kalıplar yıkılmış, merkezinde çocukların istekleri doğrultusunda yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni düzende odak noktası çocuk olmuştur. Eserler çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına, psikolojik bakış açılarına göre şekillenmeye başlamış ve gün geçtikçe gelişmiştir. Bu dönemi “Öznesi çocuk olan yenilikçi çocuk edebiyatı evresi” (Şirin, 2016: 70) olarak tanımlayan Şirin, bu edebiyat evresini, yeni çocukluğun edebiyatı olarak değerlendirir.

“Pedagojik ve estetik çocuk dili, çocuk algılaması, “çocuk gerçekliği”, çocuk bakışı ve “çocuğa görelilik ilkesi” doğrultusunda yapılan çocuk öznenin edebiyatı, 20. yüzyılın ikinci yarısında kendinden söz ettirmeye başlar. Öznesi çocuk olan edebiyatın ilk örnekleri arasında Antoine de Saint Exupery’in Küçük Prensi, Astrid Lindgren’in Uzun Çoraplı Kız: Pippi’si, Michael Ende’nin Bitmeyecek Öykü ve Momo’su ve Christine Nöstlinger’in Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk gibi ağırlıklı olarak fantastik kurguya sahip kitapları sayılabilir”. (Şirin, 2016: 70-71)

Gelişen bu yeni düzenin avantajları olduğu gibi dezavantajları da mevcuttur. Çocuklar için birçok alanda değişiklikler görülmektedir. Bunlar eğitim, sanat, kültür gibi çocukların hayatında önemli alanları etkilemektedir. Değişim olsa da kitabın anlamını ve önemini korumak zorundayız. Şirin, bu alandaki görüşlerini şöyle aktarmaktadır:

“Günümüz çocuk edebiyatı incelendiğinde değişimin en hızlı etkilendiği toplumsal grup hiç kuşku yok ki çocuklardır. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde çocuk eğitimi, kültürü, sanatı ve edebiyatında köklü değişikliklere neden olmuştur. Çocukluğun her sorununu çözen, kitabı ilaç durumuna indirgeyen tablet -draje kitaplarla kandırma zamanı çoktan geçmiştir. Geleneksel dünya ile modern dünya arasında denge bozulduğu gibi, çocuk klasiklerinin bütün çocuklara seslenme şansı da kalmamıştır. Hiç kuşkusuz, görsel iletişim ortamını getirdiği kolaycılığın çocuklara etkisini göz ardı etmek mümkün değildir”. (Şirin, 2016: 109-110)

Çocukların işin kolayına kaçmak gibi bir alışkanlıkları vardır. Şirin’in eleştirisinden şu sonuca varılabilir: Görsel iletişim ve medya olanakları gelişim göstererek çocuklarda kitaba olan ilgiyi zamanla azaltmaktadır. Bunda teknolojinin de büyük bir payı vardır. Gelişen teknoloji ile çocukların ihtiyaçları da değişim göstermektedir. Bu değişime en çabuk ayak uyduran hiç şüphesiz çocuklardır. Çocuk dünyasında kitabın yerini akıllı

telefonlar, bilgisayarlar, tabletler gibi kitle iletişim araçları almış durumdadır. Etki alanı çok geniş olan kitle iletişim araçları özellikle de küçükleri çok etkilemektedir. Çocuklar, henüz eleştirel bir zekaya erişemediğinden veya bu yetiyi tam anlamıyla kazanamadıklarından dolayı kitle iletişim araçları karşısında hassas bir durumdadır. Bu konuda anne ve babalar çocuğa yardımcı olmaları gerekmektedir.

“Kitle iletişim araçlarının çocuğun eğitimine katkı sağlaması, toplumsallaşmasına yardımcı olması, farklı dünyalara açılabilmesi ve farklı görüşlere sahip olabilmesine yardımcı olması, yapılan faydalı yayınlarla çocuklara hoşgörüyü, paylaşmayı, iş birliğini, başkalarını düşünmeyi öğretmesi açısından birçok olumlu etkileri bulunmaktadır. Fakat kitle iletişim araçlarını tamamıyla olumlu etkileri olan araçlar olarak görmek doğru olmamaktadır. Tüm bu sayılanlar kadar ve hatta daha fazla olacak şekilde kitle iletişim araçlarının birçok olumsuz etkisi de mevcuttur. Kitle iletişim araçları çocukları toplumsallaştırdığı gibi yalnızlaştırmaktadır, eğitime katkı sağladığı gibi boş zaman etkinliklerinde fazla kullanımı bağımlılık yaratabilmekte ve eğitim süreçlerini sekteye uğratabilmekte, hoşgörü ve paylaşımcılık duygularını aşılarken diğer yandan çocuğu yozlaştırabilmekte ve bencillik duygusu aşılatabilmektedir”. (Açıkalm, 2018: 59)

Çocukların kitle iletişim araçlarını kullanırken çok dikkatli ve seçici olması önemli bir konudur. Çocuğun gelişimi için kullanılan kitle iletişim araçları yanlış kullanıldıkları takdirde çocuğu psikolojik, duygusal ve ruhsal anlamda kötü etkiler bırakabilir. Bilgi kirliliğinin çok olduğu çağımızda sosyal ağların, aileler tarafından filtrelenerek çocuklara sunulması gerekir, aksi takdirde çocuklar yanlış bilgi edinmek zorunda kalırlar.

Özellikle, internetteki sosyal ağların yeni olasılıkları, çocuk ve gençlik literatürünün dağılımında büyük değişikliklere neden olmuştur. Yayıncılar ve yazarlar o zamandan beri, salt eğlence yerine, eğitime katma değer sağlayan kitapları tercih etme eğiliminde oldular (URL 9).

Çocuk edebiyatı alanında çekilen filmler, yazılan kitaplar, tiyatrolar, sesli kitaplar gibi kitle iletişim araçları vasıtasıyla çocuklara hitap eden binlerce eser mevcuttur. Kitle iletişim araçları yoluyla çocuklara ulaşan Çağdaş çocuk edebiyatının önemli temsilcileri arasında Astrid Lingren, Joanne K. Rowling, Michael Ende, Emil Erich Kästner, Cornelia Funke, Enid Blyton, Janosch, Paul Maar, Kerstien Gier, J. R. R. Tolkien, İsabel Abedi,

Ottfreid Preusler, C. S. Lewis, Eric Carles, Roald Dahl, James Krüss gibi isimleri saymak mümkündür (URL 10).

1.2. ALMANYA'DA ÇOCUK EDEBİYATI

Bu bölümde Almanya'da çocuk edebiyatı ve tarihçesi hakkında bilgi vermeye çalışacağız. Alman çocuk edebiyatının geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Bu anlamda tarihte ilk eserlerin verildiği ülkeler arasında Almanya da yer almaktadır. Çocuk edebiyatıyla ilgili ilk eserler dini içerikte iken, zaman geçtikçe yazarlar, çocukların gereksinimlerini dikkate alarak çocuklara hitap etmeye başlamışlardır:

“Almanya’da çocuk edebiyatının oldukça eski bir geçmişi vardır. Bu ülkede küçük okurların okuma ihtiyacını karşılayan eserler dini özellikler taşıyordu. 16. yüzyılda çocuklara seslenen eserler ise öncelikle öğretici ya da öğüt verici nitelikte idi. Daha sonraki yüzyıllarda J. B. Basedow (1723-1790), J. F. Herbart (1776 -1841), F. Froebel (1782-852) gibi eğitimcilerin etkisiyle çocukların özelliklerine ve gelişimlerine uygun eserler yazılmaya başlanmıştır. Almanya’da 19. yüzyılın ilk dönemlerinde başlayan romantizm akımı ve ulusal kültür kaynaklarından yararlanma eğilimi, çocuk kitabı yazarlarını da etkilemiştir. Bu yıllarda yazılan eserlerde halk şarkılarına, halk şiirlerine, halk masal ve hikâyelerine geniş yer verilmiştir. Grimm Kardeşler dünyaca tanınan ünlü masallarını böyle bir ortam içinde yazmışlardır. Bu ülkede 19. yüzyılın ikinci yarısından başlamak üzere yayımlanan kitapların ortak özelliği, daha çok çocukların merak ve ilgilerine ağırlık verilmiş olmasıdır. Bu dönemin en ünlü yazarı Karl May’dir (1794-1850). Onun “Kızıl Derililer” ve “Vahşi Batı” gibi, yabancı dillere de çevrilmiş serüven romanlarını dünyada milyonlarca çocuk heyecanla okumuştur”. (Oğuzkan, 2000: 61-62)

Alman çocuk edebiyatında Grimm Kardeşler önemli bir yere sahiptir. Grimm Kardeşler: Jakop (1785-1863) ve Wilhelm Grimm (1786-1859) Almanya'nın Hanau kentinde dünyaya geldiler. Hukukçu bir ailenin çocukları olan Grimm Kardeşler, hayatlarını beraber geçirmişlerdir. Grimm kardeşler daha üniversite yıllarında edebiyata ilgi duyuyorlardı. Hayatlarının en verimli ve güzel zamanlarını Kassel’de akademisyen olarak geçirdiler (URL 11).

“Grimm Kardeşler 1841 yılından sonra Berlin Üniversitesinde ders vermiş, 1805 yılından itibaren masal toplamaya başlamışlardır. Çocuk ve Ev Masalları (Kinder und Haus Märchen) adı altında, 1812-1815 yılları arasında Alman masal derlemesi hazırlayarak yayımlamışlardır. Masalları sözel olarak dinledikleri gibi, hiçbir şey eklememeye ve çıkarmamaya dikkat ederek büyük bir titizlikle halk arasında uzun

çalışmalar yaparak eserlerini iki cilt şeklinde meydana getirmişlerdir” (Koraş, 2019: 20)

Bugün dünyada Grimm Kardeşlere ait “*Uyuyan Güzel*”, “*Pamuk Prenses*”, “*Hensel ve Gretel*”, “*Rapunzel*”, “*Bremen Mızıkacıları*”, “*Fareli Köyün Kavalcısı*” gibi daha birçok hikâyeyi tanımayan yok gibidir. Grimm Kardeşlerin masalları 170 farklı dile çevrilmiştir (URL 12).

19. yüzyılda Romantizm akımının etkisine giren Alman çocuk edebiyatı, genellikle ahlak kuralları yerine dindarlığa, hümanist davranış üzerine gelenek ve inanca bağlılık konularına ağırlık verir. Burada amaç, milli bir edebiyat oluşturmaktır. Örneğin, Heinrich Dittmar’ın “*Der Knaben Lustwald*” (Çocukların Eğlence Ormanı) (1821), Ludwig Bechstein’in “*Deutsches Sagebuch*” (Alman Efsaneleri) (1825) milli duyguları işleyen eserlerdir. Romantizm’ in çocuk ve gençlik edebiyatı alanına getirdiği en önemli gelişme, eskinin yeniden keşfi ve böylece Aydınlanma Dönemi’nin izlerini silmeye çalışmasıdır. Yine bu dönemde halk kitaplarına, manilere, halk masallarına, çocuk şiiri ve efsanelere dönüş sağlanmıştır. Yazarlar, şairler, dilbilimciler, ilahiyatçılar ve pedagoglar tam bir iş birliğine girmiş, geniş bir anlatım alanı oluşturulmuştur. Rosalie Koch, Isabella Braun, Mary Osten, Luise Pichler’le birlikte, Heinrich Hoffmanns’ın “*Der Struwwelpeter*” (1845), Wilhelm Busch’un “*Max und Moritz*” (1865) kızlar tarafından bolca okunmaya başlanmıştır (Can, 2000: 11).

Arı Maja ile Waldemar Bonsels, Almanya sınırlarının çok ötesinde bilinen bir figür tasarlamıştır. “*Arı Maya ve Maceraları*” (1912) ve “*Göksel Halk: Çiçeklerin, Hayvanların ve Tanrı’nın Masalları*” (1915) adlı eser meraklı ve cesur arının, mikroskobu ve tehlikelerinde doğanın güzelliğini keşfeden ve ömür boyu sürececek arkadaşlıkları ele alan iki ciltten oluşmaktadır (URL 13).

1920’li yıllarda yeni akım olan nesnellik büyükşehirliere olan bakış açısının tamamen değişmesine yol açmıştır. Wolf Durian tarafından 1926’de yazılan “*Kai aus der Kiste*” 1920’lerde Berlin’de sokak çocuğu olan Kai’in, çetesi ile birlikte verdiği hayat mücadelesini anlatmaktadır. Okurun ilgisini çeken eser, modern ve dinamik büyükşehirlerdeki hayata karşı merakını uyandırmıştır.

Alman çocuk edebiyatının tanınmış yazarlarından Erich Kästner ise sosyal sorunlara dikkat çekmeye çalışmıştır. Alman çocuk edebiyatında Erich Kästner’in yeri

ayrıdır. 1899'da Münih'te dünyaya gelen Kästner Birinci Dünya Savaşı'na katılmıştır ve bu özelliğini eserlerine yansıtmıştır. Kästner'in ilk yazdığı eseri 1928'de yayınladığı **“Emil ve Dedektifler”** adlı çocuk kitabıdır. Bu eser ile kısa sürede Almanya'da ve dünyada tanındı ve dünya klasiklerinin arasına girmeyi başardı. İlerleyen yıllarda birçok çocuk kitabı yazmış olsa da bunlar, **“Emil ve Dedektifler”** adlı kitabı kadar başarı getirmemiştir (Yaşar, 2013: 25-26).

*“1929'da Kästner'in resmi anlamda yazar olarak isim yaptığı ilk çocuk kitabı **“Emil ve Dedektifler”** yayımlanır. Bu kitabın ardından bu başarıyı yakalayamayan başka kitapları da çıkar. Bunların arasında **“Arthur mit dem langen Arm”** (Uzun Kollu Arthur) 1930 ve **“Das verhexte Telefon”** 1930 (Büyülü Telefon) vardır. Universium-Film anonim şirketi (UFA) 1930 yılında Kästner'e iş birliği teklif eder ve Aralık 1931'de **“Emil ve Dedektifler”** filmleştirilir. 1931'de **“Noktacık ile Anton”** ve iki yıl sonra 1933'te **“Uçan Sınıf”** kitapları yayımlanır. Bu kitaplarla birlikte Kästner artık **“çocuk ve gençlik kitabı yazarı”** ünvanını elde eder. (Bodur, 2017: 19)*

Kästner'in eğitim alanındaki düşünceleri, günümüzde önemini kaybetmemiştir. Kendi eğitim hayatında öğrenim gördüğü okuldaki öğretmenlerini ve derslerin işleyişlerini eleştirir. Kästner'e göre öğretmenlik mesleği çok kutsaldır ve düzeyine göre ödüllendirilmesi gerekir. Gelecek nesilleri yetiştiren öğretmenlerin, iyi eğitim alması ve öğrencilere rol model olması fikirlerini savunur. Kästner'in pedagojide inandığı iki önemli prensibi vardır. Biri cezaya karşı olması diğeri ise öğrencinin ödüllendirmenin pekiştirilmesi hususundadır (Bodur, 2017: 26).

Kästner'in eğitim konusunda örnek gösterilmesi gereken **“Hayvanlar Toplantısı”** adlı eseridir. İkinci Dünya Savaş'ından sonra 1949'da yayınlanan eserin konusu, dünyadaki tüm hayvan türlerinin temsilcilerinin bulunduğu, insanların siyasi başarısızlığı nedeniyle, dünya barışına ulaşmak için uluslararası bir konferans düzenlemesi ile ilgilidir. Eserde 78 ayrı hayvan ismi kullanılarak aslan, fil, zürafa, balık, ördek, kartal gibi sözcük sayısının fazlalığı okurun kelime darlığının genişlemesi amaçlı eğitici özellik taşımaktadır. İnsanlara öz davranışlar sergileyen hayvanlar, öz bakım yapmak, giyinmek, haber okuyan, televizyon bakan, plan kuran gibi özellikleri ile çocuklara mizah duygularını hareket geçirecek niteliktedir (Yaşar, 2013: 71).

Dünyaca tanınan, Alman çocuk edebiyatında çok değerli eserler kaleme alan Micheal Ende'yi en başarılı Alman gençlik edebiyatı yazarları arasında saymak

mümkündür. Ende, 1929 doğumlu olup uluslararası başarılarla imza atmıştır. Yazarlık hayatına erken başlayan Ende, daha yirmi beş yaşında iken **“Jim Knopf und der Lokomotivführer”** adlı eserini yazmıştır. Bu eser ona Alman Gençlik Edebiyat Ödülü’nü getirmiştir. Ende’nin başarısı uluslararası üne kavuşmuştur. Eserde, Jim Knopf adında zenci bir çocuğun hikayesinden bahsedilmektedir. Küçük bir ada olan Lummerland da yaşayan Jim, arkadaşı Lukas ile adadan gece vakti gizli kaçarak, yaşadıkları gizemli ve heyecan dolu maceralarını anlatmaktadır. Bu heyecan dolu eser beyaz perdeye ve tiyatroya uyarlanmıştır. Almanya’da ilkokullarda ders kapsamında çocuklara okuma kitabı olarak verilmiştir. Çizgi film serisi bulunan eser hala çocuklar tarafından tercih edilmektedir. Ende serisinin devamı, 1962’de kaleme aldığı **“Jim Knopf und die Wide 13”** adlı eseridir. Ende’nin **“Momo”** ve 1980’lerde yazdığı **“Die Unedliche Geschichte”** adlı fantastik romanı ile fantastik edebiyatın önem kazanmasına katkıda bulunmuştur (URL 14). Şirin, Micheal Ende ve onun görüşleri hakkındaki düşüncelerini şu sözleri ile aktarır:

“Gelişimci, ilerlemeci, dönüştürücü ve dirilişçi çocuk edebiyatının yüzü tıpkı çocuk gibi daima geleceğe dönük olmalıdır. Anlatmak istediği felsefeyi gizleyebilen, felsefi bakıştan önce sanatçı bakışının önde tutan: ne çocuğa çocuk diyen ne de kandırma amacı olan bir edebiyat. Michael Ende’nin fantastik yorumu ile söylemek gerekirse, yenilikçi çocuk edebiyatı, “işaret parmağını sallayarak ahlak dersi vermeyen özgür bir oyun “olmadır.” (Şirin, 2016: 74)

1945 sonrası yaşanan belki de insanlığın başına gelebilecek en kötü olayların biri olan, İkinci Dünya Savaşı hayatı alt üst etmiştir. Bu durum Almanya’nın da kaderini derinden etkilemiştir. Her şeyin alt üst olduğu bir ortamda, iyi şeylerin olması da pek mümkün değildi. Savaş hayatın birçok alanı gibi çocuk edebiyatının da duraklamasına neden olmuştur. Hayatta kalabilme mücadelesi veren insanların yaşadığı korkunç olaylar insanlar üzerinde derin izler bırakmış ve “Kriegsliteratur” (Savaş Edebiyatı) kavramının zeminini oluşturmuştur.

II. Dünya Savaşı sırasında bütün kurumları ve yaşam faaliyetleri gibi duraklayan Alman çocuk edebiyatı, ancak 1945’den sonra gelişme göstermiş ve bugünkü, çocuğun bağımsız kişiliğine önem verildiği, çocuk kurumlarına eriştiği seviyeye gelmiştir (Can, 2000: 12). Çocuk kitapları 1950 ve 1960’larda çocuklara Otfried Preußler’in **“Die Kleine Hexe”** adlı eseriyle güzel bir hayal dünyası ve onunla birlikte gelen mutluluğu sunmuştur. Bununla birlikte savaş sonrası dönemde zorlu yaşam şartları sebebiyle eleştirel eserler de

yazılmıştır. Timm Thaler ve James Krüss'ün "*Das verkaufte Lachen*" adlı eseri buna örnek olabilir.

1970'lerde, fantastik edebiyat itibarsızlaşarak problem odaklı çocuk edebiyatı ortaya çıkmıştır. Susanne Kilians'in 1973 yılında yayınlanan eseri "*Nein-Buch für Kinder*" veya Friedrich Karl Wächters'in "*Antistruwwelpeter*" gibi otorite karşıtı kitapları hem piyasada hem de çocuk odalarında bulunması artık normalleşmiştir. Ursula Wölfel gibi yazarlar ise "*Heilen Bullerbü-Welt*" gibi eserlerle Aydınlanma edebiyatına karşı koymuşlardır. Radikal realist dönemi kısa sürmüştür. Kızıl Ordu Fraksiyonunun terörü (RAF-Terror) "*Deutschen Herbstes*" birçok yazarda hayal kırıklığına sebep olmuştur. Janosch'un 1978 yılında yayınlanan "*Oh wie schön ist Panama*" adlı eserinde bir kaplan ve ayının mutlu mesut kanepelerinde sonlanan hikâyesi ile çocuk kitaplarındaki birçok kahramanın da bu yöne yönelmesi ile radikal realist dışı bir dünyaya yönelme söz konusu olmuştur (URL 15).

Bu bölümde Dünya çocuk edebiyatının ve Çağdaş Alman çocuk edebiyatı alanındaki tarihsel süreç ve gelişmeler hakkında bilgiler verilmiştir. Çağdaş Alman çocuk edebiyatında önemli sayabileceğimiz yazarlardan bazıları şunlardır: Jutta Richter, Christina Nöstlinger, Paul Maar, Kirsten Boie, Cornelia Funke, Ursula Wölfel, Micheal Ende, Janosch, Miriam Pressler, Gudrun Pausewang, Klaus Kordon, Joachim Friedrich, Nadia Budde (URL 16).

1.3. TÜRKİYE'DE ÇOCUK EDEBİYATI

1.3.1. Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Öncesi Çocuk Edebiyatı

Bu başlık altında Türkiye'de çocuk edebiyatının tarihsel süreci araştırılmıştır. Ülkemizde çocuk edebiyatı uzun yıllar sözlü geleneğin etkisi altında kalmıştır. Sözlü geleneğin türleri arasında tekerlemeler, bilmeceler, masallar, efsaneler, destanlar, halk hikayeleri, ninniler ve şiirler yer almaktadır.

Karagöz oyunları, Nasreddin Hoca fıkraları çocukların eğitim ve eğlencesine sunulmuştur (Yazar, 2011: 19). Türk edebiyatında çocuklara yönelik ilk yazılı eserler 17. ve 18. yüzyıllarda kaleme alınmıştır. Çocuklara yönelik ilk yazılı eser Nabi'nin (1642-1712) "*Hayriye*" adlı eğitici eseridir. Nabi'nin 1701'de kaleme aldığı Hayriye, oğlu

Ebu'l-Hayr Mehmet Çelebi ve dönemin gençlerine yönelik öğüt verici bir nasihatnamedir (Koşık, 2001: 45). Nabi, henüz yedi yaşındaki oğlu Mehmet'e dünya ve ahiret yolunda mutlu olabilmesi için nasihatler de bulunmuştur. Bir eğitimci rolünü üstelen Nabi eserinde din, ahlak, ibadet, tasavvuf, ilim, devlet yönetimi gibi başlıkları konu edinmiştir (Şimşek, 2012: 51). Nabi gibi Sünbülzade Vehbi de 1791'de yazdığı **“Lütfiye”** adlı eserinde, oğluna nasihatler verir. Vehbi de oğlunun iyi bir insan olmasını amaçlar. Ayrıca ilim adamı olması yönünde oğluna tavsiyelerde bulunur. Onun, sadece dini ilimleri değil müspet ilimleri de öğrenmesini ister. İçerik yönünden benzerlik gösteren **“Hayriye”** ve **“Lütfiye”**, eğitici nitelikte eserlerdir. Şairlerin amacı genç nesilleri bilgilendirmektir. Eserler, çocuk eğitiminde anne babalara rehberlik edecek özelliktedir (Şimşek, 2012: 51).

Öğüt verme amacı ile yazılan bu eserlerin çocuk edebiyatı açısından değerlendirmenin yanlış olacağı düşüncesindeyiz. Yaşanılan dönem itibari ile, eserlerin sadece nasihat verme amaçlı yazıldığı düşünüldüğünde, doğrudan çocukların merakını uyandırmasını zor görünmektedir. Çocuklara yönelik yazılan metinlerde, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak için Tanzimat döneminde girişimlerde bulunulmuştur.

Ülkemizde çocuk edebiyatının ortaya çıkması, eğitim konusu ile ilgili çalışmaların başlaması Tanzimat dönemine rastlar. Sınar, bu alandaki girişimleri şu cümleler ile aktarır:

“1839 tarihinde ilan edilen ferman, sadece siyasi ve sosyal açılardan toplumumuzu etkilemekle kalmaz. Türk Edebiyatı da yeni bir medeniyet dairesine, Batı medeniyetinin etkisine girer. Bu süreç içinde yabancı dil bilenlerin sayısı artar, Batı'dan çeviriler yapılmaya başlanır. Bu çeviriler sayesinde Avrupa'daki çocuk eğitimi ve psikolojisi ile ilgili çalışmalardan da haberdar olunur. Bu yeni bilgiler ışığında çocuk eğitiminin önemi vurgulanır ve böylelikle doğrudan doğruya çocuk için yapılacak çalışmalara zemin hazırlanmaya başlanır. Bu dönemde eğitim ile ciddi olarak ilgilenen padişah, Abdülmecid'dir. 1845 tarihinde yayınladığı bir fermanla eğitim konusunda tedbir almak gerektiğini belirtir. Bundan sonra eğitim ile ilgili çalışmalar hızlanır”. (Sınar, 2006: 178-179)

Tanzimat döneminde yabancı dil öğrenmek ya da başka ülkelerdeki gelişmeleri takip etmek için yollanılan aydınların dönmesi ile Osmanlı'da çevirilerle çocuk metinlerine ağırlık verilir. Tanzimat döneminde yapılan çeviriler çocuk edebiyatının zeminini oluşturur. La Fontaine'nin keşfedilmesi ile yapılan çeviri faaliyetleri, çocuğun

düzyeyine uygun yazmanın önemini vurgular. Süreli yayınların başlaması ile çocuklara yönelik metinler üretilmeye başlanır. Bu dönemde ülkemizde çocuk edebiyatı alanında önemli bir gelişme yaşanır. Çocuk dergileri ve gazeteleri sürekli olarak yayımlanmaya başlanır. 1869'da yayınlanan ilk çocuk gazetesi "**Mümeyyiz**" dir. Diğer gazetelerden örnek verilirse bunlar "**Hazine-i Eftal**" (1873), "**Sadakat**" (1875), "**Eftal**" (1875) ve "**Ayine**" (1875) dir. Bu gazetelerin ortak özelliği, içerisinde yer alan hikayelerin çocukların dünyasına doğrudan seslenmesidir (Şimşek, 2012: 52).

Bir diğer gelişme olarak La Fontaine'nin çevirisinin ilk defa Şinasi tarafından yapılmasıdır. Şinasi (1826-1871) 1859'da "**Tercüme-i Manzume**" adlı eserinde "**Karakuş Yavrusu ile Karga Hikayesi**" ve "**Arı ile Sivrisinek**" hikayelerini ve kendi yazdığı fablları 1863'de "**Müntehabat-ı Eş'ar**" adlı eserlerinde yayımlar. Rezaizade Mahmut Ekrem 1885'te La Fontaine'nin fabllarını çevirisini yaparak "**Naciz**" adlı eserini yayımlar. Dikkat çeken bir diğer eser Kayserili Doktor Rüştü'nün kaleme aldığı 1958'de yayınladığı "**Nuhbetü-l-Eftal**" adlı eseridir. İçerisinde çeşitli fabl hikayeleri bulunan eser çocukların ilgisini çekmiştir. Tanzimat döneminde yapılan diğer önemli çeviriler arasında: Daniel Defoe'nun "**Robinson Crusoe**" su, Jules Verne'nin "**Kaptan Hatrasın Sergüzeşti**", "**Seksen Günde Devriâlem**", "**Denizler Altında Yirmi Bin Fersah**" gibi dünya klasikleri dilimize kazandırılmıştır (Fakı, 2010: 5).

Tanzimat'ın önemli edebiyatçılarından Ziya Paşa, 1762'de Jean Jacques Rousseau'nun yazdığı "**Emily**" adlı eserini 1872'de dilimize çevirmiştir. Rousseau, çocuğun doğuştan itibaren iyi olduğunu fakat zamanla toplum tarafından bozulduğu görüşündedir. Çocuğun yaparak-yaşayarak öğrenmesi düşüncesi ile yazdığı "**Emily**" adlı eseri, yüzyıl sonra Türk okuyucusuna ulaşabilmiştir (Sınar, 2006: 180-181).

Tanzimat döneminin sonuna doğru, çocuklara yönelik yazılan eserlerin sayısında artış olmuştur. Yazılan eserlerin ortak özelliği, çocukların eğitim ve ihtiyaçlarını karşılayacak içerikte olmasıdır. Bu eserlere Ahmet Mithat Efendi'nin 1870'de yazdığı "**Hace-i Evvel**" ile 1817'de yayınladığı "**Kıssadan Hisse**", Rezaizade Mahmut Efendi'nin 1886'da yazdığı "**Tefekkür**" ve Muallim Naci'nin 1890'da kaleme aldığı "**Ömer'in Çocukları**" adlı yapıtları örnek gösterilebilir (Şimşek, 2012: 55).

Çocuk edebiyatı alanında en önemli gelişmeler II. Meşrutiyet döneminde yaşanmıştır. Bu gelişmelere Satı Bey'in (1180-1969) büyük katkıları vardır. Batı

pedagojisinin temel ilkelerini modernize ederek, Türkiye'ye yerleşmesine büyük emek harcamıştır. Eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde öğretmen yetiştirmek konusunda önderlik yapmıştır. Okuldaki eğitim uygulamalarında didaktiğe önem vermiştir. Satı bey ülkemizde teknolojiyi derslerinde kullanan ilk eğitimcidir. Projeksiyon cihazından yararlanarak derslerini icra etmiştir (Türk, 2009: 426). Bunun yanı sıra çocuk edebiyatında şiir alanındaki eksikliği tespit ederek girişimlerde bulunmuştur. Bu boşluğu zamanın edebiyatçıları ve bestecilerine aktararak bu alanda eser vermeleri yönünde talebini dile getirmiştir. Satı Bey'in talebine Alaettin Gövsa, Ali Ulvi Elöve ile Tevfik Fikret cevap vermiştir. Aleattin Gövsa'nın 1911'de kaleme aldığı "**Çocuk Şiirleri**" adlı eserini kaleme almıştır. Gövsa şiirlerinde vatanseverlik, kahramanlık, doğa sevgisi ve ahlak gibi konulara yer vermiştir (Oğuzkan, 2001: 254). Ali Ulvi Elöve 1912'de yazdığı "**Çocuklarımıza Neşideler**" adlı şiir eserini çocuk edebiyatına kazandırmıştır. Elöve eserdeki şiirlerine aile, vatan, insanlık, tabiat gibi başlıklara yer vermiştir (Soydaş, 2016: 360).

Meşrutiyet Döneminde dikkat çeken bir diğer isim Tevfik Fikret'tir. 1914'de yazdığı "**Şermin**" adlı eseri ile çocuk edebiyatı alanında öncü isimler arasına girmiştir. Eseri öne çıkaran özelliği, çocuk psikolojisine ve Çağdaş eğitim anlayışına daha uygun olmasıdır. Fikret şiirlerinde çocuklara ahlaklı olmayı, bencilikten kurtulmayı, iş ve sanatı sevmeyi öğretmeye çalışmıştır. Aynı dönemde çocuk edebiyatının kuruluşunda büyük rol oynayan isimlerden biri de Ziya Gökalp'tir. Gökalp, halk masallarını derleyerek, Türklük değerlerine göre masalları tekrar baştan yazmıştır. Gökalp'in çocuklara yönelik "**Kızıl Elma**" (1915), "**Yeni Hayat**" (1918) ve "**Altın Işık**" (1923) adlı eserleri bulunmaktadır. Milli edebiyat akımının etrafında toplanan Ziya Gökalp gibi çocuk edebiyatında önemli hikâye yazarlarından Ömer Seyfettin'in de Türkçe'nin sadeleşmesi yönünde önemli katkısı olmuştur. Gökalp ve Seyfettin, çocuklara sade ve akıcı bir dille seslenmenin doğru olduğu düşüncesindedir. Seyfettin yazdığı hikayelerde eğlenceli üslup ile çocukların dünyasına dokunmayı amaçlar. Eserlerinde Türklük bilincinin oluşmasına önem vermiştir. Günümüzde Ömer Seyfettin'in hikayeleri hala ilgi ile okunur ve ders kitaplarında yer alır. Milli edebiyat çatısı altında: Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Eniş Behiç Karyürek, Samih Fırat ve Faruk Nafiz Çamlıbel gibi tanınmış şairler, şiirleri ile çocuk edebiyatına zenginlik katmışlardır. (Şimşek, 2012: 59-60)

1.3.2. Türkiye’de Cumhuriyet Döneminden Günümüze Çocuk Edebiyatı

Türkiye’de Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında çocuk edebiyatına ilgi artmıştır. Çocuk edebiyatında 1911’de şiir türünde olumlu gelişmeler yaşanırken diğer türlerinde aynı gelişme gösterilememiştir. Çocuklar yabancı eserlerin çevirisi ile yetinmek zorunda kalmışlardır. Ancak çocukların bu eserleri okuması kolay olamamıştır. Yazılan dil çocuklar için uygun değildir. Dilin sadeleşmesi için gösterilen çaba yetersiz kalmıştır. Ülkede okur-yazar oranının artması ile çocuklara yönelik ürünlerin ihtiyacı iyice belirginleşir. Çocuk edebiyatının ayrı bir dal olduğu ve bu alanın uzmanlık gerektiği bilinci oluşmamıştır. Bu dönemde tarihi romanlar ile çocuklara seslenen Abdullah Ziya Kozanoğlu; **“Kızıltuğ”** (1923), **“Atlı Han”** (1924), **“Türk Korsanları”** (1926) ve **“Gültekin”** (1928) adlı eserleri ile çocukların ilgisini çekmiştir (URL 17).

1928’de Harf İnkılabı ile yeni Türk harfleri hayatımıza girmiştir. Atatürk’ün önderliği ile ülkede okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır. Harf İnkılabı yayın hayatına da canlılık getirmiştir. Yayınevlerinin yeni harfler ile kitap basma çabaları, kısa sürede ülkeye yeni eserler kazandırmıştır. İlk basılan eser Ali Canip (Yöntem)’in **“Edebiyat”** adlı kitabıdır. Halk, yeni harfleri öğrenmek için büyük ilgi göstermiştir. Halkın bu isteklerini karşılamak için 1927’de “Halk Dershaneleri” adı altında Milli Mektepler açılmıştır. Bütün bu gelişmelerin sonunda 1928’den sonra okuma-yazma oranı artmış, çocuk edebiyatımız fazlasıyla olumlu yönde etkilenmiş ve gelişimini hızlandırmıştır (Avcı, 2013: 53).

1940’larda Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından 100’e yakın yabancı eserin çevrilmesi ile çocuk edebiyatın havuzu genişletilmiştir. Aynı dönemde Ziya Gökalp’in açtığı yolu izleyerek halk masallarını yeniden işleyen yazarlar arasında: Eflatun Cem Güney, Naki Tezel, Oğuz Tansel ve Erdoğan Tokmakçioğlu da vardır (Sınar, 2006: 191,193).

“Masalcı Baba” olarak da anılan Eflatun Cem Güney ilk kitabını 1945’te yayımlamıştır. Halk hikayelerini ve masallarını toparlayan Güney 1956’da **“Açıl Sofram Açıl”** adlı masal kitabıyla 1956’da **“Dede Korkut”** kitabıyla da 1960’da Uluslararası Çocuk Kitapları Birliği’nin verdiği Hans Christian Andersen ödülünü almıştır. Güney’in eserleri Andersen Payesi Şeref Diploması ve Dünya Çocuk Edebiyatı Sertifikası ile taçlandırılmıştır (Fakı, 2010: 7).

Aynı dönemde çocuk edebiyatına çevirileri ile Orhan Veli Kanık'ın büyük emeği vardır. Kanık La Fontaine'nin fabllarını çevirir ve 1943'de *“La Fontaine Masalları”* adlı eseri yayımlar. 1949'da Nasreddin Hoca'ya ait 72 fikrayı, manzum (kolayca ezberlenen) olarak tekrar işler (Bodur, 2017: 45). Orhan Veli'nin şiir alanında eserleri mevcuttur. Bunlar *“Garip”* (1941), *“Vazgeçemediğim”* (1945), *“Destan Gibi”* (1946), *“Yenisi”* (1947), *“Karşı”* (1949) ve *“Bütün Şiirler”* (1951) adlı şiir kitaplarıdır (Sezentez, 2012: 54)

Çocuğa yönelik şiirleri ile dikkat çeken bir diğeri isim Fazıl Hüsni Dağlarca'dır. “Şiir benim ikinci annemdir” diyen Dağlarca'nın şiire ilgisi çok küçük yıllarda başlamıştır. Dağlarca'nın başlıca eserleri *“Kuş ayak: Açıl Susam Açıl”* (1967), *“Kuş Ayak: Boyalı Ses”* (1971), *“Balina ve Mandalina”* (1977), *“Hin ile Hincik”* (1981), *“Oyun Okulu”* (1998) ve *“Cincik, Cin ile Cincik”* (2000) gibi daha birçok kitapları bulunmaktadır (Yılmaz, 2010: 669)

Çocuk edebiyatı alanında günümüze kadar daha birçok yazar vardır. Bunlar arasında, eğlendirici üslubu ile Yalvaç Ural, şiirleri ile Bestami Yazgan, romanları ile Cahit Uçak, tiyatro eserleriyle ses getiren Mümtaz Zeki Taşkın, Millî Eğitim Bakanlığı “100 Temel Eser” kitapları arasına giren Kemalettin Tuğcu sayılabilir. Eserleri ile birçok ödül alan Gülten Dayıoğlu, çocuk edebiyatına 70'ten fazla eser kaleme almıştır. Gülmece mizahına sahip Aziz Nesin ile 100'den fazla eseri bulunan Muzaffer İzgü de zikredilmesi gereken yazarlar arasındadır. 1984'de Yılın Çocuk Edebiyatı Ödülü ile şereflendiren Cahit Zarifoğlu, akademik çalışmaları ile öne çıkan Fatih Erdoğan eserleri ile önemli yazarlarımızdandır. Günümüzde çocukların tarih romanları ile tanıdığı Yavuz Bahadıroğlu'nun 100'den fazla eseri bulunmaktadır. Ödüllü yazar Üzeyir Gündüz, kitapları ile daha çok maneviyat anlamında eserler vermiştir. Çocuk ve Dil alanında akademik çalışmaları bulunan Gülçin Alpölge'nin 25'ten fazla eseri bulunmaktadır. Çevre bilinci ve sağlıklı yaşamın önemine vurgu yapan Aytül Akar'ın eserleri ödüllendirilmiştir. Ödüllü bir diğeri yazar olan Ulviye Alpay, eserlerinde arkadaşlık ve hayvan sevgisi üzerinde yoğunlaşmıştır. Çocuk edebiyatı alanında daha birçok yazarı saymak mümkündür: Orhan Asena, Ülker Köksal, Ülkü Ayvaz, Sedat Sever, Ferhan Oğuzkan, Recep Nas, Ünver Oral, Hasan Latif Sarıyüce, Göktürk Mehmet Uytun, Sadettin Kaplan ve Behiç Ak gibi güçlü kalemler ülkemize katkılarda bulunmaktadır (Şimşek, 2012: 63-69)

Son olarak çocuk edebiyatı alanında Mustafa Ruhi Şirin'i anmak gerekir. 1990'da kurucusu olduğu Çocuk Vakfı ile, ülkemizde çocuk ve çocukların sorunlarına dikkat çekmiştir. Şirin çocuk edebiyatının hemen her türünde eserler vermiştir. Şirin'in kaleme aldığı türler arasında masal, roman, şiir, öykü, dergi ve hikayeler yer almaktadır. Kırk yıl boyunca çocuklar için yazmaktan yorulmadığını aktaran Şirin en çok çocuk edebiyatı, çocuk hakları ve medya alanlarında eser verdiğini dile getirir. Çocuk edebiyatının "öznesinde çocuk" olduğunu savunan Şirin, bu konuya yönelik birçok akademik çalışmalarda bulunmuştur. Şirin'in eserleri akademik alanda çokça çalışılmıştır. Şiir, hikâye ve masalları Arapça, Almanca, Farsça, İngilizce ve birçok dile çevrilmiştir. UNESCO gibi uluslararası kuruluşlar ve ülkemizin çeşitli üniversiteleri tarafından ödüllendirilmiştir (Şirin, 2016: 11)

İKİNCİ BÖLÜM

BİR ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI OLARAK JUTTA RICHTER

Jutta Richter, 1955 yılında Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya eyaletine bağlı Steinfurt ilçesinin bir kasabası olan Burgsteinfurt'ta gazeteci bir ailenin kızı olarak dünyaya gelmiştir. Evin tek çocuğu olan Richter, 15 yaşında evden ayrılmak isteyerek, öğrenci değişim programı ile bir yıllığına Amerika'nın Detroit kentine gitmiştir. Memleket özlemi çeken Richter ana dilini unutma endişesi ile kitap yazmaya başlamıştır. Eve döndüğünde yazdığı romanı *“Popcorn und Sternenbanner”* 1975 yılında yayımlanmıştır. Richter kendini o andan itibaren yazar olarak görmüştür. Ailesinin isteği üzerine Richter Münster'de, Alman Dili ve Edebiyatı ile İlahiyat ve Yayıncılık okumuştur. Üniversite yıllarında yazmaktan asla vazgeçmeyen Richter, meslektaşı olan Ralf Thenior ile evlenmiş ve Lena adında bir kızları olmuştur. Kızından Lili adında bir torunu doğmuştur. Aynı çatı altında aynı mesleği icraat edilmesinin zorluğundan bahseden Richter, eşi Ralf Thenior'dan boşanmıştır. Richter, 1978 yılından beri köpeği Anton, kedisi Schröder ile doğduğu Burgsteinfurt'ta ki Wersterwinkel şatosunda yaşamaktadır. Richter'in kitaplarının yanı sıra radyo tiyatrosu, şiirleri, sesli kitapları ve çocuk şarkıları da bulunmaktadır (URL 18).

2.1. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Richter, kim olduğunu, nasıl bir çocuk olduğunu, hiçbir şeyi unutmadığını aktarır. Richter, içindeki çocuğu çok iyi tanıdığını ve yazma amacının ona yönelik olduğunu, içindeki çocuğu kaybetmemeyi ve onu canlı tutmayı, kendisine hayat felsefesi edindiğini belirtir. Richter, belirli bir çocuk grubuna değil, tüm çocuklara yönelik yazdığını söyler.

Daha kreşteyken hikayeler anlatmayı sevdiğini ifade eden yazar, ilk arkadaşı olan işitme engelli Martin'e, daha o yaşlarda hikayeler anlattığını belirtmektedir. Richter, sesinin gür olduğunu ve bundan dolayı anaokulunda ki tiyatro oyunlarında seslendirme yaptığını da aktarmaktadır. “Kendi içimle uğraşmakta dünya şampiyonuyum” (URL 19) diyen yazar, arkadaş bulma konusunda da yetenekli olduğunu düşünmektedir. Küçükken, büyüklerin dünyanın nasıl oluştuğuna dair, sohbetlerini dinlemeyi çok sevdiğini ifade eder. Kişilere farklı lakaplar ile seslenmekten hoşlanan Richter bunu bir oyun olarak

nitelendirir ve bundan büyük keyif alır. Kelimeler ile oyun oynamayı, onları değiştirip, onların yerine yeni kelimeler uydurmayı çok sever.

Çocukluk dönemini, tek çocuk olarak geçiren Richter, yaşadığı yerlerin, sihirli sözcüklerle donatıldığını, tek başına çözümleyemediğini fakat başından beri onu büyüleyen, görünmez resimlerin yansıması olduğunu düşünmektedir. Richter'in edebi görüşleri ve bakış açıları da farklı ve ilgi çekicidir. Richter hikayeler hakkındaki düşüncesini şu ifadelerle dile getirir:

“Hikayeler birer mesajdır ve yazarlar bu mesajları, birileri tarafından okunup anlaşılması ümidi ile hangi kıyıya vuracağını bilmeksizin bir potkal olarak denize bırakırlar. Bu bizi insan yapar ve bir kelime evinde yaşamamızı sağlar. Kelimeler, beni okuruma yaklaştıran unsurlardır. Harfleri çözümleyen her kişi evin anahtarını bulmuş demektir. O kişi eve girebilir ve bütün odalarını gezebilir. Evde binlerce oda bulunur ve tüm soruların cevapları bu odalardadır. Okumanın macerası da budur aslında: sorulara cevaplar bulmak.” (URL 19).

Bu anlatımıyla kelimelere farklı bir bakış açısı ile yaklaşan Richter, kelimelerin yazar ve okuru birleştirdiğini düşünmektedir. Bununla birlikte yazılarının tümünde tek soruyu çözümlemeye çalıştığının altını çizmektedir. Bu zamana kadar bütün eserlerinde bu soruyu sorduğunu, bunun çalışmalarına yön verdiğini ve ona göre bütün edebiyatların temel sorusunun bu olduğunu söylemektedir. Bu soru şudur:

“Güller karın altında büyür mü?”

Bu soruyu cevaplandırmak için öncelikle karı betimlemek gerekir. Richter'e göre kar; soğuğu, evsizliği, yalnız bırakılmışlığı, birlikte yaşamamız gereken korkularımızı temsil etmektedir. Genç okurlarını bundan korumak istemediğini, hayatın gerçeklerinin de bilinmesi gerektiğinin düşünen yazar, bu konuda pedagoglarla ters düştüğünü de dile getirmektedir.

Richter mesleğini dünyanın en güzel işi olarak görmekte ve büyük bir aşkla icra etmektedir. Yağmurlu günlerde, güneş açan bir hikâye yazmanın özgürlüğünü hissettiğinden bahsetmektedir. İstedini yazmanın mükemmel olduğunu, sinirli iken mutluymuş gibi ifade edebilmenin şüphesiz en güzel şey olduğunu aktarmaktadır.

Richter'e göre ilk cümle büyük önem taşımaktadır. İlk cümleyi yazmanın aynı zamanda çok zor olduğundan bahsetmektedir. Bunun mektuplarda, kompozisyonlarda ve edebi metinlerde aynı ölçüde zor olduğunu anlatır. İlk cümle ile anlatılmak istenilen ile

hikâyenin kapısının aralandığını düşünmektedir. Onun için hikâyenin ilginç ya da sıkıcı olması ilk beş cümleye bağlıdır. Çocukların “neden bir kitap yazman bu kadar uzun sürüyor?” sorusuna Richter, ilk cümleyi bulana kadar çok zaman geçtiğini belirtmektedir. Richter, ilk cümlesinden etkilendiği eserlerini biriktirmektedir. Kendi eserlerinden örnek verilirse:

“Güzel günler de vardır”. (Hinter dem Bahnhof liegt das Meer)

“Öyle bir yazdı ki, bitmek bilmeyen.” (Hechtsommer)

“Orada ne yapıyorsun, diye sordu Köpek” (Sarı kalpli köpek)

“Âdem bazen ay ile konuşur.” (Der Anfang von allem)

Aklımdan hiç çıkmayan ilk cümleler dediği eserler arasında, Brigitte Reimann’ın “Franziska Linkerhand” adlı eserinde başlangıç cümlesi:

“Ben, ah ben, bunca zamandır neredeydin.”

Brecht’in “Vier Männer und ein Pokerspiel” adlı eserinde başlangıç cümlesi:

“Havana da hasır sandalyelerin üzerinde oturuyorlardı ve dünyayı unutmuşlardı”.

Kafka’nın “Dönüşüm” adlı eserinde: **“Gregor Samsa bir sabah bunaltıcı düşlerden uyandığında, kendini yatağında dev bir böceğe dönüşmüş olarak buldu.”** gibi dünyaca bilinen eserlerden örnek vermektedir.

Richter, böyle enteresan cümleler ile başlayan eserlerin, mutlaka devam okunması gerektiğini savunur. Kendisi ile yapılan bir görüşmede, edebiyat üretmenin yalnız ve yoğun konsantrasyon gerektiren bir çaba olduğunu ifade etmektedir. Richter eserlerinde pedagojiye önem vermemekte, pedagojiyi, edebiyatın düşmanı olarak nitelendirmektedir. Amacının sadece hikâye yazmak olduğunu ve çocukların, bu hikâyelerin sonunda neler aldıklarını bilmediğini söylemektedir. İyi yazılmış hikâyelerin, okuru empatik düşünmeye yönelttiğini, bunun da edebiyat için yeterli olduğunu savunur. Günümüzde bundan daha önemli bir şeyin olmadığını da dile getirir (Richter ile e-posta görüşme).

2.2. YAZDIĞI TÜRLER

Jutta Richter’in yazarlık hayatı daha on beş yaşında, öğrenci değişim programı ile gittiği Amerika’da başlamıştır. Ana dilini ve kültürünü kaybetme korkusu ile günlük

tutmaya başlayan Richter, ailesine Noel hediyesi olarak düşündüğü günlüğünü, 1975’de memlekete döndüğünde ilk eseri olarak yayımlatır. Erken yaşta başarıyı elde eden Richter, kendini bir yazar olarak görmektedir. Günlük yazmakla başlayan Richter, daha sonra farklı alanlarda birçok eserler kaleme almıştır. Farklı yaş gruplarına hitap eden yazarın yetişkinlere, gençlere ve çocuklara yönelik yazıları mevcuttur. Richter eserleri; hikâye, roman, radyo oyunu, tiyatro oyunu, şiir ve şarkı türlerinden oluşur. Yazıları üç döneme ayrılan Richter, ilk olarak gençlik romanları yazmaya başlar. Sonrasında çocuk edebiyatına yönelir. Aynı zamanda lirik yazarı olan Richter, şiirleri “ruhun huzura ermesi için en kısa yol” (URL 20) olarak betimlemektedir. **“Sarı kalpli köpek”** adlı romanı ile yazarlık hayatında zirve yapan Richter, birçok konuda eser vermiştir. “Yazdığı hikayelerin gerçek mi yoksa kurgu mu” sorusuna Richter “hikayeler, her zaman giydirilmiş gerçeklerdir” (URL 21) şeklinde cevap vermiştir. Kendi gelişimini Richter şöyle ifade eder: “Kendi gelişimimi betimlemem istenirse, ilk etapta tecrübelerimden ve hayatımdan örneklerle yazdım. Ortaya otobiyografik kitaplar çıktı” (Haas und Rank, 2003: 6).

Eserlerinde otobiyografik yansımalarda bulunan Richter, yaşadığı evi, kızının çocukluk anılarını ve bazı karakterlerine torununun veya köpeğinin adını vermiştir. Örnek verecek olursak **“Bir Köpeğin Samimi İtirafı”** adlı romanında ana karakter olan çoban köpeği Anton, gerçek hayatta Richter’in barınaktan kurtardığı köpeğidir. Richter’in yaşadığı şato, eserindeki mekân olarak betimlenmektedir. Evdeki küçük çocuk ise torununun adı olan Lili’ye hayat vermektedir. Eserlerinde aşk, dinsel öğeler, tanrı, yaratılma nedenlerini, hayatın gerçeklerini sorgulama yönünde konuları ele almıştır. Richter ilahiyat öğrenimi gördüğü için birçok eserinde dinsel öğelere yer vermiştir. Richter hemen hemen her eserini kendi sesiyle, sesli kitap haline getirmiştir. Böylelikle Richter çocuklara, edebiyat alanına çeşitlilik imkânı sunmuştur. Eserleri Türkçe, İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Portekizce, Hırvatça, Flamanca, İtalyanca, Japonca, Korece, Danimarkaca gibi birçok dile çevrilmiştir. Çevirisi yapılan ülkelere giden Richter söyleşilerde ve okumalarda bulunmuştur. Türkiye’de farklı tarihlerde okumalar gerçekleştirmiştir. Richter’in eserleri hep düşünmeye odaklıdır. Bazı eserlerinde gerçek ama komik olaylara yer vermiştir. Eserlerinde gerçekçi dünyayı ele alsa da içerisinde masalsı ve fantastik olaylar, çocukların düşünce ve rüyalarında olduğu gibi görülmektedir. Arkadaşlık “günlük ekmek gibidir” (URL 19) diyen Richter eserlerinde

arkadaşlık konularına sıkça yer vermektedir. Problem içeren eserlerin iğrenç bulan yazar, bu türde yazmadığını ve bu nedenle pedagoglar tarafından sıkça eleştirildiğini ifade eder.

2.3. RICHTER'İN ESERLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

2.3.1. Kitapları

Jutta Richter ilk kitabını daha on beş yaşındayken yazmaya başlamıştır. Bir yıllığına öğrenci değişim programıyla gittiği Amerika'da memleket özlemi çeken Richter, bu özlemini günlük tutarak gidermeye çalışmıştır. Noel'de ailesine hediye etmek için yazdığı günlüğü, eve döndükten sonra bir yayınevi tarafından 1975'te yayımlanmıştır. Bu romanını *“Popcorn und der Sternenbanner”* olarak adlandırmıştır.

Bir roman olan *“Die Puppenmütter”* 1980'de yazan Richter bu yıllarda altı eser daha kaleme almıştır. Richter'in, 1986'da *“Das Tontillon”* adlı eserini tiyatroya da uyarlamıştır. *“Prinz Neumann oder Andere Kinder heißen wie ihr Vater”* adlı 1987'de yayınlanan romanında, on bir yaşındaki küçük bir prensin, kendisini terk eden annesini aramak için gecenin bir vaktinde evden kaçmasını konu edinmektedir. Kral olan babasının hırçın baskısından kurtulmak isteyen prens şatodan kaçır. Müneccimlik gücüne sahip ninesi ona bu maceralarda yardımcı olabiliyor mu, heyecan dolu masalsı anlatımı ile eser çocuklara heyecan kapılarını aralamaktadır.

Bir aşk hikayesi olan *“Sademin Seidenfuss”* (1988) bir kedinin aşkı için peşine gitmesini, beklenmedik sürprizlerle karşılaşmasını ve eve dönüşünü anlatmaktadır. Eser tiyatroya uyarlanmıştır. Çocuk odasından hikayeler anlatan *“Annabella Klimperauge”* (1989) adlı eseri Lena'nın bebeği Annabella, aslanı Leo, ayıcığı Klaus ile maceralarını anlatmaktadır. Her gün çocuk odasında farklı maceralar yaşayan Lena, odasındaki hayvanlar ile konuşur, yolculuklar yapar türlü türlü etkinlikler de bulunur. Eserin tiyatro gösterileri de olmuştur.

1993'de Richter'in ele aldığı bir başka eser *“Hexenwald und Zaubersocken”* cadı Karla'nın kömür taşıyıcısı olan Robert'e olan aşkını konu edinir. Cadı Karla çok yalnız ve mutsuzdur. Kömür taşıyıcısı olan Robert'e âşık olur ve kavuşmaları için uyumlu çoraplara ihtiyaçları vardır. Eser, masalsı anlatılan, okurken eğlendiren sevimli bir hikâyedir.

Yazarlık hayatında zirve yapan eseri şüphesiz **“Der Hund mit dem gelben Herzen oder Die Geschichte vom Gegenteil”** (1998) adlı romanıdır. Bu eserin Richter’in hayatında farklı bir yeri vardır. Richter Katolik İlahiyat okudu dönemde, mezuniyet öncesi öğrenimini yarıda bırakmıştır. Bunun sebebi olarak da Katolik kiliseden ayrılma kararını öne sürmektedir. Bu kararı almasında dönemin yazarlara yönelik siyasi tavır olduğunu aktarır. Kiliseden ayrılma kararını ve geçirdiği süreci, yazdığı eserde anlatmaya çalıştığını belirtir. Richter, eserde çocuklara yaratılış hikayesini anlatmaktadır. Gizli bahçeden iki arkadaşın kovulması ve geri dönmek için çıktıkları uzun yolda iki çocuğun ve sahipsiz köpekle olan maceraları konu edilmektedir. Köpeğin neden sarı kalpli tasmaya sahip olduğu merak uyandırmış ve eser tiyatrodan da büyük ilgi görmüştür. Sesli kitap olarak da yayımlanan eser, Richter’e 2001 Alman Gençlik Edebiyat Ödülünü getirmiştir. **“Her Oska und das Zirr”** adlı eserini 1998’de yazmıştır. Bay Oska’nın günlük yaşamında birdenbire hayatına giren bir Zirr’den kurtulma çabalarını ve sonunda beklenmedik olaylar yaşamasından bahsetmektedir.

Richter dilin müzik, müziğin ise dil olduğunu ifade eder. Konstantin Wecker’in müziğini seslendirdiği Richter’in 1999’da kaleme aldığı, müzik ile iç içe olan eseri **“Es lebte ein Kind auf den Bäumen”** yazı, resim ve şarkılardan oluşmaktadır. Eseri okurken yirmi dakikada bir gelen müzik arası, çocuklara eğlenceli ve çekici vakit geçirmelerine fırsat tanımaktadır.

“Der Tag, als ich lernte die Spinnen zu zähmen” adlı romanını, 2000 yılında yazan Richter, 1960’ların çocukluğunu bir kızın perspektifinden ele almıştır. Ailesi tarafından ilgi görmeyen kızın, apartmandaki Rainer ile olan arkadaşlığından bahsetmektedir. Rainer arkadaş çevresinden dışlanan, tuhaf huyları olan bir çocuktur. Kızın arkadaş çevresi ile Rainer arasında kalması heyecan dolu maceralar ile devam etmektedir. Roman, 2000 yılında Luchs Ödülü’ne layık görülmüştür.

Bir diğer eseri olan **“Hinter dem Bahnhof liegt das Meer”** (2001) ile dokuz yaşında olan Neuner’in acımasız hayatında olan olaylardan bahsetmektedir. Üvey babasının annesini öldüresiye dövmesini sonucunda evden kaçan Neuner’in tek hayali vardır da hayatında hiç görmediği mavi denize ulaşabilmektir. Hayali uğruna sokakta tanıştığı arkadaşı Kosmos ile planlar yapmaktadır. Hayalini gerçekleştirmesi için gereken tek şey, paradır. Restoran sahibi olan Caracas ile tanışır ve isteği uğruna ona en değerli varlığı

olan iyilik meleğini satar. Kosmos'un para ile ortadan kaybolması, Neuner'in hayatının kararmasına sebep olur. Arkadaşlık, güven ve umut içeren heyecanlı eserin sonunda okuyucuları sürprizler beklemektedir.

2003'de yazdığı "*An einem großen stillen See*" adlı eserde, bir çocuğun koruyucu meleklerini karanlıkta göremediği için uyumaktan korktuğunu, bir adamın da hikayelerini yorgunluktan bitiremeyeceğinden korktuğunu ve bunların bir araya gelip korkularını nasıl yendiklerini ele almaktadır.

Bir diğer ödüllü romanı "*Hechtsommer*" (2004) ile Richter, sıcacık bir yaz hikayesi, Anna ve iki kardeş olan Daniel ve Lukas'ın zamanı durdurup, iki kardeşin annesinin hastalığına iyi gelecek olan turna balığını yakalarken neler yaşadıklarını anlatmaktadır. Roman ergenler ve ebeveynlerin arasındaki kırılmalı ilişkiden bahsetmektedir. Roman büyük veda ve ölüm temalarını, beklenmedik ayrılıkların acısını arkadaşlık gibi güçlü bağlar ile etkili bir dille ele almıştır. Yazarın kullandığı etkili dil beğeni toplamıştır.

ABD'de 2008 de çocuk edebiyat ödülüne layık görülen "*Die Katze oder wie ich die Ewigkeit verloren habe*" (2006) adlı romanda sekiz yaşındaki Christine ile konuşabilen beyaz kedinin hayatın doğru ve yanlışlarını anlatmaktadır. "*All das wünsch ich dir*" (2007), adlı öykü de yeni doğum yapmış annelere hediye etmek için bir alternatif kitaptır. İçinde yeni dünyaya gelen bir bebeğe iyi dilekleri ve güzellikleri barındırmaktadır. "*Der Anfang von allem*" (2008) adlı roman da her şeyin başlangıcı olan insanlığın yaratılış hikâyesini ve Âdem ile Hava'nın aşkını anlatmaktadır. İnsanoğlunun cennetten kovuluşunu anlatan roman, okuru insanlık tarihinin başlangıcına götürmektedir. Roman'da kardeşler arası kıskançlık, aile arası diyaloglar konular arasındadır. İnsana dair duygular şiirsel bir dil ile yazılmıştır.

"*Als ich Maria war*" (2010), adlı öykü de yeni taşındığı yerde dışlanan kızın Noel'de İsa'nın doğumunu içeren tiyatro oyununda Meryem Ana rolünü canlandırmak isterken yaşadığı sorunlardan ve sonunda karşılaştığı sürprizlerden bahsetmektedir. 2012'de yayınladığı "*Das Schiff im Baum*" adlı eserinde yazar, iki kardeş olan Ole ve Katharina'nın yaz tatilinde teyzelerinin yanına gitmesini ele almaktadır. Teyzeleri teknolojiden uzak bir yerde yaşamaktadır. Üç hafta geçirecekleri evde hiçbir şey yoktur. Canları çok sıkılan kardeşler, ağaçtan bir gemi yapmak isterler. Fiete amca diye

seslendikleri teyzesinin eşi olan Alzheimer hastasıdır. Çocuklar ağaçtan gemi yaparken Fiete amca, onlara akıl almaz güzel hikayeler anlatır. Tatilin bitmesi ile eve dönmek istemeyen çocuklar, annelerinin hayretli bakışları ile karşılaşmıştır.

“**Helden**” (2013) adlı eser, 11 yaşındaki Felix ve arkadaşları Corinna ve Mia ile kahraman olmaya çalışırken çıkarttıkları büyük yangını ve bu suçtan kurtulmak için verdikleri önemli kararı öykülemektedir. “**Ich bin hier bloss das Kind**” (2016) adlı kurgu da yazar, herkesin kendinden bir şeyler bulabileceği, günlük hayattaki aile içi yaşanan olayları ele almaktadır. Ebeveyn ile çocukların arasındaki ilişkiden bahsedilen kurgu da olaylar çocuğun penceresinden anlatılmaktadır. Her sabah okul için erken kalkmanın sıkıcılığını, komik bir dille anlatılmıştır. “**Otto war nicht begeistert**” (2017), Otto’nun yaz tatilini ailesinden uzakta arkadaşları ile nasıl geçirdiğini ve aile olmadan da vakit geçirebileceğini öykülemektedir.

“**Annabella Klimperauge**” (1989), adlı kitabının devamı olan “**Endlich Schule**” (2018), Lena’nın okula başlamasını ve okulda yaşadıklarını anlatmaktadır. Oyuncakları ile konuşan Lena, okula gideceği için çok heyecanlıdır. Okumanın ve yazmanın önemini oyuncaklarına anlatmaktadır. Ertesi gün okula giden Lena, çantasında ki oyuncaklarının sürprizlerinden habersizdir. Okula başlayan çocuklara, okul ile ilgili korkularını atlatması için adeta bir rehber niteliğindedir.

Araştırma konusu olan “**Ich bin hier bloss der Hund**” isimli roman 2011’de yayımlanmış olup 2018’de 11. kez basılmıştır. Tuvana Gülcan tarafından 2013’de “**Bir Köpeğin Samimi İtirafı**” adıyla Türkçe’ye çevrilmiştir. Çoban köpeği Anton’un bakış açısıyla köpeklerin iç dünyasına bakma imkânı sunmaktadır.

“**Frau Wolle und der Duft von Schokolade**” (2018), adlı romanda modern Marry Poppins tadında macera, sihir dolu bir eserdir. Annesi babası ayrı olan Merle ve Moritz gece bakıcısı Bayan Wolkenstein’in sihirli güçleri ile yaşadıkları maceraları eğlenceli bir anlatımla öykülemektedir.

Son macera tadında ki eseri “**Frau Wolle und das Geheimnis der chinesischen Papierschirmchen**” 2019’da yayımlayan Richter’in bu kitabı, “**Frau Wolle und der Duft von Schokolade**” isimli romanın devamı niteliğindedir. Eser, Bayan Wolkenstein ile farklı maceralara atılan Merle ve Moritz’in bulmacaları çözerken arkasındaki gerçekleri bulma yolunda karşılaştıkları olayları anlatmaktadır.

2.3.2. Şiirleri

Çocuk edebiyatında şiirin ayrı yeri vardır. Şiirler, en eski edebiyat türüdür. Bütün toplumlarda sanat amacıyla ilkin şiirler söylenmiştir. Şiirler çocukların sevinçlerini, hüznelerini, acılarını, korkularını, kısaca çocukların iç dünyasını yansıtmak, duygularını eğitmek için kullanılan en yaygın yazınsal türdür. Çocuklar için yazılan şiirlerde, umutsuzluk dışında ki bütün duygular işlenebilir (Nas, 2004: 326). Çocuk edebiyatında şiir, bir sanat aracı ile çocuk eğitiminde etkili bir türdür. Şiir vasıtasıyla çocuklara dini ve milli değerler kazandırılır. Bu değerler ile çocuklara aile, insan ve doğa sevgisi, vatan, bayrak, millet şuuru gibi değerler öğretilmek istenilir (Şimşek, 2012: 263).

Şiir yazmayı seven Richter şiirleri “şiirler anı kaydetmek” (URL 20) olarak ifade etmektedir. Richter şiiri, “kafamın içinde bir melodi, bir ritim, bir resim” (URL 20) olarak betimlemekte ve neden şiir yazdığını bilmediğini söylemektedir. Richter’in her yaşa hitap eden şiir kitapları mevcuttur. Aşk şiirleri olduğu gibi çocuklara yönelik birçok şiiri de bulunmaktadır. “*Verlass mich nicht zur Kirschenzeit*” (2000) adlı şiir kitabı, aşk şiirlerinden oluşmaktadır. “*Der Sommer schmeckt wie Himbeereis Gedichte und Reime für Große und Kleine*”, (1990) adlı şiir kitabı, büyükler ve küçüklere hitap etmektedir. “*Am Himmel hängt ein Lachen*” (2009), adlı şiir kitabı meraklı çocuklara yönelik yazılan şiirleri içermektedir. “*Abends will ich schlafen gehn*” (Ein Gutenachtbuch für alle, die nicht einschlafen können) (2014), adlı kitabı geceleri uyuyamayan çocuklara uykuya geçişte yardımcı olarak yazılan şiirleri barındırmaktadır.

2.3.3. Tiyatro Oyunları

Çocuk edebiyatının etkili bir türü olan tiyatro sadece çocukların değil her yaşa hitap eden bir türdür. Tiyatro, hareket, konuşma, taklit gibi unsurlardan yararlanarak doğa ve toplum olaylarının hayali bir ortamda canlandırılması olarak tanımlanır. Tiyatro yaşanan, okunulan ve görülen olayların kişisel veya gruplar halinde canlandırılarak, çocukların hareket etme, yaratma ve dramatize etmesi gibi ihtiyaçlarının etkili bir biçimde karşılanmasıdır. Çocuklar daha küçük yaşlardan itibaren evde ve sokakta oynadıkları oyunlar ile birtakım beceriler kazanırlar. Arkadaşları ile oyun oynarken girdikleri etkileşim sonunda doğal olarak tiyatro oynamış gibi olurlar. Tiyatro çocukların eğitimi için oldukça faydalı bir etkinliktir (Oğuzkan, 2001: 269-270).

Tiyatro öneminin bilincinde olan Richter yazdığı birçok eserleri tiyatroya uyarlamıştır. Tiyatroya uyarladığı eserler arasında 1986'da gösterime giren *“Das Tontilon oder Freunde”* adlı eseri bulunmaktadır. Bir diğer eseri 1988'de seyirci ile buluşan *“Satemin, Seidenfuß Eine Liebesgeschichte”* adlı eseridir. Çocukların dünyasını yansıtan *“Annabella Klimperauge”* 1989'da gösterime girmiştir.

2.3.4. Sesli Kitapları

Çocuk edebiyatında sesli kitaplar çok eski bir tarihe sahip değildir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan sesli yayınlar, savaş sonrası insanlara umut olmak için seslendirilen radyo programlarına dayanmaktadır. Çocuklara yönelik CD veya kasetlerle sunulan masal, öykü, şiir, ninni ve tiyatro örnekleri sesli yayınlar arasındadır. Sesli yayınlar, çocuklara dilin farklı güzel örneklerini duyma imkânı verir, çocuklarda ki estetik duygusunu harekete geçirir ve dinleme becerisini geliştirme fırsatı sunmaktadır (Şimşek: 2012: 71). Tarihte ilk sesli kitap 1954 yılında Goethe'nin *“Faust I”* adındaki eserini kasete ses kaydı olarak okunulması gösterilmektedir. Ardından Schiller'in *“Kabale und Liebe”* ve sonrasında Samuel Beckett'sin *“Das letzte Band”* adlı eserlerinin satışa sunmaları ile sesli kitaplar geniş kitlelere ulaşmıştır. Teknolojinin de ilerlemesi ile sesli kitaplara olan ilgi yıllar içinde artış göstermiştir. Günümüzde sesli kitaplar, dinlemeye hazır bir biçimde yayınevleri, internet ortamı ve kitap evlerinde yerini almıştır (Göçerler ve Asutay, 2016: 154). Bu imkânı Richter de okuyucularına sunmuştur. Richter yazdığı birçok eseri, kendi seslendirmesi ile sesli kitap haline getirmiştir. Bu eserler arasında: *“Es lebte ein Kind auf den Bäumen”* (1999), *“In der allerlängsten Nacht”* (1999), *“Der Hund mit dem gelben Herzen oder Die Geschichte vom Gegenteil”* (2000), *“Satemin Seidenfuß”* (2002), *“Hinter dem Bahnhof liegt das Meer”* (2002), *“Hechtsommer”* (2004), *“Engelstöne”* (2005), *“Die Katze oder Wie ich die Ewigkeit verloren habe”* (2007), *“Der Tag, als ich lernte die Spinnen zu zähmen”* (2010), *“Hexenwald und Zaubersocken”* (2010) gibi sesli kitapları bulunmaktadır. Richter eserlerini farklı platformlarda kendisi okumaktadır.

Çocuk ve Gençlik Edebiyatı alanında yazan Richter'in uluslararası birçok ödülü bulunmaktadır.

- 2000 Yılın Luchs ödülü (Almanya)
- 2001 yılında Alman Gençlik Edebiyatı ödülü (Almanya)
- 2004 Lesepeter September (Almanya)
- 2005 Katolik Çocuk ve Gençlik edebiyatı ödülü (Almanya)
- 2006 Genç okurlar için Kasım ayında en iyi yedi Kitap (Almanya)
- 2007 İtalya Çocuk Kitapları ödülü (İtalya)
- 2008 Mildred L. Batchelder Honor Book Çocuk Edebiyatı ödülü (ABD)
- Bütün Eserleri için 2004 yılında Hermann Hesse bursu ile ödüllendirildi. (Almanya)

2.4. ROMANIN TANITIMI

Jutta Richter'in kaleme aldığı "Bir Köpeğin Samimi İtirafı" adlı roman, bir çoban köpeği olan Anton'un hayata, bakış açısını ele almaktadır. Roman aynı zamanda yazar tarafından seslendirilen sesli bir kitaptır. Roman ilk olarak 2011'de yayımlanmış, 2018 yılında, 11. baskısı ile Hanser Verlag tarafından basılmıştır. Çevirisi Tuvana Gülcan tarafından yapılan roman 2013 yılında Hayy Kitap tarafından Türkçe basılmıştır. Romanda olaylar Anton'un bakış açısıyla betimlenilir. İnsanlara karşı düşünceleri anlatılır. Roman, ana karakter olan Anton'un kendisini tanıtmaya başlar. Asıl adının Brendon olduğunu ifade eden Anton, bir Macar çoban köpeğidir. Bela, Bratko ve Bence adında üç erkek kardeşi vardır. Anton daha küçükken memleketinden ve kardeşlerinden ayrılmak zorunda kalır ve yolu Almanya'ya düşer.

"İzninle kendimi tanıtayım. Adım Brendon ve Macaristan'dan geliyorum. Eski bir çoban köpeği cinsindenim. Üç erkek kardeşim var: Bela, Bratko ve Bence. Onları gözden kaybettim. Biz köpeklerde böyledir: Doğduktan birkaç hafta sonra birbirimizi gözden kaybederiz, birbirimizden ayrılırız, yeni bir yuvamız, yeni sahiplerimiz, yeni bir çevremiz, yeni kokularımız olur". (Richter, 2018: 12)

Daha sonra Anton bir aile tarafından sahiplenilir. Yeni sahipleri Friedbert ve Emily'nin küçük bir kızı vardır. Evin bir diğer evcil hayvanı olan kedi Mizzi'den ise Anton hiç hoşlanmaz. Eve önce kendisinin geldiğini ifade eden Anton, Mizzi'yi kabullenmek istemez.

"Anlayamıyorum sonuçta önce ben gelmiştim, buralar benim en iyi yerlerim. Bu kediyi ne diye aldılar ki sanki? Neden? Ben nazik davrandım, merhaba, hoş geldin"

demek ve onu koklamak, yalamak istedim. Bizim orada, Macaristan'da böyledir, eve yeni gelene kucak açılır. Yeni gelen de aynen karşılık verir, cana yakın davranır.” (Richter, 2018: 14)

Sahibi Friedbert'ten hiç hoşlanmayan Anton, doğada yürümenin aralarındaki tek bağ olduğunu, beslenmek için ona itaat ettiğini dile getirir. Emily'yi ise daha anlayışlı görür, daha iyi beslenmek için ayağının dibinde yatması gerektiğini düşünür.

Anton'un gözümün nuru, gün ışığım, küçüğüm dediği ufaklık Lili'yi kardeşi gibi görür. İkisinin arasında güçlü bağları vardır. Anton ufaklığı çok sever, onunla hoş vakit geçirmekten mutlu olur. Beraber yemek yiyip, aynı kaptan su içerler, birlikte uyurlar, oyun oynarlar, yürüyüş yaparlar. Ufaklık, Anton'un kendi emziğini bile emmesine izin verir. Ufaklığın, Anton gibi dört ayak üstünde yürümesi, suyu yalayarak içmesi kendisine daha yakın hissetmesini sağlar. Romanın birçok yerinde Anton ve ufaklığın aralarındaki kardeşlikten, arkadaşlıktan bahsedilmektedir.

“O benim oyun arkadaşım. O benim yoldaşım. İkimiz bir arada rakipsiziz. Hele o kokusu yok mu? Süt ve çikolata kokusu! Mmmmh! O benimle bisküvilerini ve sucuğunu paylaşıyor, sevmediği peynirlerini veriyor, hatta bazen çikolata parçalarını yere düşürüyor! Bende onun tasımdan su içmesine izin veriyorum. Çok iyi beceriyor. Neredeyse dilinin diğerlerinkinden daha uzun olduğuna inanacağım. Daha küçükken dört ayak üstünde yürüyüşe mükemmelen hakimdi. Neredeyse benim kadar hızlıydı.” (Richter, 2018: 29-30)

Romanın devamında çıkan fırtınanın ardından, Friedbert'i dışarı çıkmasını önlemek için direnmesinin sonucunda, evde çıkan kaos ve yanlış anlaşılma neticesinde Anton'un yalnızlığı anlatılır. Söğüt ağacının dallarından yapılmış olan sepetinde uyumayı hiç sevmeyen Anton, bir süre evde görmezlikten gelinir. Emily, sevdiği çaydanlık takımı kırıldığı için, ufaklık ise en sevdiği tabağının kırılmasından dolayı ona kızgındırlar. İlerleyen bölümde Anton evde, fuzuli gördüğü şeylerin anlamlarını betimler. Çalar saatin saçmalığından, televizyonun anlamsızlığından, köpek düdüğünün iğrenç sesinden çeşit çeşit ayakkabıların manasızlığından bahseder. Yine bir gün can sıkıntısı içinde sepetinin içinde yatan Anton, canı bir şeyler kemirmek ister ve aklına, Emily'nin sucuk ve pastırma kokan ayakkabıları gelir. Sessizce bir tane ayakkabıyı alır, tekrar sepetine döner. Bu durumu fark eden Emily, sepetin içinde arta kalan tabanını görünce, evde kıyamet kopar ve Anton geceyi eski bir çul üzerinde, karanlık kalorifer dairesinde geçirmek zorunda kalır. İmdatına ufaklık yetişir ve birlikte uykuya dalarlar. Üst üste gelen olaydan sonra

Emily ve Friedbert, Anton'un sürekli sorun çıkardığından dolayı iyi eğitilmiş bir köpek olmadığını düşünür ve Köpek Okulu'na göndermeye karar verirler. Bu karar Anton'u üzer ve derinden etkiler. Ferenc amcasının, Köpek Okulu hakkındaki sözleri aklına gelir.

“Ferenc amca derdi ki, Köpek Okulu'na giderseniz özgürlüğünüzü yitirirsiniz. Köpek Okulu hayatınızı mahveder. Orada köpek düdüğünden bin beter şeyler vardır. Orada eğitim tasmaları ve ağızlıklar vardır”. (Richter, 2018: 66-67)

Anton Köpek Okulu'na gitmemek için çok direnir, çözüm yolları arar, okula gitmemek için kediyile bile arkadaşlık yapmayı göze alır. Anton o gece Köpek Okulu hakkındaki önyargıları ve korkularından dolayı kâbus görür.

“Düşümde, bir ağızlık taktığımı ve boynumdan demir bir zincirle bağlanmış olduğumu gördüm. Ansızın on beş altın çakal musallat oluyor, kulaklarını dikerek çevremde dönmeye başlıyorlardı. Saldırıya geçtiklerinde de her zamanki gibi sırtlarını kabartıp kuyruklarını dikerek üzerime atıyorlardı. Onlara dişlerimi bile gösteremiyordum çünkü ağızlık çenemi sımsıkı kapalı tutuyordu. Uyandım.” (Richter, 2018: 67-68)

Korku ile uyandığında Mizzi'yi yanında, sepetine kıvrıldığını görür, şaşkınlık içerisinde nefes bile almadan, o gece ilk defa beraber uyurlar. Sabah manzarayı gören Emily şaşkınlık içerisinde olayları Friedbert'e anlatır ama bu durum Köpek Okulu'na gitmesine engel olmaz. Köpek Okulu'na gittiğinde korkuları ile yüzleşen Anton her şeyi düşünde olduğu gibi yaşar. Köpek öğretmeni Bayan Steppentritt ile tanışır. Öğretmeni ona patron olduğunu söyler, sen sadece bir köpeksin, ne dersem onu yapaksın diyerek Anton'un gözünü korkutur (Richter, 2018: 74). Zorbalıklar ile eğitime tabi tutulan Anton, günün sonunda yorgun düşer ve eve gitmek ister. Köpek Okulu'na devam eden Anton, büyük ilerleme kaydeder.

Anton için hayatının dönüm noktası olacak o soğuk, kış gününde, ailece donmuş Ördekli gölün kenarında pazar yürüyüşüne çıkarlar. Herkesin keyfi yerindedir. Hava kararmak üzereyken, ufaklığın aniden donmuş gölün ortasındaki deliğe koşması, Anton'u harekete geçirir; son anda deliğe düşmekten ufaklığı kurtarmayı başarır. Sahiplerini derinden sarsan bu olay, Anton'un hayatını değiştirir.

Anton, artık sahiplerinin gözünde bir kahramandır. Bütün yasakların kaldırılması ile adeta bir kral gibi evde yaşamaya başlar. Artık Anton'un yeni uyku yeri, daha önce yatmasına izin verilmeyen, yatak odasındaki kuzu postudur. Islak patileri ile koltuğun üstünde yatmasına izin verilir ve Emily tüylerinin kurumaması için onu en iyi koltuğa

oturtur. Friedbert, kendi elleriyle onu sucuk, sosis ve pastırma ile besler. Durmadan sahiplerinin “Anton olmasaydı, o bir kahraman köpek” sözleri ile hak ettiği huzuru sonunda yakaladığını düşünerek uykuya dalar (Richter, 2018: 86-87).

Kahraman olmaya alışan Anton evde ve Köpek Okulu’nda büyük saygı görür. Öğretmenin tavrı yumuşar, diğer köpekler ona hayranlıklarını havlayarak gösterirler. Öğretmeni onu Arama Kurtarma köpeği olarak eğitmeye başlar. Zorlu talimlerden geçen Anton, kahraman olmanın ağır yük getirdiğini ama öte yandan evin en iyi yerlerin ona ait olduğunu düşünür. Bir Noel akşamı evde hummalı bir hazırlık vardır. Noel ağacı süslenir, mutfaktan gelen kokular bütün evi sarar. Anton kokuları takip ederek enfes gözükten Noel kazını görür ve aklına Ferenc amcasının, çobanların Noel gecesinde iyi köpekler için kaz kızarttığını hatırlar, Emily’nin bunu bilmesine hem şaşırır hem çok sevinir. Kapının çalması ile mutfakta Mizzi ile yalnız kalan Anton, kaz için kavgaya tutuşurlar. Kazın yere düşmesi ile midesine indiren Anton, Friedbert’in bağırması ile kendine gelir. Kahramanlığının sona ermesi ile normal hayatına geri dönen Anton, yükünden hafiflemiştir.

Romanın son bölümünde Anton geçmişi ile yüzleşir. Köpeklerin duyguları olup olmadığı ufaklık tarafından sorgulanır. Anton mutfak masanın altında ufaklık ile otururken, ufaklık ona “Köpekler ağlar mı? diye sorar. Bunun üzerine Anton köpeklerin de ağladığını hatta çok yüksek sesle ağladıklarını ve en çok dolunay gecelerinde ağladıklarını anlatır. Bir köpek ağlamaya başladığı vakit diğer bütün köpeklerin hatta çobanın bile ağladığını ifade eder. Ufaklığın meraklı bakışlarıyla Anton hikâyeyi bitirir. Ufaklık babasının kucağına oturup “Köpekler ağlar mı” diye sorar. Çoban köpekleri hakkında çok bir şey bilmediğine inanan, Anton, vereceği cevabı merakla bekler. Biraz düşündükten sonra Friedbert, köpeklerin de ağladığına inandığını söyler. Ufaklık, babasına bunu nerden bildiğini sorunca, babası Anton’un acı geçmişini anlatır.

Eski bir kartonun içinde, ölmek üzereyken barınak görevlileri tarafından üç kardeşi ile bulunan Anton, öksüz köpeklerin bulunduğu bir kafese konulur. Anlattıklarına göre orada herkesin Ferenc amca dediği, kör yaşlı bir çoban köpeği de varmış. Anton’u koruyup kollayan, geceleri onu ısıtan, mızıldandığı zamanda da karnını yalamış. Ferenc amca, Anton’a yaşadığı tecrübeleri ve başından geçen olayları anlatmış. Macaristan’ın gelenek, göreneklerini içeren hikayeler paylaşmış. Onlara geldiğinde Anton dünyanın

en üzgün köpek olduğunu, gölgesinden bile korktuğunu anlatan babası, dolunay gecelerinde camın önünde aya bakarak bütün gece ağladığını anlatmış. Masanın altında, geçmişi ile yüzleşen Anton, ufaklığın tesellisi ile roman şu sözler ile biter:

“Şikâyet ettiğim falan yok. Yine de şansım yaver gitti. Bu çocuğu seviyorum!”.
(Richter, 2018: 117)

2.5. BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde Jutta Richter’in “Bir Köpeğin Samimi İtirafı” adlı eserinde, ana karakter olan Anton’un farklı perspektiflerden, romandan örnekler verilerek incelenmiştir.

2.5.1. Genel Değerlendirme

İncelemiş olduğumuz roman 10 bölümden oluşmaktadır. Her bölümün başında, roman da anlatılmak istenilen kişiler veya olaylar resimlenerek betimlenmektedir. Her bölümde birbiri ile bağlantılı, farklı konular ele alınmaktadır. Roman Ben-Anlatım tekniği ile yazılmıştır. Kısa cümlelerle, basit, akıcı bir dilde yazılan roman, kısa sürede okunabilen eğlendiren bir eserdir. Bunu romanın 11. kez yayımlanmasından da anlayabiliyoruz. Yapılan araştırmalara göre, roman sadece çocuklara değil büyüklerin ve köpek bakanların da ilgisini çekebilecek içeriktedir. Roman da hayvan üzerinden hikâye anlatılmasına rağmen, türü fabl değil, romandır. Pedagojik çıkarımlarda bulunmaktadır. Roman, okur için yeni bilgilere ulaşabileceği, hayvanlara empati ile yaklaşabileceği bir eserdir.

2.5.2. Otobiyografik Bulgular

Yazarlar eserlerini yazarken sıkça başvurdukları otobiyografi ya da öz yaşam öyküsü, edebiyatın bir metin türüdür. Otobiyografi, bir kişinin kendi yaşamını kendisinin anlatması olarak tanımlanılır. Yazınsal öz yaşam öykülerinde yazarın, anlatının yazımını üstelen anlatıcı ve baş kahraman arasında benzerlik göstermesi, otobiyografi türünün en belirgin özelliğidir. Edebiyat, sanat, siyaset, spor gibi değişik alanlarda ünlü bir kişi, diğer insanlar tarafından bilinmesini istemediği yönlerini ele almaktadır. Öz yaşam öykülerinde, yazarın gerçekleri yansıtması esastır. Otobiyografyalar öznel eserler olarak

kabul edilir çünkü yazar kendini anlatırken tarafsız davranması beklenemez. Tarihte otobiyografi türünde metinlere Antik Yunan döneminde M.S. 400’de Augustinus’un “*İtirafname*”, 18. yüzyılda J. J. Rousseau’nun “*İtirafları*” (1781) adlı romanlara rastlanmaktadır (Yazıcı, 2006: 190-191).

Romanda, yazarın hayatıyla ilgili otobiyografik unsurlar dikkatimizi çekmiştir. Richter’in Anton adında bir köpeği vardır. Romanda ana karakter çoban köpeği Anton ile kendi köpeği arasında benzerlik bulunmuştur. Anton, küçükken Richter tarafından barınaktan alınmıştır. Romanda adı geçen Anton’da küçükken ölmek üzereyken barınaklılar tarafından kurtarılmış ve Friedbert ile Emily tarafından sahiplenilmiştir. Romanda betimlenen şato, yazarın yaşadığı Münsterland’da göl kenarında bulunan şatosudur. Richter’in Schröder adında bir kedisi vardır. Romanda kedi, Mizzi karakteri ile karşımıza çıkmaktadır. Romanın bir diğer karakteri olan ufaklık, Richter’in Lili adında ki torunudur. Bu bilgiler romanın sonunda ki son sözden anlaşılabilir:

“Benim adım Anton, ben bir Macar çoban köpeğiyim. Ben gerçekten varım, tıpkı sürekli büyüyen ve adı Lili olan ufaklığın var olduğu gibi şimdi Almanya’nın Münsterland’ın su kenarında bir şatoda yaşıyorum. Şansım yaver gitti. Hayvan hakları savunucuların tarafından kurtarıldım. Kendime bir yuva ve dünyanın en iyi ailesini buldum.” Westerwinkel, Mart 2011 (Richter, 2018: 119)

Verilen bilgilerden yola çıkarak Richter’in romanı yazarken kendi hayatından etkilendiği ve hayatındaki karakterleri romana yansıtarak yazdığı sonucuna varılmıştır.

2.5.3. Anton’un Karakter Analizi

Richter’in eserinde ana karakter olan Anton, bir tür çoban köpeğidir. Karakterini incelemeyen önce, köpeğin edebiyattaki yerine bakmak gerekir. Doğamızın bir parçası olan hayvanlar ile insanlar arası bir etkileşimden bahsetmek mümkündür. Bu etkileşim, zamanla edebiyat alanına da yansımıştır. Hayvan motifi edebiyatın birçok alanında sıkça kullanılmaktadır. Edebiyatta, hayvanların tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Hayvanlar, edebi metinlerde karakter, sembol, metafor olarak kullanılmaktadır. Şimşek fablları şöyle tanımlar:

“Latince hikâye anlamına gelen “fabula” sözcüğünden kaynağını alan fabl, ahlak öğretisi sunarak, kıssadan hisse türünde simgesel hikayeleri anlatır. Kahramanı hayvanlar olan bu türde kişileştirme/teşhis ve dillendirme /intak sanatlarına bolca

yer verilir. Bu tür eserlerde öğretici bir amaç güdülür. Genelde hayatla ilgili dersler sembolik değerler vasıtasıyla aktarılır. (Şimşek, 2012: 304)

Özellikle kahraman olarak masalarda ve fabl türlerinde karşımıza çıkmaktadır. La Fontaine, Ezop masallarını buna örnek gösterebiliriz. **“Aslan ile Fare”, “Karga ve Tilki”, “Kurt ile Kuzu”, “Ağustos Böceği ile Karınca”** gibi masallar, insansı özellikler taşıyan, çocuklara hayvan sevgisinin yanında öğretici çıkarımlarda bulunmak için yazılmaktadır.

Sürülerin başında çobanlık yapan, insanı koruyup kollayan köpek, insan hayatında büyük bir öneme sahiptir. Kurt ailesinden gelen köpek, insana yol arkadaşlığı yaptığından dolayı, dost kabul edilir. Köpeğin, keskin koku ve işitme kabiliyeti, sahibine bağlılık, yön bulma gibi becerileri özellikleri arasındadır.

Romanda ana karakter olan köpek; adı Anton bir Macar çoban köpeğidir. Roman, Anton’un bakış açısı ile yazılmıştır. Eserin içeriğinde içsel konuşma monologlara sıkça yer verilmektedir. Anton hayatını anlatırken sık sık kendisi ile konuşur ve sorgulamalarda bulunur. Monolog, diyalogun zıttadır, karşılıklı konuşma değil kişinin kendi kendine eylem ve taktiklerden oluşan konuşma türüdür (Şimşek, 2007: 190). Romanda verilen örnek bu durumu daha iyi göstermektedir:

“Ferenc amcam çoban köpeklerinin en iyisiydi. O kadar çok burma çakallarla dövüşmüş ve bütün yaban kedilerini yenmiştir...Oh değmeyin keyfime! Yumuşacık bir yastık, azıcık güneş, azıcık gölge, şimdi gölge büyüyecek, koyulaşacak ve... Ayy! Yine simsi sinsi sokulmuş! Hep aynı şey. Sinsice sokuluyor, sığıyor.” (Richter, 2018: 13-14)

Monologlarda iç konuşma kendi kendine gerçekleşir. Zihin içerisinde konudan, konuya geçilir, konular birbirinden bağımsız ve alakasızdır. Ferenc amcasından bahseden Anton, aniden keyifli anlarından bahseder ve sonunda kedi Mizzi’nin sevimsiz hallerini anlatır. Başka bir örneği incelersek:

“Anton ben oluyorum. Onu bir Köpek Okulu’na gönderelim diyor Friedbert. Köpek Okulu’na! Ben mi? Hayır! Ayağa fırlıyorum. Gönüllü olarak sepete gidiyorum. Ne isterlerse yapacağım, yeter ki beni Köpek Okulu’na yollamasınlar. Orada başıma neler geleceğini biliyorum. Kediyle bile arkadaş olurum. Bir daha hiç ayakkabı yemem. Sepetimi de parçalamam. Bir daha tavşan da kovalamam, ördek de.” (Richter, 2018: 66-67)

Bu örnekte de görüldüğü gibi Anton kendi kendine içsel bir konuşma gerçekleştirir. Konudan konuya atlayan Anton’un, düşündükleri arasında bir bağlantı bulunmamaktadır.

Anton Köpek Okulu'ndaki düşüncelerini anlatırken, birden kediden, ayakkabıdan, sepetinden ve kovaladığı tavşan ve ördeklerden bahseder.

Anton'un karakterinde ilgi çeken bir diğer konu rüya görmesidir. Hepimiz geceleri rüya görürüz. Herkes farklı rüyalar görür, kimi tebessüm ettirir, kimi korkudan uyanmamıza neden olur. Rüya olgusu her zaman bilim adamların ilgisini çeken bir konu olmuştur. Rüya esnasında beynin nasıl çalıştığına dair araştırmalar devam etmektedir. Bu alanda Freud'un görüşleri bilim dünyasına adeta ışık niteliğindedir. *"Freud Rüyaların bu alemde olmadığına inanır. Freud'a göre rüyalar, zihnin bilinç dışına ulaşan yoldur. Uykudaki öznel yaşantı ve uyandıktan sonra rüya dediğimiz şey, uyku sırasında bilinçdışı zihinsel işleyişin sonucudur. Freud, rüyaların başka bir dünyadan gelmediğini, aksine kendisini başka bir dünyaya götürdüğünü varsayar."* (Akot, 2010: 222-223)

Rüyalarımız istek, arzu, hayallerimiz veya korkularımızın yansıması olabilir. Romanda ana karakter olan Anton korkularından dolayı rüya görmektedir. Bunun üzerine aklımıza şu soru gelebilir: **"Köpekler de rüya görür mü?"**

British Columbia Üniversitesi'ndeki emekli psikoloji profesör Stanley Coren, 40 yıldır köpeklerin ve insanların davranışlarını hakkında araştırmalar yapmıştır. Araştırmalarında köpeklerinde rüya gördüklerini saptamıştır. Köpeklerin insanlardan farklı şekillerde rüya gördüklerini savunan Coren, muhtemelen günlük yaşamlarından yansılar gördüklerini düşünür (URL 22).

Sahipleri Anton'u yanlış davranışlarından dolayı, Köpek Okulu'na göndermek isterler. Anton Köpek Okulu'na gitmek istemez çünkü büyük korkuları vardır. Korkularının sebebi Ferenc amcasının Köpek Okulu hakkındaki anlattıklarıdır. Ferenc amca, eğer Köpek Okulu'na giderseniz, özgürlüğünüz kaybedersiniz, hayatınız mahvolur (Richter, 2018: 66-67). Köpek Okulu'nda eğitim tasma ve ağızlıklar gibi çok kötü şeyler olduğunu anlatır. Anton, bu önyargılardan dolayı gece, Köpek Okulu'yla ilgili kâbus görür. Faust kâbusları "rüya içeriğinin çok ayrıntılı bir anısı ile korku ve korku dolu bir rüya deneyimi" olarak tanımlanır. Anton kâbusunu şöyle anlatır:

"Düşümde, bir ağızlık taktığı ve boynumdan demir bir zincirle bağlanmış olduğunu gördüm. Köpek Okulu bir böğürtlen ormanındaydı. Demir zincirim böğürtlen çalılara takılıp kalıyordu. Bütün gücümle çekip asılsam da kurtulamıyordum. Ansızın on beş altın çakal musallat oluyor, kulaklarını dikerek çevremde dönmeye başlıyorlardı. Saldırıya geçtiklerinde de her zamanki gibi sırtlarını kabartıp kuyruklarını dikerek üzerime atılıyorlardı. Yerimden

kımıldayamıyordum çünkü ağızlık çenemi sımsıkı kapalı tutuyordu. Uyandım.”
(Richter, 2018: 68)

Kâbusun etkisinde kalan Anton, Köpek Okulu'na gittiğinde, kabusunun gerçek olduğunu görür ve Köpek Okulu'nu betimler:

“Köpek Okulu bir böğürtlen ormanındaymış. Tam da kabusumdaki gibi. Araziyi yüksek tel örgüler çevreliyor. Bir kapı açılıyor. Friedbert beni içeri sokuyor, Emily arkadan geliyor, kapı arkamızdan kapanıyor. Tasmayı çekiyorum, soldan sağa, sağdan sola, o kadar çok koku alıyorum ki, o kadar çok köpek var ki, başım dönüyor. Tasmaya asılıyorum. İleri gitmek istiyorum. Friebert beni tutmak için büyük çaba harcıyor. Zınk diye duruyorum. Biri boynumdan çekiyor beni, Şaşkınlıkla arkamı dönüp onu görüyorum: Öğretmen!” (Richter, 2018: 73)

Anton çok duygusal ve düşünceli bir köpektir. Nelerden hoşlandığını, nelerden hoşlanmadığını açıkça ifade etmektedir. Romanın başında Anton, gerçek adının Brendon olduğunu ve sahiplerinin “Anton” isminin daha kolay ifade edildiği için, ismini değiştirdiklerini aktarır. Anton, sahiplerinin bu davranışlarını saygısız, nezaketsiz ve zarafetten uzak olarak değerlendirir (Richter, 2018: 11-12).

Brendon, “Prens” anlamına gelmektedir (URL 23). Bu ifadelerinden Anton, karakterinde isminin değerini ve önemini bildiği ve saygı görmek istediği anlaşılmaktadır. Romanın her bölümün sonunda Anton şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Şikâyet ettiğim falan yok.

Yine de şansım yaver gitti”. (Richter, 2018: 18,26,40,50,62,70,78,88,102,117)

Her köpeğin hayali belki de sıcacık bir yuvaya sahip olmaktır. Anton da bu sözleri ile onu barınaktan kurtartan sahiplerine karşı duyduğu minneti dile getirmek ister. Anton romanın farklı yerlerinde sahipleri hakkında şikâyet etse de onlara karşı büyük saygı ve minnet duyar.

2.5.4. İnsan-Aile -Köpek İlişkisi

Çalışmanın bu bölümünde Anton ile diğer karakterler olan Freidbert, Emily, ufaklık Lili ve kedi Mizzi ile arasındaki ilişki, romandan örnekler ile incelenmeye çalışılmıştır. Öncelikle ailenin anlamını incelemekte fayda olduğu görüşünderiz.

Aile, toplumun en küçük ve önemli çekirdeğidir. İnsan hayatının yolculuğu daha anne karnında başlar ve ailede devam eder. Mutlu ailelerden, iyi karakterli ve mutlu

çocuklar yetişir. Güçlü toplumların, düzenli aile profiline ihtiyaçları vardır. Bireylerin sosyalleşmeyi öğrendikleri temel yapı olan aile, bireysel ve toplumsal hayatlar için en temel kurumdur. Toplumun devamını sağlayan kültürel anlam kodlarının, davranış biçimlerinin bireye aktarılması, bilindiği üzere büyük ölçüde aile kurumu içinde gerçekleşir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011: 22).

Aile kurumu içerisinde, çocuğa rehberlik görevi anne, babalara aittir. Çocuğu hayata hazırlayan ebeveynlerin de bu kutsal görevi bilinçli şekilde yerine getirmek zorundalardır. Anne ve babalara, çocuğun eğitiminde çok büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. Çocuğun gelişiminde büyük rol oynayan aile, yol gösterici ve model olmalıdır. Temel değerler olan sevgi, saygı, güven, özgürlük gibi duygularla büyüyen çocukların ruh sağlıkları yerinde olur. Çocuk doğduğu kültüre göre şekillenir. Ülkemizle kıyaslandığında batıda aile yapısı farklıdır. Anne, baba, çocuktan oluşan ailelerde genellikle bir evcil hayvan da bulunmaktadır. Eser bu duruma örnektir. Romanda aile; baba, anne, çocuk, köpek ve kediden oluşmaktadır. Eserde, Anton'un sahipleri hakkındaki düşünceleri ve yorumları anlatılır. Anton karakterleri farklı bir dille betimlemektedir. Anton'a göre, insanlar genel olarak köpeklere muhtaçtır. Yaşadıkları dünya hakkında pek bir şey bilmediklerini ve korunmaya muhtaç oldukları görüşündedir. Köpekleri, insanlardan üstün ve yetenekli görür. Eğer kendilerini koruyabilselerdi, bizleri beslemezlerdi diye düşünür (Richter, 2018: 113).

Sahipleri Friedbert ve Emily tarafından barınaktan alınan Anton aileye sonradan dahil olur. Anton, baba Freidbert'in çoban köpekleri hakkında pek bir şey bilmediğini ve onu anlamadığına inanır fakat bu inancı sonradan değişir. Friedbert'in kartal gibi gözleri, pes bir ses tonu, kısa bir dili olduğunu ifade eder ve onu sürünün çobanı olarak görür. Yürüyüş yapmanın ortak zevklerinden bahseder, onun kendisi gibi hızlı olmadığını, bunun sebebi olarak da iki patisinin olduğunu ve büyük adımlar atmadığını belirtir. Anton, kendisinin ismi ile değil de köpek düdüğü ile çağrılmasından hiç hoşlanmaz. Sahiplerinin Anton'un yürüyüşlerden sonra, tüyelerinin kuruması için uzun zaman sepetinde kalması gerektiğini, aksi takdirde bütün evin köpek kokacağını düşündüğünü anlatır. Oysa Anton, köpek gibi kokmanın normal olduğunu, köpeklerin doğasında böyle olması gerektiğini dile getirir. Anton hata yaptığında Freidbert'in kulaklarını çektiğini, ona bağırdığını, ceza olarak kalorifer dairesinde uyumak zorunda kaldığını, canının yandığını anlatır. Köpek Okulu'na gönderme kararı ile, Anton'da davranış değişikliklerini

fark eden Freidbert ona daha yumuşak davranır. Davranışlarının değişmesinde kaza günü büyük rol oynar. Kızını buza düşmekten kurtardığı için Anton'u, kahraman olarak görür ve ona minnet duyar. Daha önce Anton'u yatak odasında istemeyen Friedbert, odada uyumasına izin verir, onu elleriyle ve en sevdiği besinlerle besler.

“Friedbert bizzat buzdolabına gitti, ağır kapısını açtı, bana pastırma, sucuk ve piliç derisi getirdi. Eliyle yedirdi”. (Richter, 2018: 87)

Friedbert'in bu davranışları Anton'un ona karşı düşüncelerinin değişmesini sağlar. Bu sözlerden birbirlerini yanlış anladıkları, aslında Friedbert'in, Anton'u sevdiği, önemseydiği fakat doğru iletişimi sağlayamadıkları çıkarımı yapılabilir. Anton diğer sahibi Emily'yi kendini daha yakın görmektedir. Yumuşak kalbi, yüksek sesli kadını, mutfağın çobanı olarak gördüğünü betimler. Emily, Anton'un bakımı ile ilgilenir. Suyunu verir, sevdiği sucuk, sosis ile onu besler. Onun ayaklarının dibinde yatarsa, istediklerinin gerçekleştiğini anlatır (Richter, 2018: 24). Emily, Anton'u köpek kuaförüne götürür ve bakımlı olmasını sağlar. Bu durum Anton'un hiç hoşuna gitmez ve köpeklerin çiçek gibi değil de köpek gibi kokmalarının önemli olduğunu aktarır (Richter, 2018: 106). Fakat her şey Anton'un düşündüğü gibi değildir, bir yanlış anlama sonunda, mutfaktaki yaşanan kriz, durumun değişmesine neden olur. Emily'nin porselen çaydanlığını bin parçaya ayıran Anton, farklı bir yüzü ile karşılaşır. Yüksek sesle çığlık atan Emily, aldığı süpürge ile Anton'un kafasına vurur, yere düşmesinin sonucunda, cam parçaları arasında, yaralanır ve bir süre topallar (Richter, 2018: 46-48).

Anton, bir şeyleri kemirmeyi çok sever, bunların başında ise Emily'nin ayakkabıları gelir. Rafta renk renk duran ayakkabılar, Anton'un her zaman dikkatini çekmiştir. Sonuçta iki ayağı olan Emily'nin, neden bu kadar ayakkabısı olduğuna da anlam veremez. Sucuk, pastırma kokan ayakkabıların kokusuna aldanan Anton, bir tanesini alır, sepetine götürür ve tabanına kadar afiyetle kemirir. Bunu gören Emily, üzüntüden ağlar ve bunun en sevdiği ve pahalı ayakkabısı olduğunu haykırır. Anton kalorifer dairesinde yalnız uyumak zorunda bırakılarak cezalandırılır. Anton yanlış anlaşıldığı zamanlarda, üzgün bir şekilde sepetine girer ve göze batmamaya çalışır. Bu iki olaydan anlaşıldığı gibi Anton hem sözlü hem fiziksel şiddet görür. Anton kemirmenin, köpeklere özgü bir davranış olduğunu düşünse de sahipleri tarafından anlaşılmaz. Emily artık Anton'u istemediğini ifade eder, eşi ona kendisinin zamanında köpek istediği hatırlatsa da fikri değişmez. Anton'un üzgün bakışlarından Emily, konuştuklarını anladığını düşünür. Fakat bu

Anton'un Köpek Okulu'na gitmesine engel olmaz, Köpek Okulu'nun yolu ona gözüktür. Friedbert gibi Emily de Anton'un Köpek Okulu'nda ilerleme kat ettiğini fark eder ve tavırları değişir. Bir önceki bölümde anlatıldığı gibi, kızlarını buza düşmekten kurtaran Anton'u, Emily de kahraman olarak görür ve "*Anton olmasaydı, Anton olmasaydı, düşünmek bile istemiyorum, o kahraman bir köpek*" (Richter, 2018: 87) sözleri ile ona minnetini ifade eder.

Romanın birçok yerinde Anton ve ufaklık hakkında bilgi verilir. Birbirlerine olan düşkünlükleri, kardeşlikleri, arkadaşlıkları gibi konular ele alınır. Anton'un, ufaklık dediği, en sevdiği kişi, evin tek kızıdır. Anton ufaklığı, gözümün nuru, gün ışığım, günlerimin neşesi diye seslendiği, ona olan derin bağlılığını gösterir. Onu kardeşi, can yoldaşı, oyun arkadaşı, gibi görür. Anton, diye seslendiği vakit, sesinin güzelliğinden sanki Brendon, çağırıyormuş gibi algılar. Yumuşacık elleri ile onu, tek doğru şekilde okşayabilen olduğunu düşünür. Birbirlerine olan bağlılıklarında, ikisinin neredeyse aynı boyda olmasının da (fiziksel nedenlerin) etkisi vardır. Anton, ufaklığın kokusundan çok hoşlanır, kokusunu süt ve çikolataya benzetir. Yemeklerini paylaşır, ebeveynlerinin hoşuna gitmese de aynı kaptan su içer ve biberonunu paylaşırlar (Richter, 2018: 29-30).

İkisinin bir diğer ortak özelliği, dört ayak üstünde yürümeleridir. Anton kendini ona karşı sorumlu hisseder, ona hayatta kalmak için dövüşmeyi, koşmayı, tehlikelerden uzak tutmayı öğretmesi gerektiğini düşünür. Buna örnek olarak göldeki kaza gösterilebilir.

"Uzun süredir yoldaydık. Her şeyiyle tam bir pazar akşam üstü yürüyüştü. Ördekli göle vardığımızda hava kararmaya başlamıştı. Ufaklık önden koşuyordu, ben arkasından. Tam olarak nasıl geliştiğini hatırlamıyorum. Tek bildiğim, ufaklığın göldeki ördekleri gördüğü ve o meşhur gri sığır çığlığından attığı. Bir anda buza doğru koşmaya başladı. Göz açıp kapayınca kadar hızlanmıştı, tutulacak gibi değildi. Ördekler uçtu. Ufaklık sevinç çığlıkları atıyor ve giderek daha hızlı koşuyordu, tam da buzdaki deliğe doğru. Olduğu yerde kalması için havladım. Âma beni dinlemedi, canımı dişime takıp peşinden koştum. Onu durdurmam gerekiyordu. Buz kaygandı. Buz her adımda çatırdıyordu. Atak yapıp ufaklığın önüne geçtim, hızla dönüp çarparak onu düşürdüm. Öfkeden ulumaya başladı. Pantolonun paçasını yapışıp ufaklığı elimden geldiğimce çabuk ve dikkatlice kıyıya çektim. Arkamızdan buz kırıldı". (Richter, 2018: 83-85)

Anton'un kahraman olmasına vesile olan bu olay, aslında ona göre bir görevdir ve ufaklık sürünün en savunmasızıdır. Anton ufaklık ile sohbet etmeyi ona hikayeler anlatmayı sever. Ona masanın altında "dolunayda ağlayan beyaz köpeğin" hikayesini

anlatır. Onun meraklı bakışları, Anton’u anladığını gösterir. Küçük bir kız olarak, Anton ile annesinden babasından daha iyi bir iletişime sahiptir. Anton’un, yanlış anlaşıldığı ev kazalarında, cezalandırıldığı vakitlerde, yanında sadece ufaklık olur ve onu destekler. Kalorifer dairesinde yatmak zorunda kaldığı zaman, ufaklık çıplak ayakları ile yanında gider ve geceyi birlikte geçirirler (Richter, 2018: 61). Bu olayda ufaklık, Anton’un üzgün ve yalnız olduğunu anlar ve onu yalnız bırakmak istemez.

2.5.5. Kedi-Köpek İlişkisi

Dünya var olduğundan beri “kedi, köpek savaşı var” denilse yanlış olmaz. Bu konuya cevap bulmak isteyen Lincoln Üniversitesinin (İngiltere) araştırmacıları bir araştırma yaparlar. Bu araştırma için, dünyanın farklı ülkelerinden toplam 748 hayvan sahibine, hayvanlarının evdeki tutumları ile ilgili çevrimiçi anket uygularlar. Araştırmada kedi ve köpeklerin %80’ninin bir arada yaşayabildiklerini ancak kedinin evde kral olmasına izin verilirse mümkün olduğunu gösterir. Kavgacı tarafın kedilerin olduğunu belirten hayvan sahipleri, köpeklerin kedilere göre daha uzun yıllardır insanlarla yaşadıkları için uyum sağlamalarının daha kolay olduğunu belirtirler (URL 24).

Romanda köpek ile kedinin arasındaki ilişki, romandan örneklerle incelenmeye çalışılmıştır. Anton daha ilk bölümden itibaren, kedi Mizzi ile olan çekişmelerinden söz eder. Anton eve ilk kendisinin gelmesinden dolayı, Mizzi’yi evde fazlalık olarak görür, sahiplerini “*neden bu kediye aldılar ki ben vardım*” sözüyle sorgular. Renginin kara, sarı gözlerinin karanlıkta parıldadığını ve geceleri sanki şeytanın ensesinde oturmuş gibi feryat ettiğini fakat insanların bundan rahatsız olmadığını dile getirir. Kendisinin havlaması sonucunda her zaman susturulmak istenen Anton, kediye karşı gösterdikleri bu anlayışı, kendine karşı haksızlık olarak düşünür. Mizzi’nin sinsi, tehlikeli ve şeytani tavırlarının olduğunu, sahiplerinin onun gerçek yüzünü tanımadıklarını belirtir. Evde birbirlerini görmezden geldiklerini aktartır. Eve sonradan gelen Mizzi’ye hoş geldin demek isteyen Anton, onu yalamak ve koklamak ister, fakat Mizzi onu tırmalar, canını yakar ardından, patilerinde kalan kanı yalar. Anton kedinin bu tavırlarına tahammül edemez ve o günden beri aralarında savaş olduğunu dile getirir. Kedinin her an her yerde olması, ağaçlara tırmanması, sessiz sessiz sokulması gibi özelliklerinden bu savaşı asla kazanamayacağını anlatır (Richter, 2018: 14-16).

Kendisine getirilen birçok yasağı, Mizzi'ye getirilmemesinden hoşlanmayan Anton bu durumdan son derece rahatsızdır. Yatak odasına girilmesine izin verilmezken kedinin, yataklarında uyumasına anlam veremez. Friedbert'in her zaman Anton'a "köpek gibi kokuyorsun" demesine karşılık Mizzi'ye hiç, "kedi gibi kokuyorsun" dememesine Anton anlam verememektedir (Richter, 2018: 58). Bu yüzden kendisini hep Mizzi ile karşılaştırmaktadır.

"Masa örtüsünün kayabileceğini nereden aklıma gelsin? Mizzi'nin başına hiç böyle bir şey gelmedi, o mutfak masasının üzerinde hep dolanır. Kopan şangırtı en az altın çakalı bile arkasına bakmadan kaçırırdı. Tek çare kaçmaktı. Emily'nin bacaklarının arasından! Tırnaklarımın yolluğa takılacağı mı nereden bilebilirdim? Mizzi her sabah Emily'nin bacaklarına sürünür de başına asla böyle bir şey gelmez." (Richter, 2018: 45-47)

İlişkilerindeki dönüm noktası, Anton'un ayakkabı kemirmesinden sonra Köpek Okulu'na gönderilmesi kararı ile değişir fakat bu da uzun sürmez. Anton'un durumuna üzülen Mizzi ilk defa o gece Anton'un sepetine girer ve onu teselli edercesine yanına kıvrılıp karnını yaladır. Bu duruma şaşırın Anton halinden memnun olarak uyanır. Anton, kedilerin hakkında yanıldığını, onların düşünce okuyabildiklerini fark eder. Fakat bu düşünceleri, Noel akşamı Mizzi yüzünden tekrar sahipleri tarafından yanlış anlaşılması sonucunda değişir.

"Mutfak kapısı kapanır kapanmaz kediciğe can geliyor. Mizzi'nin uyumadığını biliyordum zaten. Geriniyor, vücudunun esnettikçe esnetiyor ve tek bir hamlede kaloriferde masanın üzerine sıçırıyor. Kaz kızartmam da öylece masanın üzerinde. Aklından neler geçiyor? Cüret edemez! Yok, Mizzi cüret ediyor! Kaz kızartmasını patisine takmış, çekip sürüklüyor. Kaz ağır, kedi hafif Mizzi dengesini kaybedip benim kazımla beraber masadan aşağı yuvarlanıyor." (Richter, 2018: 98-99)

Kazı afiyetle yiyen Anton ile Mizzi, sahipleri tarafından arsız, hırsız olarak nitelendirilirler. Bu iki olayda aslında Mizzi'den kaynaklanmaktadır. Anton ceza alırken, Mizzi'ye hiçbir ceza verilmez. Anton, yaşanan bu durumdan sonra Ferenc amcasının kediler hakkında ki sözlerini doğrular. Ferenc amca kedilerin, yaban kedisi soyundan geldiklerini en fenasında kara kedilerinin olduğunu aktartır. Ne suçluluk ne de acıma duygularının olmadığını, sadece kendilerini düşündükleri için arkadaşlık yapamadıklarını söyler (Richter, 2018: 16). İncelemenin sonunda Anton, sahipleri ile yaşadığı yanlış anlamalarda, aslında gerçek suçlunun Mizzi olduğunu, sahiplerinin yaptıklarına tepki

vermeyişlerinden kaynakladığının sonucuna varılmıştır. Bu da Anton'un kendisi ile Mizzi arasında karşılaştırma ve kıskançlığa sebep olmuştur.

2.5.6. Köpek-Memleket-Ferenc Amca İlişkisi

Bu başlıkta Anton'un memleket özlemi incelenmeye çalışılmakta, romanın farklı bölümlerinden örnekler verilerek, Anton'un hangi durumlarda memleket hasreti çektiği ortaya konulmaktadır. Türk Dil Kurumu'na göre, memleket kelimesi çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Memleketin tanımları arasında: “*Bir Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü*” (URL 25) ifadesi kullanılırken, bir diğer tanımda ise: “*Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt- C. S. Tarancı*” (URL 25) şeklinde yorumlanarak insanın doğup büyüdüğü yer olarak dile getirilir.

Memleket insanın doğup büyüdüğü yer midir, yoksa uzaklarda kendini ait hissettiği yer midir? Buna verilecek cevaplar farklı olabilir. Memleket denilince akla ilk olarak doğup büyüdüğün, bölge veya ülke gelmektedir. Kimi için babasının doğup büyüdüğü köyü değil, yaşadığı yerdir. Memleket; hatıraların olduğu mekânlar, yenilen bir yemek, dinlenen bir şarkı, insana anlam katan şeylerden oluşabilmektedir. Memleket, kendini mutlu, evinde hissettiği yer olarak ifade edilebilir.

Memleket herkes için başka bir şey ifade edebilir, bir ülke, bir köy önemli olan bireyin kendini güvende hissedebilmesidir. Herkes kendini bir yere ait hissetmek ister. Bu din, aile, memleket, topluluk, gibi unsurlar olabilir. Memleketin sırrı kişinin genellikle ondan ayrılıp uzaklara göç ettiği ya da ayrılmak zorunda kaldığı zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Kimi insan gurbete maddi imkânsızlıklardan, savaştan dolayı memleketinden ayrılıp başka yerlere göç eder ve geri dönmez. Gurbette yaşayanlar, bir zaman sonra memleket hasreti çekmeye başlarlar. Uzaklarda insan kendini, yabancı, kaybolmuş, tehdit altında ve yalnız hissedebilir.

Romanda ana karakter Anton'da memleketinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Küçükken Macaristan'dan ayrılmasına rağmen Anton memleketinden çok bahsetmektedir. İncelemede memleketini barınaktaki Ferenc amcasından öğrendiğini çıkartabiliyoruz. Kimi zaman kemirdiği ayakkabı kokusu, kuzu postu, kış ayları, memleketini anımsamasına yeterli olmaktadır. Anton bir şeyleri kemirmeyi çok sever.

Bunların arasında en çok hoşlandığı Emily'nin ayakkabılarıdır. Anton Emily'nin ayakkabı kokusundan, Macaristan'da yaşadıklarını anımsar.

“Macaristan'da çiğnememiz için bize deri şeritler verilirdi. Çiğneme kaslarımızı güçlendirir, açlığı giderir ve ısırma için iyidir, derdi Ferenc amca. Emily'nin ayakkabıları yumuşacık, kadife gibi sulu.” (Richter, 2018: 59)

Anton'un yatak odasındaki kuzu postu her zaman ilgisini çekmiştir. Postun üzerinde uyumak ister fakat sahibi, holdeki sepetinde uyması gerektiğini söyler. Postun kokusu ona memleketini hatırlattığını roman dan anlayabiliyoruz.

“Kuzu postu memleket gibi, Puszta gibi, burma boynuzlu koyun gibi kokuyor”. Elbette üzerine uzanmak kesinlikle yasak çünkü Friedbert 'in yatak odasında köpeğe tahammülü yok.” (Richter, 2018: 32)

Anton kış aylarını, terlemediği için çok sever ve karlı havalar ona memleketini hatırlatır. Anton memleketine karşı özleminden bahseder:

“Kışı seviyorum çünkü tüylerim tıpkı burma boynuzlu koyunun postu gibi kalın ve beni sıcak tutuyor. Kış terlemeden geçirdiğim tek mevsim. Eskiden Macaristan'da metrelerce karın içine atlardık. Bir o yana bir bu yana yuvarlanır, zevkten havlar dururduk. Burada kar yağmıyor. Burası soğuk.” (Richter, 2018: 81)

Verilen örneklerden Anton'un uzakta yaşadığı yer ile memleketi arasında karşılaştırma yaptığı anlaşılmaktadır. Aldığı bir kokudan, yaşadığı olaydan memleketini hatırlar ve özlem duyar.

Anton neredeyse romanın her bölümünde Ferenc amcasından ve kendisini onun büyüttüğünden bahseder. Ferenc amca yaşlı, kör bir çoban köpeğidir. Ferenc amca, roman boyunca Anton'un ağzından düşmez. Romanın başından itibaren Anton, Ferenc amcasından bahsetse de hayatlarının nerede kesiştiğini okurlar son bölümde öğrenir. Ölmek üzereyken kurtarılan Anton'a, Ferenc amcası bakmıştır. Anton, Ferenc amcasına çok düşkündür. Her yaşadığı olayda, Ferenc amcasının sözlerini, öğütlerini anımsar. Bunlardan bazıları, sürü başında iken boynuzlu koyunları nasıl kurtardığı, yaban kedisi ile mücadelesi gibi anıdır. Anton'a bir sürünün başında iken, çoban köpeği olarak görevlerini öğretir. Romanın hemen her bölümünde bu bilgilere ulaşılabilir.

“Bizim orada, Macaristan'da değişmez bir yasa vardır, der ki geceleri sürü hep bir ara durmalıdır! Ancak bir arada durulursa step kokarcasını ve altın çakalı onlardan uzak tutabilirim. Gecenin bir vakti yaban kedisi sessizce pencereden içeri girse, onları uykuda yakalasa, bir çoban köpeğinin holde kime ne faydası olur? Böyle bir

hikâye var. Ferenc amcam bizzat yaşamış. Bir gecede koca koca aileler yok olmuş.”
(Richter, 2018: 38)

Ferenc amcası onu kedilere karşı uyarır. Anton, kedi Mizzi ile yaşadıklarının ardından Ferenc amcasının sözlerinin doğruluğuna bir kez daha görür ve ona olan inancı artar. Ferenc amcanın bir diğer nasihatini inceleyecek olursak:

“Ferenc amcam derdi ki, yavrular sürünün en güçsüzleridir ve onlara göz kulak olmak çoban köpeğinin görevidir. Burma boynuzlu koyunlar için de insanlar için de aynısı geçerlidir.” (Richter, 2018: 31)

Verilen örneklerden, Ferenc amcanın Anton’un hayatında çok önemli bir yere sahip olduğunu anlaşılmaktadır. Onun anlattığı hikâyeler, verdiği nasihatler onun için çok önemli ve değerlidir. Ferenc amca Macaristan’da başından geçen olayları Anton’a anlatır. Yaşadığı olaylar karşısında, Anton’a bu bilgiler yol gösterici olur. Ferenc amca, Anton için adeta bir hayat rehberidir. İncelemelerin sonunda Ferenc amcanın Anton’a Macaristan’a ait hikayeler gelenek ve görenek anlatmasındaki amacı onun kim olduğunu ve nereden geldiğini unutturmamak, milliyetçilik duygusunun aşılması gerektiği düşünülmektedir (Nalcıoğlu ve Çavuş, 2018: 150). Anton, Ferenc amcasını çok özler. Onun anlattıklarını hep canlı tutmaya çalışır. Yalnız kalmaktan korkan Anton onun anısı ile yalnızlığını gidermeye gayret eder. Ferenc amcasının çoban köpeklerinin en iyisi olduğunu düşünür. Günlük hayatta onu anımsatacak şeyler ile karşılaşır. Televizyondaki havlama seslerinden Ferenc amcası aklına gelir:

“Kutu sesler çıkartıyor. Geçenlerde bizim salonda burma boynuzlu koyunlar olduğuna ve Ferenc amcanın havladığına inanıyordum neredeyse. Ama bu mümkün değil çünkü Ferenc amcam Macaristan’da. Hem kokusunu da alamamıştım zaten.”
(Richter, 2018: 54)

Verilen örnekten Anton’un, Ferenc amcasına karşı olan özlemi anlaşılmaktadır. Anton, Ferenc amcasının Macaristan’da olduğunu ifade etse de aslında barınakta karşılaştıkları, sonradan da Ferenc amcaya ne olduğu son bölümde anlatılmaktadır. Anton Ferenc amcasının adeta hayali ile yaşamaktadır.

2.5.7. Anton ve Dolunayda Ağlayan Beyaz Köpek

Anton romanın sonunda dolunayda ağlayan beyaz köpeğin hikayesinden bahseder. Bütün köpeklerin bu hikâyeyi bildiklerini ve dolunay gecelerinde tüm köpeklerin

ağladıklarını anlatır. Bu durum dikkatimizi çekmiş; “Köpeklerin hikayeleri olur mu” sorusunu aklımıza getirmiştir. Bu bağlamda köpek efsanelerinin tarihi hakkında bilgi vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

İnsanlar, efsaneler destanlar gibi ilgi çekici hikayeleri nesilden nesille anlatmayı tarih boyunca çok sevmiştir. Destanlarda olduğu gibi tarihin belli dönemlerinde, insanları hayrete düşüren birtakım toplum ve doğa olaylarının, akıl dışı yollarla açıklanarak, yorumlanması ile oluşan masalımsı öykülere efsane denilmektedir. Efsaneler, oluş nedenleri açıklanamayan olağanüstü yorum getirme çabalarıdır. Efsaneler daha çok sözlü geleneğin ürünleridir. Efsaneler, dikkatli ve amacına uygun biçimde yazıldığı takdirde, çocukların hayal dünyasını zenginleştirmektedir (Kıbrıs, 2010: 122).

Mitolojide hayvan motiflerine sıkça rastlanmaktadır. Mitoloji tanımını açıklamak gerekirse: “*Mitoloji belirli bir din, halk veya uygarlığa ait, genellikle rahip veya ozanlar tarafından kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılarak varlığını sürdürmüş, insanlık ile evrenin yaratılış ve doğasını, geleneklere özgü inanç ve uygulamaların sebebini, yaşanmış veya tasarlanmış olağanüstü olaylar ve kahramanlar yardımıyla açıklamaya yönelik, kökeni belirsiz söylencelerin tümüne verilen isimdir*” (URL 26). Mitolojide yılandan sonra en çok kullanılan hayvan motifi köpektir. Mitolojide toplumlar kendi kültürünü yansıtarak köpek motifine başvurmuştur. Köpek, evcil bir memeli hayvan olup çeşitli kültürlerde iyi veya kötülük ile ilişkilendirilmiştir. Hint mitolojisinde köpek, yağmur tanrıçası İngra olarak görülmektedir. Maya mitolojisinde köpek, Maya Pek adlı köpeğin yıldırımları kontrol ettiğine inanılırdı. Kuzey Amerika yerlileri mitolojisinde, sekiz ayaklı bir köpeğin varlığından bahsedilmektedir. Çin mitolojisinde Tien Kou adlı köpeğin tanrısal köpek kuyruklu yıldız şeklinde, güneşi yutmaya çalışmasına inanılırdı. Mısır mitolojisinde köpekler ölümler diyarında bekçi olarak kutsal bir varlık kabul edilmektedir. İskandinav mitolojisinde köpeğin tanrıları koruduğu inancı bulunmaktadır. Yunan mitolojisinde köpekler tanrı Artemis’in arkadaşı olarak görülür, ölümler diyarını koruyan üç başlı köpeğin varlığından bahsedilmektedir. Pers mitolojisinde, cennete giden Çinvat köprüsünü koruyan iki tane dört gözlü köpeğin varlığına inanılmaktadır. Budist mitolojisinde köpekler cehennemde ceza verici, tanrı Yama’ya başıboş dolaşan ruhları bulmakta yardımcı olan varlıklar olarak görülmektedir. Afrika mitolojisinde, toplum yağmur yağdığı vakit köpeklerin kendilerine ateş armağan ettiklerine inanılmaktadır. Mezopotamya mitolojisinde köpek şifa dağıtan tanrıça olarak görülmektedir (Öztürk, 2018: 3).

Türk mitolojisinde de sıkça başvurulan hayvanlar arasında yıldıktan sonra köpek gelmektedir. Türk mitolojisinde, köpek motifi cennetin kapısında bekçi olarak kullanılmaktadır. Türk efsanelerinde karşımıza çıkan köpek, her boyda en az bir efsanede kullanılan motiflerin arasında yer almaktadır. Anadolu’da insana yakınlığı ve sadakati ile bilinen köpek, efsanelerde de kurtarıcı olarak görülmektedir. Bu efsanelere örnek verilecek olunursa, Kırgız efsanelerinde ki “**Köpek Efsanesi**” ile Türkmen Türklerinde “**İt Vefası**” bunlara ispat niteliğindedir. Köpeğin ilaç olarak görüldüğü efsanelere de rastlamak mümkündür. Köpeklerin hastalıkları tedavi etmek gibi olağanüstü güçlere sahip olduklarına inanılmaktadır (Yiğit, 2018: 282).

Türk mitolojisinde köpektten sonra kurt ayrı bir önem teşkil etmektedir. Kurt, Türk milletinin sembolü olarak görülmektedir. Kurtlar köpekgillerin bir üst türüdür. Yaşayan halk inançlarında kurdun birçok akşam insanların sağlığını korumakta veya hastalıkların tedavi edilmesine yardımcı olduklarına inanılmaktadır. Türklerde önemli olan Kurt, efsanelerde Bozkurt adıyla anılmaktadır. Kurt efsaneleri arasında “**Kurt Adam**” efsanesinin ayrı bir yeri bulunmaktadır. Türklerde bu efsane diğer milletlerden bağımsız oluşmamıştır. Kurt adam efsanesinin kökenleri çok eskiye dayanmaktadır. M.Ö. 5. yy. yaşamış eski Yunanlı tarihçi Herodot, Karadeniz kıyısında yaşayan kimi toplulukların büyücülerinin, yılın bazı günlerinde kurda dönüştüklerinden söz etmektedir. Yunan mitolojisine göre ilah Jupiter, Arkadya kralı Lycaon'a kızarak onu kurda çevirmiştir. Sonsuza dek kurt olarak yaşayan Lycaon çevresinde korku oluşturmuştur. Roma çağında ise Vergilius, Plinius, Propertius, Servius ve Petronius, kurt adamlarla ilgili öyküler yazmışlardır (Gülşen, 2013: 4,8).

Bu gelişmeler sonucunda dünya genelinde “**Kurt Adam**” hakkında masallar yazılmaya başlanmıştır. Bu masallarda kurt kötülük sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Almanya’da “**Kırmızı Başlıklı Kız**” adlı masal buna örnek olabilir. Günümüz popüler kültürde kurt motifi daha çok sinema alanında kullanılmaktadır. 1941’de sinemaya uyarlanan “**Kurt Adam**” (The Wolf Men) filmi dünya çapında geniş kitlelere hayranlık uyandırmıştır. Dolunay zamanı kurt şeklinde bir yaratığa dönüşme yeteneğine sahip bir insan olarak tasvir edilen mitolojik yaratığın tüm dünyayı büyülemesinden etkilenen yapımcılar, bu fırsatı kaçırmayarak, kurt adamı sembolik olarak seyircilerin beğenisine sunmuşlardır. Kurt adam filmlerinde belli objelere rastlanmaktadır, bunların en önemlisi dolunaydır (URL 27).

Dolunay kavramı romanın son bölümünde Anton tarafından anlatılan, dolunayda oturan beyaz köpeğin hikayesinde karşımıza çıkmaktadır. Anton ufaklık Lili ile mutfak masasının altında oyun oynarken, ufaklık ona “köpekler ağlar mı” sorunu yöneltmektedir. Bu sorusuna karşılık Anton köpeklerinde ağladığını, en çok da dolunayda ağladıklarını dile getirmektedir. Bunun sebebi olarak da Ferenc amasının anlattığı hikâye olduğunu aktarmaktadır. Ferenc amcanın anlattığı hikâyeye göre:

“Uzun yıllar önce, dilek tutmanın hala işe yaradığı vakitlerde altın çakallar ile köpekler dostça bir arada yaşarmış. Çakallar mağaralarda yaşarken, köpekler yoksul ve sahihsizlermiş. Altın çakallar hikâyeye dinlemeyi çok severlermiş, bu sebepten dolayı onlara yenilik getirenleri misafir ederlermiş. Köpekler çok gezen oldukları için çok bilir, güzel hikâyeler anlatırlarmış. Kışın en soğuk gecesinde, altın çakallar tam uykuya dalacaklarında bir ağlama sesi duymuş ve bakmaya karar verdikten sonra kamptan ayrılmışlar. Mağaranın içindeki tünelden geçip, karın ortasında beyaz köpeği ağlarken görmüşler. Taşı çatlatacak kadar içli içli ağlayan beyaz köpek, çakalların sorularına cevap vermeden dolunaya bakarak ulumaya devam etmiş. Altın çakallar dolunaya baktıklarında, gördüklerini bir daha asla unutmamışlar. Ayda kocaman beyaz bir köpek oturuyor pati sallıyormuş. Gördükleri manzara karşısında şaşırıp ve öfkelenen altın çakallar, dünya bizim olduğu gibi ayda bizim olmalı diyerek öfke ve kıskançlıktan beyaz köpeği yemişler. O günden sonra köpekleri düşman belleyen altın çakallar, bir daha köpekleri misafir etmemişler. Kendi hikâyelerini uyduran çakallar hikâyenin sonunda, kendini kurtarmak için aya sığınan beyaz köpeği anlatırlar. Biz köpeklerse göğe baktığımızda, dolunaydaki beyaz köpeği görüp ağlarız.” (Richter, 2018: 109-112)

Hikâyeyi üzüntü içerisinde anlatan Anton, ufaklığın duygu dolu bakışları ile hüzünlenmektedir. Ufaklık babasının kucağına oturur ve babasına “köpekler ağlar mı” sorusunu sormaktadır. Anton, Friedbert’in vereceği cevabı merak içerisinde beklemektedir. Friedbert düşüncelerini dile getirir:

“Biz insanlar gibi olmasa bile köpeklerin de ağladığına inanıyorum, Gözyaşı dökmüyorlar ama kuyruklarını indirip usul usul inliyor ve gidip bir köşeye kıvrılıyorlar. Üzgün bir köpek sana asla çomak getirmez, oynamaz, yemek yemez, tüyleri matlaşır, kısacası perişanlığın resmine dönüşür”. (Richter, 2018: 114)

Babasının bu açıklamalarına karşın ufaklık bunları nereden bildiğini sorar ve babası Anton’un geçmişini anlatmaktadır. Anton’un çok küçükken Macaristan’dan geldiğini ve ölmek üzereyken barınaklılar tarafından bulunduğu bahsetmektedir. Friedbert, Anton’u aldıklarında çok cılız ve mutsuz olduğunu, geceleri çok sızlandığını dile getirmektedir. Özellikle dolunayda, pencerenin önünde aya bakarak bir kurt gibi sabahlara kadar uluduğunu ve onu sakinleştirmenin çok zor olduğunu aktarmaktadır.

Bunu öğrenen Lili masanın altında yatan Anton’u teselli etmek ister ve kulağına şu sözleri söyler: “*Dolunay olduğunda neden uluduğunu biliyorum. Aydaki beyaz köpeği gördün, değil mi?*” (Richter, 2018: 116). Bu sözler karşısında Anton geçmişi ile yüzleşmek zorunda kalmıştır.

Kurtların aydaki arkadaşlarını çağırmak ya da ayı yere indirmek için uludukları fikrine, kurtların başını göğze uzatarak ulumaları sebep olarak gösterebilir. Araştırmacılar kurt ve köpeklerin dolunayda ulumalarının efsane ile bir ilgisi olmadığı yönünde tespitleri bulunmaktadır. Kurt-köpeklerin dolunayda ulumalarının ayda gördükleri arkadaşları ile bir ilgisi olmadığını dile getiren araştırmacılar, köpek ya da kurtların farklı maksatlı uluduklarını ifade ederler. Sürü halinde yaşayan köpek-kurtlar geceleri yer bildirme amaçlı, yaşadıkları alanı korumak, diğer sürüleri korkutmak ve eş aramak için uluduklarını dile getirirler. Araştırmalar köpeklerin her an uludukları, bu durumun dolunay ile ilgili olmadığını bunun köpeklerin anatomisi ile ilgili olduğu sonucuna varılmıştır (URL 28).

2.5.8. Romandaki Pedagojik Buluntular ve Kazanımlar

Bu bölümde çocuk edebiyatına kazandırılmış olan bu romanın, çocuk edebiyatına ne gibi katkıların olduğu, romandan yararlanarak incelenmeye çalışılmıştır. Romanı okuyan bir çocuğun, eğitimine, gelişimine ve iç dünyasına hangi kazanımlarda bulunabileceği hususunda araştırma yapılmıştır.

Öncelikle romanların, edebiyat ve eğitimde ki yerine ve anlamına bakmakta fayda olduğu görüşündeyiz. Romanların farklı tanımları mevcuttur. Şimşek romanı; “*Dil ve edebiyat eğitimiyle, bir taraftan çocukların ana dil becerileri geliştirmeye çalışırken diğer taraftan duygu, düşünce ve davranışları estetik yönden geliştirmeye çalışır*” (Şimşek, 2012: 243) şeklinde tanımlamıştır. Ana dilin doğru öğrenilmesine vurgu yapan Şimşek diğer taraftan da romanın çocukların duygusal gelişimi için önemine dikkat çekmektedir.

Oğuzkan ise romanları: “*İnsanların serüvenlerini, karakterlerini, düşünce ve duygularını ayrıntıyla, kendine özgü bir biçimde anlatan, düz yazılara verilen addır*” (Oğuzkan, 2001: 98-99) yorumuyla tanımlamıştır. Romanların gerçek ya da hayali ürünler olabileceğini aktaran Oğuzkan, bu ürünlerin çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştireceği görüşündedir. Böylelikle çocukların içinde buldukları kültür ve topluma, uyum

sağlamalarını kolaylaştıracağını düşünmektedir. Romanlar çocukların geçmişlerini tanımalarına, farklı ülkeler de yaşayan insanlar hakkında bilgi sahibi olmalarına fırsat sunmaktadır.

Edebiyatta, çocukların ve gençlerin hayatı tanıyabilme ve sevmeleri için en iyi tür, romandır. Çocuklar romanlardaki yaşamları, kendi yaşamları ile kıyaslama, doğru ile yanlış arasında muhakeme yapma imkânı bulmaktadır. Romanların bir diğer özelliği kurguya dayalı olmasıdır ve bu özelliği ile roman, edebiyat türleri arasında en çok tercih edilenler arasındadır (Şimşek, 2012: 243).

Romanlar çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırarak, hayatı anlamalarını kolaylaştırmaktadır. İnsanın iç dünyasını derinden etkilemeyi amaçlayan romanlar, başka insanlar yoluyla, çocukların kendilerini tanımalarına yardımcı olmaktadır. İnsanın kişilik gelişimi için, kendini tanıması çok önemlidir. Romanlar çocukların hayal dünyasının zenginleşmesine büyük katkı sağlar. Romanlarda çocuk, cesaret, iyilik, kahramanlık, sevgi, yardımlaşma, din, sabır gibi birçok olumlu tutum geliştirme imkânı bulur (Şimşek, 2012: 245).

Bu bilgiler doğrultusunda Jutta Richter'in "Bir Köpeğin Samimi İtirafı" adlı romanında dikkat çeken pedagojik buluntular ve kazanımlar incelenmiştir. Pedagojiyi, edebiyatın düşmanı olarak gördüğünü belirten Richter bu hususta sıkça pedagoglar tarafından eleştirilir. Richter ile yazışmamızda çocuklara yönelik ortaya koyduğu eserlerde amacının pedagojik olmadığı yönünde söylemine karşın, roman da birçok pedagojik kazanımlar tespit edilmiştir.

Öncelikle pedagojinin ne olduğunu dair bilgiler vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Temelinde çocuk üzerine yoğunlaşan pedagojinin amacını Yıldırım şöyle ifade etmektedir: "*Bireyin özgürlüğünü engelleyen, nesneleştirilen ve doğasına aykırı eğitim uygulamalarını saptamak ve bunlara alternatifler sunmak; bireyi kendi sorumluluğu çerçevesinde kendini gerçekleştirmesine olanak tanıyacak görüşler ortaya koymak; mevcut uygulamaları pedagojik, sosyal, kültürel ve varoluşsal bir bakış açısıyla değerlendirerek çözüm sunmak olarak sıralanabilir*". (Yıldırım, 2011: 3)

Yıldırım'ın görüşlerinden anlayacağımız üzere pedagojinin amacı çocuğun kendini gerçekleştirmesine katkı sunmaktır. Bu alanın ilklerinden olan Rousseau, pedagojinin temellerini daha 18. yüzyılda atmıştır. Rousseau çocukların doğal fitratları üzerinde çok

müdahale etmeksizin yetiştirilmesi görüşündedir. Bu alanda ki görüşlerini Yıldırım şu şekilde aktarır:

“Pedagoji kavramın ortaya çıkmasında J.J. Rousseau'nun eğitim alanında ki anlayışı kaynak olarak gösterebilir. Rousseau'nun radikal anlayışıyla başlayan eleştirel eğitim yaklaşımı, çocuk eğitiminde ve toplumsal kurumlarda radikal değişiklikleri öngören bir öneme sahiptir. Rousseau'nun görüşleri ilk etapta geleneksel eğitim anlayışına karşı ortaya çıkararak modern eğitim anlayışına ilham kaynağı olur. Fakat modern eğitimin de insan doğasını Çağdaş yöntemlerle bozmaya başlamasıyla birlikte Rousseau'nun görüşleri bu anlayış için de geçerli olmaya başlar. Bu anlamda günümüzdeki eğitim problemlerini ortaya koyan ve çözümler sunmaya çalışan eleştirel pedagoji, radikal geleneğin geldiği son nokta olarak düşünülebilir. Yani radikal eğitim bir başlangıç iken eleştirel pedagoji bir gelişme, bir süreç olarak düşünülebilir. Kimi zaman birbirlerinin yerine de kullanılabilen bu kavramlar ele aldıkları temel problemler dolayısıyla birbirlerini tamamlar niteliktedirler. Eleştirel pedagoji günümüz eğitim sorunlarını sistematik olarak tartışan bir eğitim yorumudur.” (Yıldırım, 2011: 4-5)

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Rousseau'nun eğitim anlayışının değişmesine önemli katkılar yaptığı görülmektedir. Geleneksel baskıcı eğitim anlayışından uzaklaşarak, modern eğitim anlayışına yönelmenin doğru olacağına inanmış ve bunun iyi bir pedagoji ile mümkün olacağını ifade etmiştir. Modern eğitim sisteminde çocuk, aktif öğrenci konumundadır. Hayatı tecrübe edinme için, yaparak yaşayarak ilkesi esas alınmıştır. Böylelikle çocuklar daha nitelikli bir öğrenim görme imkânı bulmuştur. Hayatı tanımak çocuklar için önemlidir. Burada nitelikli yazılmış edebiyat ürünleri önem teşkil etmektedir. Bu ürünleri çocuklara ulaştırmanın en kolay yolu şüphesiz kitaplardır. Bu çerçevede romanı incelerken dikkatimizi çeken pedagojik unsurlar olmuştur.

2.5.8.1. Fabl Özellikleri

Eserin türü roman olmasına rağmen analizlerin sonucunda romanda fabl özellikleri de saptanmıştır. Çocuk edebiyatında fablların önemli bir yeri vardır. Nas fablları şu cümleler ile anlatır: *“Fabl, hayvanları (kimi de bitki ve eşyaları) kişileştirerek (insan değeri ve rol verilerek) belirli ahlaksal değerleri dile getirir”* (Nas, 2004: 245). İnsana ait özelliklerin

hayvanlar üzerinde kişileştirerek oluşan fabllar, sadece çocuklara değil her yaştan okuyucuya hitap etmektedir.

Romanda ana karakter olan Anton bir çoban köpeğidir. Richter, Anton'a insani özellikler vermiştir. Bir köpek olan Anton'un, duygularını insan gibi yaşaması dikkatimizi çekmiştir. Köpekler duygusal ve düşünceli varlıklardır. Köpeklerin bu özellikleri belki de insana olan yakınlıkları ile açıklanabilir.

Sahiplerini ağlarken gören köpeklerin de ağladığı görülmektedir. Köpekler iki durumda ağlarlar, yalnız kaldıklarında ve koro halindeyken. Neden ağladıklarının anlamını bilmeksizin, bir köpeği ağlarken ya da ulurken duyan köpekler, koro şeklinde hep birlikte ağlamaya başlarlar. Eserin sonunda Anton'un geçmişinden bahsedilirken, onun dolunayda sabahlara kadar ağladığı anlatılır. Dolunay gecelerinde bir köpeğin ağlaması halinde diğer bütün köpeklerinde ağladığı anlatılır (Richter, 2018: 108).

Anton'un romanda öne çıkan diğer duyguları ayrılık ve özlemdir. Romanın ilk bölümünde memleketinden, Ferenc amcasından ve kardeşlerinden ayrıldığını anlatır. Anton, yeni bir yuva bulup hayata tutunmak amacıyla mücadele verir. Köpeklerin hayatı insanlarınkine benzerlik göstermektedir. İnsan hayatında birçok zorluk ile karşılaşır ve mücadele vermek zorundadır. Verilen yaşam mücadelesi barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçları gidermek için sürdürülmektedir. Yaşanan kayıplar, ayrılıklar insan hayatında önemli izler bırakır. Anton'da sevdiklerini anılarında canlı tutmaya çalışır. Hem memleketine hem de sevdiklerine karşı özlem duyar. Anton, bir insan gibi ayrılık ve memleket özlemi çekmektedir.

Bir diğer yaşadığı duygu kıskançlıktır. Evin diğer evcil hayvanı olan Mizzi'den hiç hoşlanmaz. Sahiplerinin kendisine ve kediye karşı adaletli davranmadıklarını düşünür. Anton işlediği suçlar karşısında ceza alırken, Mizzi almaz. Bu sebepten dolayı Anton, onu düşmanı olarak görür ve savaş içerisinde olduklarını belirtir. Buradan yola çıkarak Anton kıskançlık duygusu içerisinde.

Anton, sahibi Friedbert'e çoğu zaman öfke ve ön yargı ile yaklaşır. Köpek düdüğü çalarak ona yanlış ismiyle hitap etmesinden dolayı çok öfkelenir (Richter, 2018: 11). Friedbert'in köpekler hakkında hiçbir şey bilmediğini düşünür. Anton insanları küçümser ifadeler de kullanır. İnsanların dünya hakkında pek fazla bilgili olmadıklarını düşünür. Kendi sürülerini koruyabilselerdi, köpeklere ihtiyaç duymazlardı diye aktarır. İnsanların

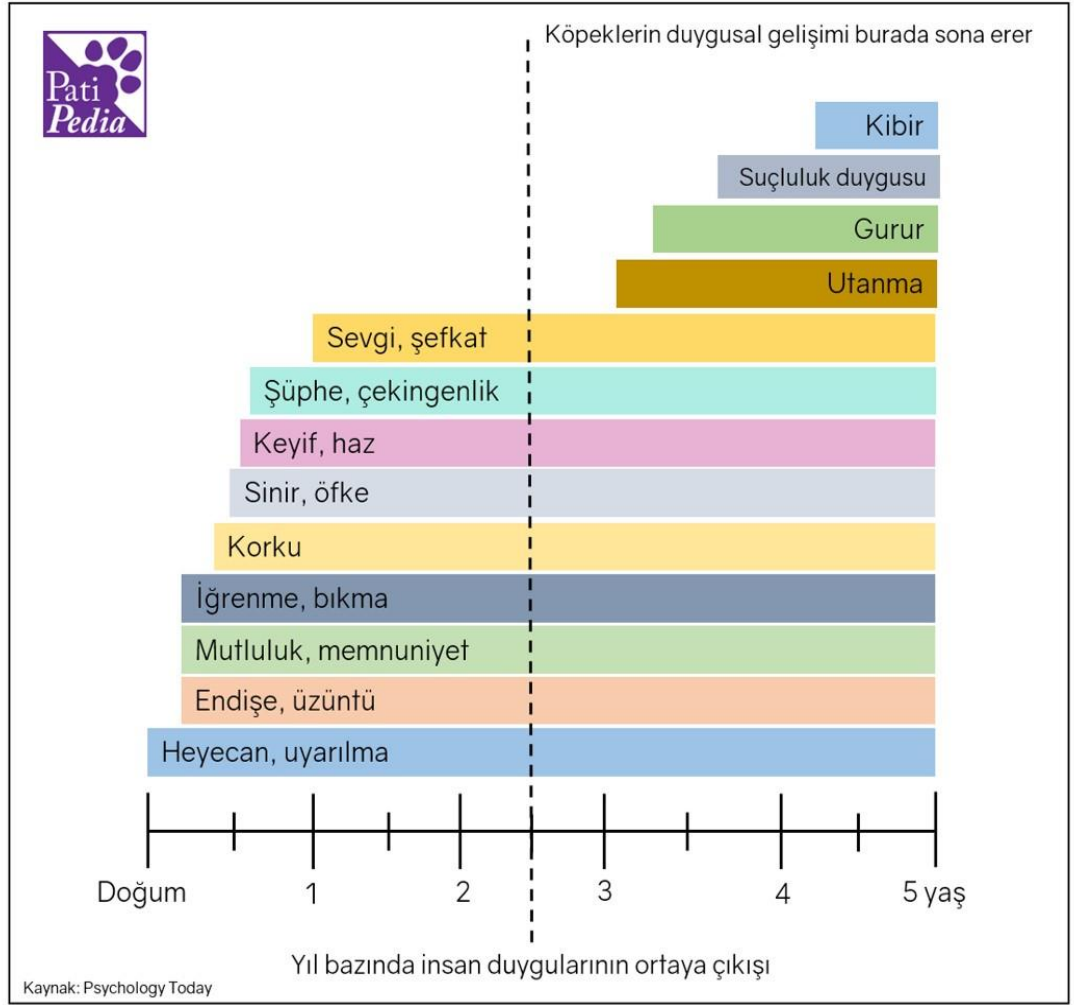
iki ayak üzerinde yürümelerini tuhaf bulur. Dillerinin kısa, kötü kulak ve burunları olduğunu ekler. Anton'un bu ifadelerinden insanları küçümsediği sonucuna varılmıştır.

Anton sahibi Emily'nin ayakkabılarını kemirmekten çok büyük haz duyar. Köpeklerin damakları için kemirmenin çok önemli olduğunu düşünür. Richter, Anton'un yaşadığı haz duygusunu anlaşılır bir dille anlatmıştır.

Verilen örneklerden anlaşıldığı üzere Anton çeşitli duygular hisseder. Bu doğrultuda Anton hissettiği duyguları bilinçli mi yoksa köpeğin anatomisine ait unsur mu araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Köpeklerin duygularının var olup olmadığı sorusuna yanıt bulmak isteyen Etologlar (Köpek Bilimciler) köpeklerin duyguları olup olmadıklarını araştırırken çok ilginç sonuçlara varmışlardır.

British Columbia Üniversitesi psikoloji bölümünde Profesör olan Dr. Stanley Coren, 2013'de Psychology Today adlı dergi de köpeklerin ve insanların duygusal gelişimi ile ilgili bir araştırma sonucu yapmıştır. Coren yaptığı araştırmada, köpeklerin zihinlerinin 2-2,5 yaş aralığındaki bir çocuğun zihnine eşit olduğu sonucuna varmıştır. Köpeklerin de duyguları vardır fakat insanlar gibi kompleks bir yapıda değildir. Yaş ilerledikçe çocuklar da duygular karmaşıklık gösterirken, köpeklerin duygusal gelişiminin, bir çocuğun 2,5 yaşındaki halinde durduğu aktarılır. Köpekler, mutluluk, sevinç, korku, endişe, sinir, öfke, sevgi, haz, nefret gibi duyguları hissedebilmektedirler (Şekil 2.1). Bu duyguları insanlar daha kompleks yaşamaktadırlar. Ancak araştırmaya göre köpekler, suçluluk, gurur, utanç gibi daha karmaşık duyguları hissedememektedirler. Dr. Coren'e göre köpekler suçluluk duygusu değil, korku hissini basit bir şekilde duymaktadır. Köpekler, insanların vereceği tepki karşısında utanç değil korku yaşarlar. Örneğin köpekler bir yarışmaya katıldığında, kazandıkları zaman gurur ya da rezil olma duygusu tatmayacaklardır (Coren, 2003).

Şekil 2.1. İnsan ve köpek duygularının yaşlara göre gelişimini göstermektedir.

Coren'in tespitleri doğrultusunda Anton'un yaşadığı sevgi, öfke, özlem, ayrılık, mutluluk gibi duyguları hissedebildiği fakat ön yargı ve kıskançlık gibi duyguları hissetmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

Köpeklerin de insanlar gibi duyguları olduğunu saptayan araştırmacılar, köpeklerin pozitif veya negatif uyarılara basit tepki vermekten daha fazlasını yapabilen karmaşık beyinlere sahip oldukları sonucuna varmışlardır. Bir köpeğin beyindeki duyguların işlenmesinin, insan beyni ile benzerlik gösterdiğini tespit edilmiştir. Etologlar bazı köpeklerin sevme yeteneğinin kendi isteklerine bağlı olduğunu savunurlar. İnsanların kimi sevip, sevmeyeceği de kendi iradesindedir. Köpekler herkese karşı aynı sevgiyi göstermezler. Anton romanda sık sık sevgiden bahsetmektedir. Anton, kime sevgi besleyeceğine kendi iradesi ile karar vermektedir. Lili'ye beslediği saf sevgi çok

büyükken, diğer sahiplerine beslediği sevgi ile aynı ölçüde değildir. Her varlığın sevgi ihtiyacı olduğu gibi köpeklerinde sevgiye ihtiyaçları vardır. Köpekler kendilerine duyulan sevginin fiziksel olarak da gösterilmesini beklerler. Anton sahipleri tarafından sevilme, okşanmak ister. Fakat onu sadece ufaklığın doğru bir şekilde okşadığını ifade eder (Richter, 2018: 29).

Duygular hayvanlarda önemli olduğu kadar insan hayatında da önemlidir. Duygular, çocukların kişisel gelişimi için hayati önem taşımaktadır. Bu doğrultuda roman, çocuğun duygu gelişimi için olumlu kazanımlar içermektedir. Çocuk, romanı okurken köpeğin perspektifinden hayata bakabilme ve onun duygularını hissedebilme imkânı bulabilmektedir. Alton'un insanlara ait davranışlar içerisinde olduğu saptanmıştır. Anton eve yeni gelen kedi Mizzi'ye misafirperver yaklaşımlar içerisinde bulunur. Yeni gelene hoş geldin demenin, köpeklerde adet olduğunu aktaran Anton, bunun için onu koklamak ve yalamak ister. Fakat Mizzi Anton'u tırmalar. Bu durum karşısında Anton hayal kırıklığı yaşar ve bir daha ona yaklaşmaması gerektiğini anlar (Richter, 2018: 14). Bu örnekten anlaşılacağı üzere insana ait olan misafirperverlik tutumu, Anton'da da bulunmaktadır. Misafirperverlik davranışların köpeklerin dünyasında da olabileceğini gösteren Richter, çocukların hayal dünyalarını geliştirmesi için imkân tanımaktadır. Hayal dünyasını zenginleştirmek, çocuğun gelişimi için çok önemli bir kazanımdır.

2.5.8.2. Empati

Eserde elde edebilecek bir diğer kazanım ise Empatidir. Günümüz toplumunda, insanlığın belki de en büyük eksikliği, empati kurma özelliğinin oldukça sınırlı olmasıdır. "Ağaç yaşken eğilir" atasözünden yola çıkılacak olunursa, toplumun en küçük bireyleri olan çocukları, daha küçük yaşlardan itibaren, empati olgusunun kazandırılmasının doğru olacağı kanaatindeyiz. Konuyu ele almadan önce empatinin tanımını incelemekte fayda olacaktır. Empati ile ilgili birçok farklı tanım olsa da ortak fikir aynıdır.

Dökmen empatiyi: "*Empatiyi bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşünceleri doğru olarak anlamasıdır*" (Dökmen, 2003: 135) şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımından anlaşılacağı üzere kişiden kendini başka birinin yerine koyarak onu anlaması ve ona göre davranması beklenmektedir.

Tarhan empati ile diğer duyguları da işin içine katarak, herkesi değerli görmek ve başkaları için de kaygılanmayı ön plana çıkarmaktadır. Tarhana göre empati: *“Kendimizi başkasının yerine koymak, kendimiz için düşündüğümüz şeyi başkası için de düşünmek. Başkasını kendimiz gibi değerli görmek ve onun için kaygılanmaktır”* (Tarhan, 2018: 141).

Empatinin tarihçesine bakılacak olunursa, kökü Almanya ve Yunanistan’a dayanmaktadır. Bugün kullanılmakta olunan “empati (emphathy)” teriminin iki atası vardır. Bunlar Almancadaki “Einfühlung” ve eski Yunancadaki “empathia” terimleridir. Tarihte empati kavramının ortaya çıkmasında Almanya’da estetik ve psikoloji alanlarındaki çalışmalar etkili olmuştur. “Einfühlung” adı verilen kavramı ilk olarak Alman psikologlardan Theodor Lipps kullanmıştır. Lipps 1897 yılında “Einfühlung”ün tanımını: Bir insanın, kendisini karşısındaki bir nesneye -örneğin bir sanat eserine - yansıtması, kendini onun içinde hissetmesi ve bu yolla o nesneyi kendi içine alarak (absorbe ederek / özümseyerek) anlaması olarak yapmıştır (Dökmen, 2003: 339).

Empatiye, hayatımızın her alanında ihtiyaç duyarız. İnsan hayatını, diğer insanları anlamak ve anlaşılacak ile geçirmektedir. Bunu yaparken de empatiye ihtiyaç duyar. Empati başkalarının duygularını anlamak ve sezmek, düşünceleri doğru okumak ve yorumlamak ve bunlara karşı duyarlı olmayı hedefler. Empati kurma becerimiz, ilişkilerimizi sağlıklı yürütmemize yardımcı olur. Empati kurmak insana birçok değer kazandırmaktadır.

Bu kazanımlar sayılacak olunursa öncelikle insanın çevresine karşı sevgi, saygı ve hoşgörüsü artar. İnsanın ruh sağlığı olumlu yönde etkilenir, buna vicdan da diyebiliriz. Empati kurabilen birey, karşılaştığı sorunlar karşısında problem çözme becerisi kazanır ve hayatı kolaylaşır. Empati nasıl kurulur sorusunu Dökmen: *“Karşımızdaki kişinin rolüne girerek empati kurduğumuzda, o kişinin rolünde kısa bir süre kalmalı, daha sonra bu rolden çıkarak kendi yerimize geçebilmeliyiz. Aksi halde empati kurmuş sayılmayız. Karşımızdaki ile özdeşim kurmak (ona benzemek) veya ona sempati duymak, empatiden farklı şeylerdir. Empati kurmaya çalıştığımız kişinin rolüne kısa bir süre için geçmeli “sanki o kişi imişçesine” düşünmeye ve hissetmeye çalışmalıyız”* (Dökmen, 2003: 136) şeklinde cevaplamıştır.

Empatiyi doğru kurabilmek kadar ona göre tepki vermek de önemlidir. Birinci adım karşı tarafı anlamak ise ikinci önemli adım ise buna göre tepki vermektir. Dökmen bunun iki yolu olduğunu savunur. Karşımızdakinin bizi anladığını göstermenin yolu: yüzümüzü,

bedenimizi kullanarak onu anladığımız göstermek ve sözlü olarak onu anladığımızı dile getirmektir (Dökmen, 2003: 137).

Eserin farklı bölümlerinde empatik bulgular tespit edilmiştir. Bu duruma örnek, eserin ikinci bölümündedir. Anton yürüyüş yaparken ördekli göldeki ördekleri kovalamaktan hoşlanmaktadır. Fakat tam onları kovalayacağı sırada sahibi tarafından düdük ile uyarılmaktadır. Sahibinin bu tepkisinden hoşlanmayan Anton: *“Böyle nasıl sorumluluk alınır ki? Neler yapabileceğini böyle nasıl gösterirsin?”* (Richter, 2018: 23) sözleri ile dile getirmektedir. Bununla okuru düşünmeye ve empati kurmaya yönlendirmektedir. Anton’un hoşlandığı bu davranışa engel olan Freidbert’in kendisini neden kısıtladığını anlamadığını, açığa vurmaktadır. Özgürce davranmadığı için içten içe üzülmemektedir. Sahibinin Anton ile empati kuramadığı bir gerçektir.

Bir diğer olay da ise Anton, söğüt dallarından örülü sepetinde uyumaktan hiç hoşlanmadığını sıkça ifade etmektedir. Anton sepetindense sahiplerinin yatak odasındaki sıcak kuzu postunun üzerinde uyumanın hayalini kurmaktadır. Söğüt dallarının soğuk, rahatsız edici olduğunu düşünür ve şu soruyu sorar: *“Sen hiç hayatında söğüt ağacının üzerinde uyumayı denedin mi?”* (Richter, 2018: 35). Anton sorusu ile sahiplerinin empati yapmasını istemektedir.

Bir diğer örnekte, Anton evin diğer evcil hayvanı kedi Mizzi ile sık sık didişme içerisine girmektedir. Mizzi’nin art niyetli olduğunu düşünen Anton, sahiplerinin onun gerçek yüzünü tanımadıkları için birçok olayda Mizzi’yi cezalandırmadıklarını ifade etmektedir. Sahiplerinin gece yataklarında tehlike altında oldukları için kaygılanır ve endişelerinden bahseder: *“Gecenin bir vakti yaban kedisi sessizce pencereden içeri girse, onları uykuda yakalasa, bir çoban köpeğinin holde kime ne faydası olur?”* (Richter, 2018: 38). Anton sahiplerinin kedi Mizzi’yi tanımadıklarını, kendisine değer vermediklerini ve görevine uygun hareket etmesine fırsat tanımadıklarını düşünmektedir. Sahiplerinin onu anlamasını ve empati kurmasını beklemektedir. Verilen örneklerden Richter’in, okurun Anton ile empati kurmasını istediği sonucuna varılmıştır. Çocuk edebiyatı açısından değerlendirildiğinde romanda empatik ifadelerin bulunması önemli bir pedagojik kazanımdır.

2.5.8.3. Sorgulamak

İncelemeler sonucunda romanda Anton'un olaylara yönelik sorgulayıcı açıklamaları dikkatimizi çekmiştir. Bu açıklamaları incelemenin faydalı olacağı düşüncesindeyiz. Sorgulama kavramını iyi okumak gerekir. Sorgulamayı "hayatın anahtarı" şeklinde tanımlayabiliriz. İnsan hayatı boyunca her şeyi sorgulaması elzemdir. Çocuklarımıza sorgulamayı öğretmemiz belki de hayatı anlamak için, kapının anahtarı niteliğindedir. Çocukların sorgulama yeteneğini geliştirmek için çocuk edebiyatı mükemmel bir alandır. Eserlerde verilmek istenen mesajları anlayan çocuk, hayatın şifresini çözmüş demektir.

İnsan sorgulamaya dünyaya geldiği andan itibaren başlar. Bebeklikten itibaren tanımadığı dünyayı, annesini ve ailesini algılamaya çalışır. Her şeye yabancı olduğu bu karmaşık düzende kendini bulmaya çalışır. Çocuklar konuşmaya başladıklarından itibaren soru sormayı çok sever. Soru sormak, çocuk için nefes almak gibidir. Yabancı olduğu dünyayı soru sorarak anlamaya çaba gösterir. Bu doğrultuda çocukların soruları karşısında onları tatmin edecek cevaplar verilmesi önemlidir.

Çocukları yetiştirirken toplumun ya da kültürlerin koyduğu yanlış kalıplar ile hayatta ilerlemenin yanlış olduğu kanaatindeyiz. Bilginin doğruluğunu sorgulamak yerine olduğu gibi kabullenmek yanlış olacaktır. Bu doğrultu da toplum ve bireyler olarak bilinçli davranmalıyız. Çocuklara düşünmeleri ve merak duygularını geliştirmeleri için rehberlik etmeliyiz.

Bu doğrultuda romanda dikkat çeken sorgulayıcı ifadeler irdelenmeye çalışılmıştır. Anton romanın başında Mizzi'den bahseder. Mizzi evin diğer evcil hayvanı olan bir kedidir. Eve önce kendisi geldiği için onu kabullenmek istemez. Sinsi ve kötü olduğunu düşünür. Evde dikkat çekmemek için sessiz hareket eder. Anton'un bahçede mutlu vakit geçirdiği zamanlarda, Mizzi'nin gelmesi ile keyfini kaçırdığını anlatır. Sahiplerinin Mizzi'yi sahiplenmelerine anlam veremez ve kendisini şöyle ifade eder:

"Anlayamıyorum. Sonuçta önce ben gelmişim, buralar benim en iyi yerlerim. Bu kediyi ne diye aldılar ki? Neden?" (Richter, 2018: 14)

Verilen örnekten Anton sahiplerinin tutumlarını kabullenmediği, kendisinin evde yeterli gördüğü sonucu çıkarılmıştır. Kedinin evde bir işe yaramadığını, kendisinin evde önemli görevler üstlendiğini düşünmektedir.

Diğer bir örnekte, Anton evdeki eşyaları çok lüzumsuz ve fuzuli olarak gördüğünden bahsedilmektedir. En anlam veremediği ise Emily'nin renk renk, çeşit çeşit ayakkabılarıdır. İki ayağı olduğu halde neden bu kadar çok ayakkabısı olduğuna anlam vermemektedir. Diğer sorguladığı şey salonda duran” Kara kutu” diye adlandırdığı televizyondur. Kutudan çıkan sesler ve resimlerin çok gerçekçi olduğunu dile getirmektedir. Televizyondaki köpekleri görünce onlara, karşılık vermek için havlamaya başlayan Anton sahipleri tarafından susturulmaktadır (Richter, 2018: 54-55). Bir diğer sorguladığı konu, Friedbert'in Anton'un kokusundan duyduğu rahatsızlıktır. Ormandaki uzun yürüyüşlerden sonra eve gelince Freidbert Anton'un tüyelerinin kurumaması için sepetine gitmesini istemektedir. Bu duruma Anton anlam verememektedir:

“Friedbert yürüyüşlerden sonra tüyelerimin sepette kurumaması gerektiğini iddia ediyor. Yoksa bütün ev köpek kokarmış. Bunun neresi kötü, hiç anlamıyorum. Eğer köpeksen köpek gibi kokarsın, başka türlü süyümlü olurdu. Kedi gibi kokacak değilim ya! Kokumu duymak istemiyorsa beni neden aldı ki? Islak bir Köpeğin tüyelerinin kurumaması ne kadar sürer bilir misin?” (Richter, 2018: 56-57)

Verilen örnekten de anlaşılacağı gibi Anton Freidbert'in davranışını sorgulamaktadır. Nasıl ki insanlara, insan gibi kokuyorsun demek tuhaf bir düşünce ise, Friedbert'in düşüncesi de Anton için o kadar çok anlamsızdır. Köpek gibi kokmanın köpeklere özgü bir şey olduğu düşüncesi ile Anton mantık yürütmüştür.

2.5.8.4. Köpek Okulu

Bu başlık altında eserin belki de en öne çıkan ögesi denilebilecek “Köpek Okulu” terimi incelenmiştir. Eserde çok kez bahsi geçen Köpek Okulu, romanın farklı bölümlerine konu olmuştur. Bundan dolayı çocuklar için okulun önemi, yeri ve kazanımları çocuk edebiyatı kapsamında incelenmiştir.

Öncelikle Köpek Okulu'nun ortaya çıkış nedenlerini açıklamakta yarar vardır. İnsan var olduğundan beri köpekler hayatımızın bir parçası olmuştur. Eskiden beri köpekler, insanların hayatını, evlerini, sürülerini korumak için varlık göstermişlerdir. Zaman içinde köpekler farklı amaçlar için de eğitilmeye başlanmıştır. Pennine Alplerin'de, İsviçre'nin Bourg-Saint-Pierre şehrine bağlı, 2469 metre yükseklikteki, Büyük Stant Bernard'da dağın yamacına kurulmuş bir manastırda, 17. yüzyılının

ortalarına doğru yaşayan rahipler arama kurtarma amaçlı köpekler yetiştirmiştir. Yılın çoğu zamanında karın altında geçiren rahipler, köpekleri karda yön bulmak için kullanmışlardır. Bu köpekler Bernhardiner olarak adlandırılır, karın altında kaybolan insanları kurtarırlardı. İsviçre’de yaşanan bu gelişmeler, Almanlara köpeklerin savaşlarda kullanma fikrine ışık tutmuştur. 1885’ten sonra köpeklerin savaşta kullanılması yönünde çalışmalar yürütülmüştür. Köpeklerin ilk etapta bekçi ve silah nakliyesinde kullanılmaya başlanılmıştır. 1890’da Jean Bungartz “Deutschen Verein für Sanitätshunde” adlı birliği kurmuşlardır. Bungartz’ın birliği kurma amacı, köpeklerin kaybolan yararlı askerleri bulmalarıdır. Ordunun maddi desteği ile Bungartz köpekleri eğitime tabi tutmuştur. Birinci dünya savaşının çıkması ile köpeklerin kullanımında büyük artış olmuştur. Savaş yıllarında köpekler bekçi, haberci ve ilk yardım amaçlı kullanılmıştır. Bu gelişmelerden sonra köpekler sadece arama kurtarma faaliyetlerinde kullanılmamış, yangın, deprem, uçak ve tren kazalarında da başarıyla kullanılmıştır. Köpeklerin askeri şartlar altında eğitim alması zamanla polis teşkilatı çatısı altında da uygulanmaya başlanılmıştır (URL 29).

Alman İmparatorluğunun kurucusu Otto von Bismarck’ın 1887’de, Sultan adlı köpeğinin ölmesi ve bunun dünyaya duyurulması, dünyanın köpeklere karşı bakış açısını değiştirmiştir. Köpeğin asil olarak algılanması, sahiplenen köpeklerin sayısını artırmıştır. Bu bağlamda köpeklerin iyi eğitilmesi için kulüpler kurulmuştur. Almanya’da 1888’de “Deutsche Doggen Club” kurulması ile ülkede birçok dernek ve kuruluşlar faaliyete geçmiştir. Devlet himayesinde kurumlar, Konfederasyon, Federasyon, Dernek, Enstitüler ve Kulüpler kurulmuştur. Dünyanın en eski resmi kurumu olarak 1906’da kurulan “Verband für das Deutsche Hundewesen” (VDH) olarak bilinmektedir. Bu kurum da çalışan Veteriner ve köpek eğitimcilerinden oluşan uzmanlar, köpeklerin eğitilmesi ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. (Verband für das Deutsche Hundewesen, 2006: 4-5)

Alman Veteriner Dr. Gold’un 2005’de Köpek Okulları ile ilgili yapmış olduğu araştırma bu konuda bilgilendirici niteliktedir. Veteriner olan Dr. Gold’un aynı zamanda Köpek Okulu vardır. Almanya’da bulunan bütün Köpek Okulları’na, okulları ile ilgili anket yönelmiştir. VDH ‘da yetiştirilen Köpek Eğitimcileri, almış oldukları eğitim kurs ve seminerlerin sonunda sertifikaları ile Köpek Okulları’nda çalışmaya hak kazanırlar. Verilen eğitimler programına ve saatlerine göre ücretlendirilirler. Dr. Gold Köpek Okulu sahiplerine;” Köpek Okulu açmanızın sebebi nedir” sorusuna karşılık çoğunluğun verdiği

cevap, köpeklere olan sevgilerinden ve onlarla çalışmaktan zevk duydukları şeklinde olmuştur. Hayvan haklarını da savunmak amaçlarının arasındadır. Bu alanda daha çok kadınların ilgili olduğunu aktaran Dr. Gold, yıllar içinde ilginin daha da arttığını eklemektedir. Köpek Okulları'nda verilen kurslar saatlerine göre ücretlendirilir. Kurslar yaklaşık 5 ile 30 saat arasındadır. Köpek Okulları'nda çeşitli uzmanlar, farklı alanlardaki köpekleri eğitirler. Eğitilen köpeklerin başında sırasıyla Aile köpekleri, Çoban köpekleri, Koruma köpekleri, Polis köpekleri ve Arama-Kurtarma köpekleri gelir. Köpek Okulu'na olan ihtiyacın, köpek sahiplerinin evde yaşadıkları sorunlardan kaynaklandığı aktarılır. Sahibine zorluk çıkaran köpekler, eğitilmesi için Köpek Okulları'na getirilirler. Dr. Gold'un Köpek Okulları'nda gözlemlediği, kurslara getirilen köpeklerin çoğunun bir yaşından küçük olduğudur. Köpekler çeşitli araç-gereç, materyaller ve farklı öğretim yöntemleri ile Köpek Eğitimciler tarafından eğitilirler. Okullarda ceza ve ödül metotları uygulanır. Köpeklerin eğitimi için neredeyse tüm Köpek Okulları'nda düdük kullanılır. Kursların sonunda Köpek Okulları'ndan memnun ayrılan köpek sahipleri, verilen eğitimleri faydalı bulmaktadır (Gold, 2005).

“Köpek Okulu” başlığı altında, Köpek Okulu'nun ortaya çıkış sebeplerini ve Köpek Okulu ile ilgili yapılan araştırmalar hakkında bilgi vermeye çalıştık. Köpek Okulu'ndan sonra çocuğun eğitim hayatı için okulun anlamını ve önemini incelemeye çalışacağız. Okul insan hayatı için şüphesiz en değerli ve vazgeçilmez bir kurumdur. Okul yapısal olarak insan davranışlarını da kapsayan, toplumsal yapı içerisinde belli bazı işlevleri gerçekleştirmek için düzenlenmiş karışık bir sistemdir. Okul toplumdaki bireylerin eğitilmesi görevini üstelenen kurumların ortak adıdır. Okullar bireylerin ve toplumların ihtiyaçları doğrultusunda önceden hazırlanmış programlar ile öğretim faaliyet yürütülen örgütlenmiş yapılardır (Kıncal, 2011: 159). Okulların ve eğitim faaliyetlerinin oluşmasında kültürler etkilidir.

Dünyada birçok kültür vardır ve insan yaşadığı kültürden etkilenir. Karakter ve kişilik gelişiminde kültürler etkili olur. Kültür ne demektir sorusuna, birçok farklı cevap verilebilir. Türk Dil Kurumu kültürü: “*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür*” (URL 30) şeklinde tanımlamaktadır. Kültürü ve toplumun devamını sağlayan çocukları

en iyi şekilde yetiştirmek ve hayata hazırlamak, okul ve ailelerin en önemli görevleri olarak sayılabilir.

Her toplumun kendi kültürüne göre eğitim felsefesi vardır. Toplumların eğitim felsefelerine göre eğitimin tanımlarında farklılık görülür. Eğitimle ilgili bu kadar çok tanım olmasının temel sebebi, farklı alanlardaki kişilerin kendi bakış açılarına göre yorum yapmasıdır. Bazı eğitimcilerin tanımlarından örnek verecek olursak, Eflatun eğitimi: *“İnsana en iyi olgunluğu vermektir”* şeklinde tanımlar. Eğitim felsefesinin bakış açısını değiştiren Rousseau eğitimi: *“Tabiata göre insan yetiştirmektir”* yorumu ile tanımlar. Literatürde eğitimin genel olarak kabul edilen tanımı ise şöyledir: *“Eğitim bireylerin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla, kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir”* (Kıncal. 2001: 12). Bu tanımdan yola çıkarak eğitimin temel amacının, bireylerde olumlu ve istendik, davranış değişiklikleri meydana getirmektir sonucu çıkarılabilir. Davranış değişikliklerinin bireyde devamlılık göstermesi önemlidir.

Çocuğun ilk programlı eğitim-öğretim gördüğü yer okuldur. Çocuk okul ile küçük yaşlarda tanışır. Bu tanışma ailenin çalışma durumuna göre farklılık gösterir. Kreş ya da anaokulu ile başlayan eğitim süreci, ilkokul, ortaokul ve lise ile devam eder. Çocuk için önemli olan bu süreç, aileyi de yakından ilgilendirir. Okul çocuğun gelişimi için çok önemlidir. Çocuk okulda sosyalleşme imkânı bulur. Kalabalık bir ortam olan okulda çocuk akranlarıyla iletişim fırsatı yakalar. Çocuğun iletişim kurması, dil ve konuşma becerisini geliştirmesine vesile olur. İletişim kurmak çocuğun kelime hazinesini geliştirir.

Okul çocuğun kişisel gelişiminde olumlu yönde etkiler. Çocuk, tanımadığı bir ortamda kendini bir yere ait hissetmek için yeni arkadaşlar edinir. Arkadaşlık ilişkilerinde yardımseverliği, iş birliği, paylaşmayı, problem çözmek gibi birçok kazanım elde eder. Ait olduğu grupta değer ve saygınlık görmek ister. Bilişsel gelişimini desteklemek okulun bir diğer katkı sağladığı alandır. Derslerin içeriğinde çocuk bilişsel alanda gelişim gösterir. Çocuk, öğrenmeyi, düşünmeyi, sorgulamayı, tartışmayı ve üretmeyi kazanım olarak elde eder. Çocuk, okuma alışkanlığını okul dönemlerinde elde edebilir. Çocuk okulda belirli düzen içerisinde kuralları uymayı öğrenir ve bunlara uymak durumundadır. Bu düzene alışmasında en büyük yardımcısı öğretmendir. Okul hayatında çocuk için belki de en önemli unsur öğretmendir. Öğretmen, çocuğun dünyasına davranışları ile model olur.

Çocukların okul ile elde ettikleri kazanımların benzerlerini Köpek Okulu'nda köpekler de elde ederler. Romanda Anton'un benzer kazanımları elde ettiği kanaatindeyiz. Bu kazanımları romanda geçen olaylardan anlayabiliyoruz. Anton küçükken barınaklılar tarafından bulunmuştur. Daha sonra Friedbert ve Emily tarafından sahiplenilmiştir. Evde yaşayan diğer evcil hayvan olan kedi Mizzi ile beraber yaşamaktadır. Mizzi ile didişmeler sonucunda Anton her seferinde sahipleri tarafından suçlu bulunarak, cezalandırılır ve şiddet görür. Yanlış anlaşıldığı durumlarda kalorifer dairesinde uyumak ve kafasına süpürge ile vurulması gibi şiddete maruz kalır. Anton'un yaramaz tutumları sahiplerini rahatsız eder ve onu Köpek Okulu'na yollamak isterler. Anton, Emily'nin en değerli porselen takımını kırmasının ardından, en sevdiği ayakkabısını da kemirmesi sahiplerinin çıldırmasına neden olmuştur. Anton'un baştan beri çok eğitimsiz olduğunu düşünen Emily ve Friedbert, onu Köpek Okulu'na götürmeye karar verirler. Anton bu durumu şöyle anlatır:

“Havada bir şeyler var. Hissediyorum. Sabahtan beri benim hakkımda konuşuyorlar. Mutfak masasının altında oturuyorum, gözlerimi sıkıca yumdum, onları dinliyorum. “Hep bir köpek isteyen sendin,” diyor Friedbert. Köpek ben oluyorum. “Hayvanın bu kadar eğitimsiz olduğunu bilemezdim ya” diyor Emily. Hayvan ben oluyorum.” En iyi ayakkabımdı!” diyor Emily. “Üstelik bu kaçınıcı. Artık gerçekten pahalıya mal olmaya başladı!” (Richter, 2018: 65)

Sahiplerinin konuşmasına şahit olan Anton yanlış anlaşıldığını düşünmektedir. Sahiplerinin Anton hakkında konuşurken ismini bile anmamaları, köpek ve hayvan ifadelerini kullanmaları Anton'u derinden üzer ve Köpek Okulu'na gitmemek için elinden geleni yapmaktadır. Kedi Mizzi ile iyi geçinmeye, uslu bir köpek olmaya gayret gösterse de çabaları yeterli olmaz ve Köpek Okulu'na gönderilmektedir. Anton'un Köpek Okulu'na karşı büyük önyargı ve korkuları bulunmaktadır. Bunun sebebi Ferenc amcasıdır. Ferenc amca Köpek Okulu'nun çok korkunç bir yer olduğunu ve köpeklere işkence edilerek hayatlarının sonu olabileceğinden bahsetmektedir (Richter, 2018: 66-67).

Anton Köpek Okulu'na gideceğini öğrendiği gün korkularından dolayı gece kâbus görmektedir. Ertesi gün Köpek Okulu'na gitmesi ile dehşete düşen Anton, kabusunun gerçek olduğunu fark etmiştir. Köpek Okulu tam da kabusunda gördüğü yer gibidir. Ormanın içindeki Köpek Okulu'nu şu sözler ile betimler:

“Köpek Okulu bir böğürtlen ormanındaymış. Tam da kabusumdaki gibi. Araziyi yüksek tel örgüler çevreliyor. Bir kapı açılıyor. Friedbert beni içeri sokuyor, Emily arkadan geliyor, kapı arkamızdan kapanıyor. Tasmayı çekiyorum, soldan sağa, sağdan sola. O kadar çok koku alıyorum ki, o kadar çok köpek var ki başım dönüyor. Tasmaya asılıyorum. İleri gitmek istiyorum. Freidbert beni tutmak için büyük çaba harcıyor. Biri beni boynumdan çekiyor. Şaşkınlıkla arkamı dönüp onu görüyorum: Öğretmen!”. (Richter, 2018: 73)

Anton karşılaştığı Köpek Okulu ile kâbusu arasında karşılaştırma yapmaktadır. Ön yargılar ile geldiği okulda öğretmeni ile tanışmaktadır. Adının Bayan Steppentritt olduğunu ve köpek gibi koktuğunu aktaran Anton, öğretmenini yakından incelemektedir. Kısa boylu, siyah saçlı ve soğuk gözleri ile Anton’u cezalandırmak ister gibi baktığını sözlerine ekler. Anton öğretmeninden korkar ve çekingen davranmaktadır. Öğretmenin bakışlarını, saldırmadan önce altın çakalların saldırgan bakışlarına benzetmektedir. Öğretmenin sert tavırları Anton’u rahatsız etmektedir. Kulağına “burada patron benim, ben ne dersem onu yaparsın” sözleri ile Anton’u daha da korkutmaktadır. Eğitime başlayan Bayan Steppentritt, Friedbert’e, Anton’u tasmayı ile yürütmesini ister ve kulağına: “köpek sizi değil, siz köpeği yönlendireceksiniz” diye uyarıda bulunmaktadır. Sert eğitim yöntemleri ile Bayan Steppentritt, emir komutları ile Anton’u eğitime tabi tutmaktadır. Anton’un Köpek Okulu’nda ilerleme kat ettiğini gören sahipleri son derecede memnuniyet içerisindeyler.

İlerleyen zamanlarda öğretmenin tavırları değişim göstermektedir. Bunun sebebi Anton’un göstermiş olduğu kahramanlık hikayesidir. Anton ufaklığı buza düşmekten kurtarması ile kahraman ilan edilmektedir. Bunu öğrenen Bayan Steppentritt Anton’u kurtarma köpeği olarak yetiştirmek istemektedir. Friedbert bu fikrin çok pahalı olması bahanesi ile öğretmeni reddetmiştir. Anton’un yetenekli bir köpek olduğuna inanan Bayan Steppentritt, fikrinden vazgeçmez ve Anton’a zorlu eğitimler uygulamaktadır.

Richter’in romanda işlemiş olduğu Köpek Okulu kavramını, örnekler ile incelemeye çalıştık. Verilen örneklerden yola çıkarak Anton’un Köpek Okulu’na gitmesinin faydalı olduğu kanaatine vardık. Anton’da Köpek Okulu’nda gördüğü eğitimlerin neticesinde kendisinde davranış değişiklikleri meydana gelmiştir. Köpek Okulu’nda iletişim becerilerini geliştiren Anton, sahipleri ile daha iyi bir diyaloga girdiği sonucuna varılmıştır. Anton Köpek Okulu’nda disiplin altında öğrendiği kurallar önemli

kazanımlar elde etmesini sağlamıştır. Bu anlamda Anton'a Köpek Okulu faydalı olmuş ve olumlu davranış değişiklikleri kazandırmıştır.

SONUÇ

Çalışmamız çocuk edebiyatı alanında olup gün geçtikçe edebiyat alanında önemi artmaktadır. Dünyanın farklı ülkelerinden yazarlar, çocuk edebiyatına yönelik eserleri ile çocuk edebiyatının havuzunu zenginleştirmektedir. Bu yazarlar arasında Çağdaş Alman çocuk edebiyat yazarı olan Jutta Richter de bulunmaktadır. Richter'in bu alanda birçok eseri ve uluslararası ödülleri vardır. Ancak bu eserlerle ilgili Türkiye'de herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle Jutta Richter'in "Bir Köpeğin Samimi İtirafları" adlı eseri araştırma konusu olarak seçilmiştir. Araştırmada romanın kahramanı olan Macar köpeği Anton, farklı perspektiflerden incelenmiştir.

Richter, romanda otobiyografik unsurlar kullanmıştır. Richter kendi köpeği olan Anton'u yavru iken barınaktan sahiplenmiştir. Bu durumu romanına yansıtan Richter, köpeğinin adını ana karakter olan Anton'a vermiştir. Richter, göl kenarında ki yaşadığı şatoyu, romanında ki eve yansıtmıştır. Richter'in torunu Lili'nin adını romandaki evin küçük kızına vermiştir. Bu bilgilerin sonucunda Richter romanda kendi hayatından ve köpeğinden etkilenecek yazdığı sonucuna ulaşmıştır.

Romanda ana karakter olan Macar çoban köpeği Anton incelenmiştir. Romanda öne çıkarılan unsurlar arasında köpeklerin de insanlar gibi üzüldükleri, ağladıkları ve çeşitli duygulara sahip olduklarıdır. Eserde Anton'un kendi kendine konuşma (Monolog), olayları sorgulama ve mantık yürütme gibi özellikleri de dikkat çekmektedir. İncelemede köpeklerinde farklı sebeplerden dolayı rüya gördükleri ve insanlara benzer memleket özlemi çektiği sonucuna varılmıştır. Romanın son bölümünde Anton'un küçükken bir karton kutunun içerisinde, çöp tenekesinin yanında ölmek üzereyken, barınaktakiler tarafından kurtarıldığını öğreniyoruz. Anton öksüz köpeklerin bulunduğu kafese konulur ve aynı kafeste herkesin Ferenc amca dediği yaşlı ve kör bir köpeğin bulunduğu bilgisi verilir. Anton tarafından romanda Ferenc amcasının Macaristan'da olduğu ifade edilse de aslında hayatlarının barınakta kesiştiğini anlaşılmaktadır. Bu bulgular neticesinde şu kanaate varılabilir. Çok küçükken ayrıldığı memleketi Macaristan'ı, Ferenc amcasının anlattığı anılardan öğrenen Anton, memleketini hayâlinde canlı tutmaya çalışmaktadır.

Memleket, onun için Ferenc amcası ve onun anlattıklarından oluşmaktadır. Amcasının yanında olmadığını ve yalnız olduğunu çokça romanda dile getiren Anton, memleketinden bahsetse de verilen örneklerden yola çıkarak aslında özlediği Ferenc amcası olduğu saptanmıştır.

İncelemenin sonunda köpeklerin dolunayda, yer bildirme, avlanma ve eş arama sonucunda ağladıkları, köpeklerin ağlamasının dolunay ile bir ilişkisi olmadığına kanaat getirilmiştir. Başlarını göğe kaldırarak ulumalarının amacı daha uzak mesafelere seslerini duyurabilmektir. Köpeklerin kendilerine ait hikayeleri bulunmamaktadır.

Anton'un romanda geçen diğer karakterler arasında kurduğu ilişkileri inceledik. Romanda babaya Friedbert, anneye Emily, küçük kıza Lili, kediye Mizzi ve amcaya Ferenc figürleri hayat vermektedir. Romanda Anton ile ufaklık Lili arasındaki bağ dikkat çekmektedir. Evin tek kızı olan Lili ile Anton'un birbirlerine olan düşkünlükleri, çocuk ve hayvan arasındaki sevgi bağına örnektir. Gün içerisinde vakitlerini neredeyse birlikte geçiren Anton ile Lili, birçok paylaşımda bulunurlar. Bu bilgilerden yola çıkılarak Anton'un kendisini ait hissettiği ailede, en güçlü bağları Lili ile kurduğu saptanmıştır. Lili'nin annesi ve babası olan Emily ve Freidbert çoğu zaman Anton'un duygularını anlamamış olsa da aslında aralarında duygusal bağ olduğuna, yaşadıkları yanlış anlaşılmanın iletişim kopukluğundan kaynaklandığı çıkarımında bulunduk. Anton, evdeki diğer hayvan olan kedi Mizzi ile arkadaşlık kurmak için çaba gösterse de başarılı değildir ve aralarında sürekli bir çekişme yaşanmıştır. Bundan da kedi ile köpeğin aynı çatı altında yaşamasının zorlukları anlaşılmaktadır.

Çocuklara yönelik yazılan romanda pedagojik bulgular ve kazanımlar da bulunmaktadır. Richter, eserlerinin pedagojik amaçlı olmadığını, pedagojinin edebiyatın düşmanı olduğunu ifade etse de romanda pedagojik buluntular ve kazanımlar saptanmıştır. Bu anlamda romanda fabllara ait özellikler bulunmuştur. Anton'da insana ait duygular ve davranışlar olduğu sonucuna varılmıştır. Richter'in romanda Köpek Okulu hakkında yazdıkları çocuklarında hayatlarında okulu sevmesi ve okulda elde ettikleri kazanımların farkında olmaları açısından kıymetlidir. Roman, çocuğun hayal dünyasını geliştirecek ve çocukta hayvan sevgisi oluşmasına katkı sunacak bir eserdir. Romanın belki de en önemli pedagojik kazanımı, çocuğun empati ve sorgulama özelliğini geliştirmesidir.

KAYNAKÇA

- Açıklan, E. (2018). *Avrupa Birliği Muktezasında Uyum Bağlamında Çocukların Medyadan Korunması*, (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo ve Sinema Anabilim Dalı.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2011). *Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması*. Ankara. <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/indirilebilir-yayinlar/65-aile-yapisi-arastirmasi-2011.pdf> Erişim Tarihi: 8 Kasım 2019.
- Akot, Bülent. (2010). “Freud’un Rüya Yorum Metodu”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(1), 213-235.
- Aksan, Doğan. (1975). “Ana dili”, *Türk Dili*, Ankara.
- Aktosun, Y. (2010). *Lütfen! Benim İçin..*, İzmir: Gül Yurdu Yayınları.
- Asımgil, S. (2009). *Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz?*, İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Atayman, Z. (2017). *Andersen Masalları*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Avcı, C. (2013). “Harf İnkılabı ve Milli Mektepleri”, *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 43-60.
- Bodur, R. (2017). *Erich Kästner’in “Emil ve Dedektifler, Noktacık ile Anton ve Uçan Sınıf” Adlı Öykülerinde Toplumsal Olayların Çocuk Perspektifinden Yansıması*, (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Can, Ö. (2000). “Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı ile Alman Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Dünü ve Bugünü” *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, sayı 95, 11-13.
- Ciravoğlu, Ö. (1997). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Esin Yayınevi.
- Coren, St. (2003). *Which Emotions Do Dogs Actually Experience?* Psychology today <https://www.psychologytoday.com/us/blog/canine-corner/201303/which-emotions-do-dogs-actually-experience> Erişim Tarihi: 30 Kasım 2019.
- Demiray, K. (1971). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Devlet Kitapları, Milli Eğitim Basımevi.
- Demirel, Ö. (2014). *Yabancı Dil Öğretimi*, Ankara: Pegem Yayınları.

- Dökmen, Ü. (2003). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, İstanbul: Sistem Yayınları.
- Epçayan, C. (2018). “Okuma ve Anlama Becerilerinin Öğretim Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Turkish Studies Educational Sciences*, cilt 19, 615-630.
- Fakı, N. (2010). *Mükerrem Kâmil Su ve Çocuk Edebiyatı*, (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk edebiyatı Bilim Dalı.
- Faust, Volker, “Psychatrie heute” <http://www.psychosoziale-gesundheit.net/pdf/Int.1-Alptraeume.pdf> Erişim Tarihi: 24.5.2019.
- Gold, A. K. (2005). “*Bedeutung, Ausbildungsmethoden und Leistungskontrollen der privaten Hundeschulen in Deutschland unter tierärztlichen Gesichtspunkte*” (Doktora Tez). München: Ludwig-Maximilians-Universität, Aus dem Institut für Tierschutz, Verhaltenskunde und Tierhygiene der Tierärztlichen Fakultät.
- Göçerler, H. Asutay, H., (2016). “Yazınsal Bir Ürün Olarak Sesli Kitapların Okuma Derslerindeki Etkililiği ve Kullanılabilirliği”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 151-167.
- Gülşen, H. (2013). “Kurt Motifi Üzerine Bir İnceleme”. *Akademik Başarı Dergisi*, sayı 39, 1-11.
- Güneş, A. (2011). *Çocukluk Sırrı*, İstanbul: Nesil Yayın Grubu.
- Haas, G, Rank. B., (2003). Kinderliteratur. Lesezeichen. Mitteilungen des Lesezentrums der Pädagogischen Heidel-berg. Heft 14.
- Ismihan, E. (2005). “Bilim Kurguda Temel Kavramlar ve Kahramanlar”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 153-162.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kıncal, R. (2011). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Koraş, G. E. (2019). *Grimm Kardeşler ve Andersen Masallarında Cinsiyet ve Karşıt Kavramların İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tez), Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili ve Edebiyatı.
- Korkmaz, M., Öktem, G. (2014). “Rousseau’nun Eğitim Anlayışı”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 177-184.

- Koşık, H. S. (2011). “Hayriye-i Nabi”. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 45.
- Lingren, A. (2004). *Pippi Langstrumpf*, Hamburg: Oetinger Verlag.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2013). Aile ve Tüketici Bilimleri, “Çocukların Temel İhtiyaçları”, Ankara. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/%C3%87ocuklar%C4%B1n%20Temel%20C4%B0htiya%C3%A7lar%C4%B1%20I.pdf Erişim Tarihi: 8 Kasım 2019.
- Nalcioğlu, A., Çavuş, K. (2018). “Das Heimweh des Hütehundes Anton”. *Ex Oriente Lux: Literaturwissenschaftliche und imagologische Ansätze, Germanistik in der Türkei*, Logos Verlag Berlin, 146-151.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, F. (2000). “Dünyada bağımsız bir çocuk edebiyatı hareketi, ülkeler düzeyinde nasıl başlamış ve gelişmiştir?”, Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), *Çocuk Edebiyatı*, 58-68, İstanbul: Çocuk Vakıf Yayınları.
- Oktay, A. (2000). “Kitle iletişim araçları çocuk edebiyatı ürünlerini en iyi nasıl kullanabiliriz?”, Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), *Çocuk Edebiyatı*, s.181-183, İstanbul: Çocuk Vakıf Yayınları.
- Öztürk, Ö. (2018). “Köpek Mitoloji”, Özhan Öztürk Makaleleri, <http://ozhanozturk.com> 2018/03/31/kopek-mitoloji/ Erişim Tarihi: 24 Kasım 2019.
- Richter, J. (2013). *Bir Köpeğin Samimi İtirafı* (Çev. Tuvana Gülcan) İstanbul: Hayy Kitap.
- Richter, J. (2018). *Ich bin hier bloss der Hund*, München: Hanser Verlag.
- Sarı, İbrahim. (2016). *H. Peygamber (S.A.V.) ve Çocuklar*, Antalya: Nokta E-Book Publishing.
- Sever, S. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Kök Yayınları.
- Sezentez, B. (2012). *İstanbul’u Dinliyorum (Orkan Veli Kanık) adlı Şiirin Tezhip Sanatı Öğeleri Kullanılarak Geleneksel Türk Sanatları Bakışıyla Görsel Aktarılması*.

- (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Tezhip Programı.
- Sığırtmaç, A. (2018) “Çocuk ve Oyun”, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı.
- Sınar, A. (2006). “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmalar Literatür Dergisi*, 4(7), 175-225.
- Soydaş, H. (2016). “Ali Ulvi Elöve’nin Çeviri Edebiyatımıza Katkıları ve Çocuklarımıza Neşidelerdeki Yenilikler”, *III Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, 352-366.
- Şimşek, T. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Konya: Suna Yayınları.
- Şimşek, T. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakıf Yayınları.
- Tarhan, N. (2018). *Bilinçli Aile Olmak*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tuncer, H., Yardımcı, M. (2000). *Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Ankara: MEB Devlet Kitapları, ABC Matbaacılık Ltd.
- Türk. İ. C. (2009). “II. Meşrutiyet Dönemi Eğitimcisi Satı Bey ve Coğrafya Öğretimi” *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Enstitüsü Dergisi*, sayı 40, 423-438.
- Verband für das Deutsche Hundewesen e.V., (2006). *Chronik des deutschen Hundewesens*, https://www.vdh.de/fileadmin/media/ueber/wir_ueber_uns/vdh_chronik.pdf Erişim Tarihi: 23 Kasım 2019.
- Yaşar, K. (2013). *Erich Kästner’in Hayvanlar Toplantısı Adlı Eserinin Çocuğa Göreliliği ve Çocuk Edebiyatı İlkelerine Uygunluğu*. (Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncüyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Yazar, Ş. (2011). *Heinrich Böll’ün “Babasız Evler” Romanında Çocuk Teması*, (Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Yazıcı, N. (2006). “Türk Edebiyatında Otobiyografi”, *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, sayı 11, 189-217.

Yıldırım, A. (2011). *Eleştirel Pedagoji*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Yılmaz, E. (2010). “Fazıl Hüsnü Dağlarca”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.700. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 669-676.

Yiğit, N. (2018). “Türk Dünyası Efsanelerinde Hayvanlarla İlgili Motifler Üzerine”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 278-288.

İnternet Kaynakları

URL 1: Atatürk’ün çocuklar hakkında sözleri, <https://turkiyeninteklileri.tumblr.com/post>
Erişim Tarihi: 15 Ekim 2019.

URL 2: Chomsky’nin Çocuklarla İlgili Sözü, <https://www.sozkimin.com/noam-chomsky-kimdir-sozleri-ve-hayati-1939.html> Erişim Tarihi: 20 Ekim 2019.

URL 3: Türk Dil Kurumu, Çocuk Nedir? <https://sozluk.gov.tr/?kelime=%C3%A7ocuk>
Erişim Tarihi: 21 Ekim 2019.

URL 4: Türk Dil Kurumu, Edebiyat Nedir? <https://sozluk.gov.tr/?kelime=edeb%C3%AE>
Erişim Tarihi: 22 Ekim 2019.

URL 5: Sözlü Edebiyat, <https://wikiegitim.com/> Erişim Tarihi: 22 Ekim 2019.

URL 6: Rousseau’nun Çocuk Eğitimi Hakkındaki Görüşleri, <https://www.planet-wissen.de> Erişim Tarihi: 22 Ekim 2019.

URL 7: Carlo Collodi’nin Çocuk Edebiyat Eserleri, <https://www.rossipotti.de> Erişim Tarihi: 25 Ekim 2019.

URL 8: Johanna Louise Heusser ve Heidi, <https://edebiyatvesanatakademisi.com/> Erişim Tarihi: 25 Ekim 2019.

URL 9: J. K. Rowling ve Harry Potter,
<http://www.kinderundjugendmedien.de/index.php/literatur/104-mediageschichte/literaturgeschichte/663-schikorsky-grenzueberschreitungen-kjl-21-jahrhundert>. Erişim Tarihi: 25 Ekim 2019.

- URL 10: Çağdaş Çocuk Edebiyatının Önemli Bazı Temsilcileri, <https://www.lovelybooks.de> Erişim Tarihi: 26 Ekim 2019.
- URL 11: Grimm Kardeşler Hakkında Bilgi, <http://www.grimms.de> Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019.
- URL 12: Grimm Kardeşler 'in Eserleri, <http://www.grimms.de> Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019.
- URL 13: Waldemar Bonsels ve Arı Maja, <http://www.waldemar-bonsels-stiftung.de> Erişim Tarihi: 28 Ekim 2019.
- URL 14: Micheal Ende Hakkında Bilgi, <http://www.michaelende.de/90-jahre-michael-ende> Erişim Tarihi: 30 Ekim 2019.
- URL 15: 1970 Sonrası Alman Çocuk Edebiyatı, <https://www.planet-wissen.de/> Erişim Tarihi: 28 Ekim 2019.
- URL 16: Çağdaş Alman Çocuk Edebiyatında Önemli Sayabilecek Yazarlar, <http://www.goethe.de> Erişim Tarihi: 30 Ekim 2019.
- URL 17: Geçgel, H. (2004) "Türkiye'de Çocuk Kitaplarının Gelişimi", <http://www.izedebiyat.com/yazi.asp?id=23389> Erişim Tarihi: 30 Eylül 2019.
- URL 18: Jutta Richter'in Hayatı, <http://www.juttarichter.de/> Erişim Tarihi: 1 Kasım 2019.
- URL 19: Jutta Richter'in Edebi Kişiliği, <http://www.juttarichter.de/> Erişim Tarihi: 1 Kasım 2019.
- URL 20: Jutta Richter'in Şiirleri, http://www.juttarichter.de/uebers_schreiben.html Erişim Tarihi: 1 Kasım 2019.
- URL 21: Jutta Richter sıkça sorulan sorular, <http://www.juttarichter.de/faq.html> Erişim Tarihi: 2 Kasım 2019.
- URL 22: Köpekler rüya görür mü, "Her Köpek Biraz Psikopattır". www.welt.de/vermischtes/article117654301/Jeder-Hnd-ist-e,m-bisschen-Psycho.html Erişim Tarihi: 8 Kasım 2019.
- URL 23: Brendon'un Anlamı, <https://www.behindthename.com>, Erişim Tarihi: 5 Kasım 2019.

- URL 24: Kedi ile Köpek hakkında araştırma: Ulrich, Viola, (2018). “*Wann Hunde und Katzen friedlich unter einem Dach leben können*”
<https://www.welt.de/kmpkt/article180634482/Haustiere-Wann-Hunde-und-Katzen-friedlich-unter-einem-Dach-leben.html> Erişim Tarihi 25.5.2019.
- URL 25: Türk Dil Kurumu, Memleket Nedir? <http://www.tdk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 7 Kasım 2019.
- URL 26: Mitoloji Nedir? <https://ozhanozturk.com/2017/11/16/mitoloji/> Erişim Tarihi 9 Kasım 2019.
- URL 27: Kurt Adam Hakkında, <http://izlenimlerinderinligi.blogspot.com/2010/09/kurt-adam-dolunaya-hayatn-karanlk.html> Erişim Tarihi: 10 Kasım 2019.
- URL 28: Kurtları Neden Ulur?, <http://www.olaganustukanitlar.com/kurtlar-neden-dolunayda-ulur/> Erişim Tarihi: 11 Kasım 2019.
- URL 29: Köpek Okulu'nun Tarihi, <https://de.wikipedia.org/wiki/Rettungshund> Erişim Tarihi: 15 Kasım 2019.
- URL 30: Türk Dil Kurumu, Kültür Nedir? <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> Erişim Tarihi: 16 Kasım 2019.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Kübra ÇAVUŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Hannover/ 1989
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi -Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi- Yabancı Diller Eğitim Bölümü-Alman Dili Eğitim Anabilim Dalı
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	Almanca, İngilizce
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	Millî Eğitim Bakanlığı – Almanca Öğretmeni
İletişim	
Tarih	13.01.2020